

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU
ZINĀTŅU KATEDRA

**TIESĪBU UZ PRIVĀTO DZĪVI ATTIECĪBĀ PRET
PERSONAS VĀRDU IEROBEŽOŠANA**

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Domenico Grazioso**

Studenta apliecības Nr.: dg08092

Darba vadītājs: asociētais profesors Dr.iur. Artūrs Kučs

RĪGA 2013

SATURS

Saturs	2
Apzīmejumu Saraksts	3
Ievads	4
1. Vārda aizsardzība	5
2. Atteikums izmantot ģimenes vārdu vai paturēt pirmslaulības vārdu	9
3. Atteikums mainīt vai reģistrēt uzvārdu	15
4. Vārda pielāgošana valstī valdošajām personvārdu paražām	23
4.1 Eiropas Savienības tiesas prakse	24
4.2 Cilvēktiesību aizsargājošo institūciju prakse	28
4.3 ECtHRs prakse	29
Šiškina lieta	29
Kuhareca lieta	30
Mencena lieta	32
Bulgakov lietā	35
4.4 ANO cilvēktiesību komitejas prakse	37
Kleckovski lieta	37
Raihman lieta	38
5. Atteikums reģistrēt bērna vārdu	40
Guillot v France	41
Rogl v Germany	43
Salonen v Finland	45
Bijleveld v The Netherlands	46
G.M.B. and K.M. v Switzelrand	46
Znamenskaya v Russia	47
Petersen v. Germany	49
Johansson v Finland	49
Yean v Dominican Republic	52
6. Situācija Latvijā	54
Secinājumi	58
Anotācija (latviešu valoda)	60
Anotācija (angļu valoda)	61
Izmantotā literatūra un avoti	62
Pielikumi	69

APZĪMEJUMU SARAKSTS

ANO HRC - Apvienoto nāciju organizācijas Cilvēktiesību komiteja

ECtHR – Eiropas Cilvēktiesību tiesa

ECHR – Eiropas Cilvēktiesību Konvencija

ECK – Eiropas Cilvēktiesību Komisija

ECJ – Eiropas Savienības tiesa

IACtHR – Visamerikas Cilvēktiesību tiesa

PMLP – Iekšlietu Ministrijas Pilsonības un Migrācijas lietu departaments

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

ES – Eiropas Savienība

IEVADS

Kopš Eiropas Cilvēktiesību tiesa *Burghartz* lietā skāra personvārda jautājumu, ir pieaudzis lietu skaits, kurās iesniedzēji meklē sava personvārda aizsardzību. Darba mērķis ir noskaidrot, vai cilvēktiesības aizsargā cilvēka personvārdu. Lai noskaidrotu, kāds ir šo tiesību saturs, ir nepieciešams analizēt dažādu cilvēktiesību aizsargājošo institūciju nolēmumus, lai uzzinātu, ko aizsargā tiesības uz personvārdu, kādi ir iespējamie ierobežojumi un kāda veidā valstij ir jāregulē dažādi jautājumi ar nolūku aizsargāt savu iedzīvotāju cilvēktiesības. Valsts iestādes saskaras ar šo jautājumu, veicot ierakstus civilreģistrā, nosakot kārtību, kādā personas var izmainīt vārdu un uzvārdu, kā arī atveidojot ārzemnieku personvārdus. Iepriekšminēto iemeslu dēļ Latvijā jautājums par personvārdu pareizu aizsardzību un iespējamām ierobežojumiem ir aktuāls.

Darbā tiks apskatītas vairāki tiesu nolēmumi, sakārtojot tos pēc aizskāruma priekšmeta. Darbā visvairāk tiks analizēti nolēmumi, kuru priekšmets ir tiesības uz privāto dzīvi, lai noskaidrotu saikni starp personvārdu, privāto un ģimenes dzīvi. Galvenais avots būs Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECtHR) nolēmumi, bet tiks analizēti arī Visamerikas Cilvēktiesību tiesas, Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komitejas, Eiropas Savienības tiesas, Latvijas Republikas Augstākās tiesas un citu instanču tiesu nolēmumi.

Darbā izmantota salīdzinošā, gramatiskā un teleoloģiskā pētniecības metode, lai noskaidrotu, kādas atšķirības tiesībās uz personvārdu ir reģionālā izpratnē, par pamatu ņemot ECtHR praksi.

1. VĀRDA AIZSARDZĪBA

Personas vārds ļauj viņu atšķirt no pārējiem sabiedrības locekļiem. Tas pilda sociālo funkciju, bet tajā pašā laikā, tas ir nesaraujami saistīts ar personas identitāti. Personas vārds un veids kā personai piešķir vārdu, būdams svarīga katra cilvēka dzīves sastāvdaļa, kā arī kalpojot kā līdzeklis personas identificēšanai, tiek aizsargāts ar likumu. Katrā valstī ir paredzēta iedzīvotāju reģistrācijas kārtība un kārtība kā šī reģistra ziņas tiek grozītas, bet, lai aizsargātu indivīdu no pārmērīgas iejaukšanās viņa privātajā dzīvē ir paredzēti vairāki veidi kā aizsargāt personas vārdu un uzvārdu.

No cilvēktiesību viedokļa, spriežot pēc ECtHRs spriedumiem, personas vārds un uzvārds tiek aizsargāti kā daļa no tiesībām uz privāto dzīvi. ECtHR vairākos spriedumos ir atzinusi, ka kaut arī vārds nav *expressis verbis* aizsargāts ar ECHR 8.pantu, tā ir katra indivīda tiesību uz privāto dzīvi nesaraujama sastāvdaļa un atteikums personai, piemēram, reģistrēt jaunu vārdu vai ierobežot bērna vārda izvēles brīvību, ir ierobežojums personas tiesībām uz privāto dzīvi¹. Vēl var aizsargāt personas tiesības tikt dēvētām noteiktā veidā - kā tas tiek darīts citās cilvēktiesību normu sistēmās, proti, personas vārds un uzvārds tiek aizsargāts kā tiesība tikt nosauktam. Visamerikas cilvēktiesību tiesas judikatūrā ir vairākas lietas, kurās tiesa ir vērtējusi Visamerikas konvencijas 18.pantu (tiesības izvēlēties vārdu) pārkāpumus. Persona var izmantot arī civiltiesiskus instrumentus, lai aizsargātu savu vārdu un uzvārdu kā svarīgu sava tēla sastāvdaļu. Visbeidzot ASV ir bijuši vairāki mēģinājumi aizsargāt vārdu un uzvārda maiņu kā konstitucionāli nostiprināto vārda brīvību², kas ir ietvertas Amerikas konstitūcijas pirmajā grozījumā³, bet tās visas bijušas neveiksmīgas⁴. Šajā nodaļā autors analizēs katru no vārda aizsardzības veidiem.

Vārds un uzvārds tiek aizsargāts ne tikai kā privātas dzīves daļa, bet arī citu cilvēktiesību ietvarā. Spilgts piemērs ir, piemēram, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un

¹ European Court of Human Rights: Case of Stjerna v. Finland (Application no. 18131/91) 25 November 1994. paragraph 39

² California supreme court (1992) 9 Cal. App. 4th 510 [11 Cal. Rptr. 2d 763] Lee v Superior Court.

³ Kurland P.B, Lerner R. The founder's constitution. Volume one. Originally published Chicago: University of Chicago Press, 1987. Republished Indianapolis: Liberty Fund Inc. No year. United states constitution. First amendment. Page 35

⁴ Kushner J. L. The right to control one name. UCLA Law review. Paragraph 336

politiskajām tiesībām 24. panta 2. daļā noteiktais: „Katrs bērns nekavējoties pēc viņa dzimšanas jāreģistrē un viņam jānodod vārds.”⁵, ka arī Visamerikas cilvēktiesību konvencijas 18. pantā, kas nosaka: „Katrai personai ir tiesības uz personisko vārdu un savu vecāku uzvārdu vai vismaz uz vienu no vecāku uzvārdiem. Likums regulē veidu kādā personai garantēta šī tiesība, lietojot, ja tas būtu nepieciešams, izdomātus vārdus”⁶. Līdzīgi vārds ir aizsargāts arī Āfrikas konvencijā par bērnu labklājību un tiesībām⁷, Starptautiskā Konvencijā par Viesstrādniekiem un viņu ģimenes locekļu aizsardzību 29. pantā⁸ un Apvienoto Nāciju organizācijas (turpmāk – ANO) Konvencijā par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (pieņemta 1979. gada 18. decembrī)⁹. No šīm visām konvencijām Latvijai saistošas ir tikai Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu. Tomēr, ar nolūku salīdzināt vairākus tiesiskos risinājumus, tiks analizēta arī prakse kas ir saistīta ar citām konvencijām.

Visamerikas cilvēktiesību tiesa ir oficiālā institūcija, kas interpretē Visamerikas cilvēktiesību konvenciju un izšķir strīdus attiecībā ar konvenciju indivīdam piešķirtajām tiesībām. Analizējot lēmumus saistībā ar Visamerikas cilvēktiesību konvencijas 18.pantu, vairumā gadījumos, kad tiesa ir lēmusi, ka valsts ir pārkāpusi 18.pantu, pārkāpums tika izdarīts bērnu nolaupīšanas kontekstā, kas saistīta ar bruņotu konfliktu sekām, tāpēc vērtējums tiek izdarīts ņemot vērā bērnu tiesības¹⁰. Tā piemēram *Dos Erres* lietā¹¹, Gvatemalas elites specvienības karavīrs bija nelikumīgi aizturējis bērnu un bija mainījis viņam vārdu un uzvārdu. Visamerikas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka šajā gadījumā pārkāptas bērna tiesības uz ģimenes dzīvi un uz vārdu kā saiti ar bioloģisko ģimeni¹². Līdzīgi fakti atrodami arī

⁵ 16.12.1966. starptautisks dokuments "Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām" ("LV", 61 (2826), 23.04.2003.) [stājas spēkā 14.07.1992.] 24.panta. 2 daļa.

⁶ Amerikas cilvēktiesību Konvencija kura parakstīta Sanhosē, Kostarikā 1969. gada 22. novembrī. Konvencija atrodama šajā saitē: <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-32.html> accessed 02.06.2012.

⁷ Organization of African Unity, African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 11 July 1990, CAB/LEG/24.9/49 (1990), article 6.1 available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b38c18.html> [accessed 22 April 2013]

⁸ ANO Starptautiskā konvencija viesstrādnieku un viņu ģimenes locekļu aizsardzībai. Pieņemta ar Ģenerālās Asamblejas 1990. gada 18.decembra 45/158 rezolūciju. 29. pants pieejams:

http://www.tiesibsargs.lv/lat/tiesibu_akti/ano_dokumenti/?doc=231 pēdējo reizi apskatīts: 09.02.2013.

⁹ 04.05.1990. "Latvijas Republikas Augstākās Padomes DEKLARĀCIJA par Latvijas Republikas pievienošanas starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos" (Ziņotājs, 21, 24.05.1990.) 19. panta g. punktā

¹⁰ Burgorgue-Larsen L., Ubeda de Torres A. The Inter-American court of Human Rights. New York: Oxford University Press Inc. 2011. Page 400

¹¹ Inter-American Court of Human Rights. Case of the “Las Dos Erres” Massacre v. Guatemala. Judgment of November 24, 2009 available at: http://corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_211_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

¹² Inter-American Court of Human Rights. Case of the “Las Dos Erres” Massacre v. Guatemala. Judgment of November 24, 2009, paragraph 195. available at: http://corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_211_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

*Serrano-Cruz sisters v El Salvador*¹³ lietā, kur tiesa uzskatīja, ka bija pamats apgalvot, ka bija pārkāptas tiesības uz vārdu, jo bruņota konflikta laikā abām *Serrano* masām tika mainīts uzvārds un viņas tika ievietotas bāreņu namā, kas pēc tam viņas nodeva adopcijai, tomēr tiesa nolēma jautājumi attiecībā uz 17.pantu atstāt neizskatītus¹⁴. Vēl viena līdzīga lieta ir *Contreras et al. v El Salvador* - šī lieta ir ļoti līdzīga *Serrano* lietai, tomēr šajā gadījumā, tiesa vērtēja, ka mainīt bērna uzvārdu un viņu audzināt svešā kultūrā ir ļoti nopietns pārkāpums¹⁵. Nepieciešams akcentēt faktu, ka visos gadījumos tiesa saistīja šo pārkāpumu ar 17.pantu, kas aizsarga tiesības uz privāto dzīvi¹⁶. Līdz ar to kaut arī pants aizsargā tiesības uz identitāti atsevišķi no tiesībām uz privāto dzīvi, praksē šos divus pantus nemēdz vērtēt atsevišķi. Līdzīgi tas ir arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komitejas (turpmāk – ANO HRC) ANO HRC lēmumos, kaut arī iesniedzēji savas sūdzības raksta pamatojoties uz Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 24.panta 2.daļu (bērna tiesības tikt nosauktam), tas katru reizi tiek saistīts ar tā paša pakta 17.pantu (tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi). ECtHR nemaz neatšķir tiesības uz personvārdu no tiesībām uz privāto dzīvi. ECtHR praksi analizēsim nākamajās rindkopas.

Personas vārds kā privātas dzīves sastāvdaļa tiek aizsargāts dažādās konvencijās, kaut arī *expressis verbis* personas vārda aizsardzība tajās minēta netiek. Regulējumi, kuros var atrast personas vārda aizsardzību caur privātas dzīves pantiem ir ECHR, Starptautiskais pakts par pilsoniskām un politiskajām tiesībām, ka arī Visamerikas Cilvēktiesību konvencija kā tika konstatēts iepriekšējā nodaļā.

ECHR 8. pants garantē katram indivīdam „tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un sarakstes neaizskaramību.”¹⁷ ECtHR vairakkārt ir teikusi, ka ar šo pantu

¹³ Inter-American Court of Human Rights Case of the Serrano-Cruz Sisters v. El Salvador Judgment of March 1, 2005. Available at: http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_120_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

¹⁴ Inter-American Court of Human Rights Case of the Serrano-Cruz Sisters v. El Salvador Judgment of March 1, 2005. paragraph 125. Available at: http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_120_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

¹⁵ Inter-american Court of Human Rights Case of Contreras et al. v. El Salvador judgment of august 31, 2011. paragraph 116. Available at: http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_232_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

¹⁶ Inter-American Court of Human Rights. Case of the “Las Dos Erres” Massacre v. Guatemala. Judgment of November 24, 2009, paragraph 192. available at: http://corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_211_ing.pdf, Case of the Serrano-Cruz Sisters v. El Salvador Judgment of March 1, 2005. paragraph. 176 Available at: http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_120_ing.pdf last checked on 08.06.2012. and Case of Contreras et al. v. El Salvador judgment of august 31, 2011. paragraph 114. Available at: http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_232_ing.pdf. last checked on 08.06.2012.

¹⁷ 04.11.1950. " Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija" ("LV", 143/144 (858/859), 13.06.1997.) 8.pants

arī tiek regulētas tiesības uz personas vārdu¹⁸, jo tā ir svarīga sastāvdaļa no personas privātajās dzīves. Kaut arī valstis izmanto personas vārdu, nevar noliegt, ka katra persona to izmanto viņa profesionālajās attiecībās un arī savās privātajās attiecībās¹⁹, turklāt vārds norāda arī saiti uz kādu konkrētu ģimeni²⁰ un uz kādu sabiedrības daļu. Doktrīnā atzīst, ka ierobežojumi personas vārdam ir 8.panta tvērumā.²¹ Prakse var saredzēt dažādu raksturu aizskārumiem attiecība uz personas tiesībām uz vārdu: atteikums mainīt²² vai reģistrēt²³ vārdu, grozījumi, kas saistīti ar vārdu pielāgošanu valstī valdošajām gramatiskajām normām²⁴, atteikums reģistrēt bērna vārdu²⁵.

Jebkuram aizskārumam, lai tas būtu attaisnojams, ir jāizpilda trīsdaļīgo testu (*three part test*), kas plaši izmantots vairāku cilvēktiesību tiesas praksē, kā arī atzīsts doktrīnā²⁶. Kontroles tests nosaka, ka tiesību ierobežojumam ir jābūt paredzētam likumā, tam ir jābūt leģitīmam mērķim un tam jābūt nepieciešamam demokrātiskā sabiedrībā. ECHR 8.pants nosaka, ka leģitīmie mērķi pastāv „lai aizsargātu valsts vai sabiedrisko drošību vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”²⁷ Ir grūti iedomāties gadījumu, kas saistīts ar privātās dzīves ierobežojumiem attiecībā uz personas vārdu, kad valsts vai sabiedriskā drošība vārētu tikt apdraudēta vai kuri būtu attaisnojami ar pārējiem ECHR 8.pantā paredzētiem leģitīmajiem mērķiem. Kā tiks secināts turpmākajā darbā, ECtHR šādu pieeju atzīst. Tādēļ galvenais jautājums, kas ir jārisina- kurus citus gadījumus demokrātiskajā sabiedrībā būtu nepieciešams ierobežot cilvēka tiesībām un kas būtu minētie „citi leģitīmie mērķi” atsaucoties uz kuriem valstis var ierobežot indivīda tiesības uz privāto dzīvi.

¹⁸ European Court of Human rights Burghartz v. Switzerland judgment of 22 February 1994, Series A no. 280-B, p. 28, para. 24

¹⁹ European Court of Human rights Burghartz v. Switzerland judgment of 22 February 1994, Series A no. 280-B, p. 28, para. 24

²⁰ European Court of Human Rights: Case of Stjerna v. Finland (Application no. 18131/91) 25 November 1994. paragraph 39

²¹ Van Dijk P, Van Hoof G J H, Theory and Practice on the European Convention on Human Rights The Hague: Kluwer Law International, 1998. page 502 and Reid, K. A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights. London: Sweet & Maxwell Ltd. 2007. page 491.

²² European Court of Human Rights: Case of Stjerna v. Finland (Application no. 18131/91) 25 November 1994

²³ European Court of Human Rights: Case of Burghartz v. Switzerland (Application no. 16213/90) 22 February 1994.

²⁴ European Court of Human Rights: Case of Bulgakov v. Ukraine (Application no. 59894/00) 11 September 2007 and European Court of Human Rights: Decision on admissibility Application no. 71074/01 by Juta Mentzen also known as Mencena against Latvia 7 December 2004

²⁵ European Court of Human Rights: Case of Johansson v. Finland (Application no. 10163/02) 6 September 2007 and European Court of Human Rights: Case of Guillot v. France (Application no. 22500/93) 24 October 1993

²⁶ De Schuter, O. International Human Rights Law. Cases, Materials, Commentary. New York: Cambridge University Press. 2010. Page 288

²⁷ 04.11.1950. " Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija" ("LV", 143/144 (858/859), 13.06.1997.) 8.pants

2. ATTEIKUMS IZMANTOT ĢIMENES VĀRDU VAI PATURĒT PIRMSLAULĪBAS VĀRDU

Vārds un uzvārds ir identitātes sastāvdaļa un tāpēc tikai retos gadījumos vārds tiek mainīts. Tomēr daudzviet pasaulē ir pieņemts, ka uzvārdu maina, īstenojoties noteiktiem apstākļiem - visbiežāk tas ir veidojot jauno ģimeni. ECtHR un citās tiesību aizsargājošās institūcijās var sastapt lietas, kuru priekšmets ir tieši ģimenes uzvārds. Viena no pirmajām lietām ECtHR attiecībā uz vārdu un uzvārdu skāra šo tematu.

ECtHR lietvedībā var atrast vairākas lietas, kuras priekšmets ir tieši saistīts ar ģimenes uzvārdu: *Hagmann-Hüsler v Switzerland*²⁸, *Burghartz v. Switzerland*²⁹, *Ünal Tekeli v Turkey*³⁰, *Oya Ataman v Turkey*³¹, *Daroczy v Hungary*³², *Losonci Rose and Rose v. Switzerland*³³. Savukārt ANO HRC izskatīja lietu *Michael Andreas Müller and Imke Engelhard v. Namibia*.³⁴

*Hagmann-Hüsler*³⁵ lietā, ir pirmā lieta kurā ECtHR (tajā laika Eiropas cilvēktiesību komisija) tieši izskatīja jautājumu par personas vārdu un uzvārdu. Iesniedzēja, kura ir Šveices pilsonē, kurai Šveices iestādes neļāva pietiekties vēlēšanām ar savu pirmslaulības uzvārdu, tas ir, *Hüsler*. Iesniedzēja norādīja, ka viņa to uzvārdu ir izmantojusi visas savas laulības laikā. Šveices iestādes prasīja iesniedzēja izmantot to uzvārdu, kas ir atspoguļots civilreģistrā, tas ir „Lucie Hagmann” vai arī iespējams kā „Lucie Hagmann-Hüsler”.

Iesniedzēja vērsās ar apelāciju Federālā tiesā, bet viņas prasība tika noraidīta, tādēļ viņa vērsās Eiropas Cilvēktiesību komisijā (turpmāk –ECK). ECK teica, ka Šveices nacionālais likums paredz skaidru kārtību - sievietei jābūt viņas vīra uzvārdam un, ņemot vērā, ka Šveices iestādes pat piedāvāja citu uzvārda formu, ECK atzina, ka situācijā nav sastopams

²⁸ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of L. Hagmann-Hüsler. v Switzerland. (Application no. 8042/77) 15 December 1977.

²⁹ European Court of Human Rights: Case of Burghartz v. Switzerland (Application no. 16213/90) 22 February 1994.

³⁰ European Court of Human Rights: Case of Ünal Tekeli v. Turkey (Application no. 29865/96) 16 November 2004

³¹ European Court of Human Rights: Case of Oya Ataman v. Turkey (Application no. 47738/99) Judgment (Striking out) 22 May 2007

³² European Court of Human Rights: Case of Daróczy v. Hungary (Application no. 44378/05) 1 July 2008

³³ European Court of Human Rights: Losonci Rose and Rose v. Switzerland (Application no. 664/06) 9 November 2010

³⁴ Muller and Engelhard v. Namibia, Comm. 919/2000, U.N. Doc. A/57/40, Vol. II, at 243 (HRC 2002)

³⁵ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of L. Hagmann-Hüsler. v Switzerland. (Application no. 8042/77) 15 December 1977.

8.panta pārkāpums. ECK neiedziļinājās aizskāruma esamības analīzē, kas iespējams skaidrojams ar to, ka šī ir pirmā lieta ECK attiecībā uz vārdu un uzvārdu. Autora ieskatā arī nevar izslēgt, ka tiesa, iespējams, būtu konstatējusi citus iemeslus, lai neatzītu pantu pārkāpums un, ka tas vienkārši netiek fiksēts, tomēr ņemot vērā, ka pantu analīze ir tik pavirša, nevar droši secināt, ka tiesai bija iemesli neatzīt pārkāpuma neesamību. Citas lietās, analizē ir daudz izvērstākā.

Burghartz lieta³⁶ ir pirmā lieta, kur ECtHR atzina, ka personas vārds ir privātas dzīves sastāvdaļa, tāpēc ir nepieciešams veikt sīkāku analīzi, lai pilnīgāk izprastu ECtHR doktrīnas attīstību. *Burghartz* lietā iesniedzējs gribēja paturēt savu uzvārdu pirms izvēlēta ģimenes uzvārda (*Schnyder Burghartz*), Šveices reģistru birojs ierakstīja tikai ģimenes uzvārdu, un Šveices Kantona Rāte noraidīja iesniedzēja pieteikumu iekļaut viņa uzvārdu pirms ģimenes uzvārda³⁷. Iesniedzējs vērsās tiesā, kura noraidīja prasību, jo iesniedzējs nevarēja norādīt nevienu nopietnu neērtību (*inconvenience*) saistībā ar reģistrētā vārda lietošanu³⁸. Savukārt, apelācijas tiesa norādīja, ka tiesības likt paša uzvārdu pirms ģimenes uzvārda tradicionāli piemitušas tikai sievietēm, un, ņemot vērā pastāvošo kārtību, lai saglabātu ģimenes vienotību un tradīcijas, iesniedzēja uzvārds nevar tikt reģistrēts, kaut arī tas viņam neliedz lietot saliktu uzvārdu vai neformāli izmantot uzvārdu pirms ģimenes uzvārda³⁹. Visos iesniedzēja dokumentos pirms tam izmantoti abi uzvārdi, bet pēc vārda reģistrēšanas, vairs neviens netika izsniegts ar uzvārdu *Schnyder*.⁴⁰

Šī lieta bija pirmā kur ECtHR atzina, ka personas vārds arī ietilpst ECHR 8.panta tvērumā. Tiesa vērtējot 8.pantā paredzēto tiesību ierobežojumu to vērtēja kopsakarā ar 14.pantu, jo Šveices likums diskriminēja iesniedzēju uz dzimuma pamata. Ir svarīgi uzsvērt apstākli, ka tiesa savā vērtējumā noraida Šveices valdības argumentu, ka uzvārdu katrā gadījumā var izmantot arī neformāli,⁴¹ jo apstākļi, ka cilvēks var izmantot uzvārdu neformāli, kas atšķiras no oficiālā reģistra⁴², līdz ar to cilvēks formāli un juridiski nav piederīgs tai ģimenei ar kuru viņam ir emocionāla vai vēsturiska saite. Tiesa arī norādīja uz nevēlamām sekām, kuras vārdu neregistrēšana varētu izraisīt iesniedzēja akadēmiskajā dzīvē un

³⁶ European Court of Human Rights: Case of *Burghartz v. Switzerland* (Application no. 16213/90) 22 February 1994.

³⁷ *Ibid.* paragraph 7

³⁸ *Ibid.* paragraph 8

³⁹ *Ibid.* paragraph 9

⁴⁰ *Ibid.* paragraph 10

⁴¹ European Court of Human Rights: Case of *Burghartz v. Switzerland* (Application no. 16213/90) 22 February 1994. paragraph 9

⁴² *Ibid.* paragraph 28

profesionālajā karjerā⁴³. Autora ieskatā, diezgan interesants ir fakts ka pēcāk, pati ECtHR ir izmantojusi to pašu argumentu, kuru Šveices iestādes izmantoja šajā lietā⁴⁴, proti, ka uzvārdu katrā gadījumā var izmantot arī neformāli. Uzvārdu izmantošanu neformāla vidē nevar pielīdzināt uz oficiālo reģistrāciju. Autora ieskatā, ņemot vērā personas vārda uzdevumus - sociālo un individuālo funkciju-, ja tiek liegta iespēja lietot viena no vārda vai uzvārda funkcijām, tad vārds ir zaudējis savu nozīmi. Persona negrib vārdu kuru iespējams lietot tikai pašam, bet vārdu ar kuru visa sabiedrība viņu nošķir no citiem cilvēkiem. Tāpēc par spīti tam, ka ECtHR iespējami mainījusi savu praksi attiecībā uz vārda funkciju, autors uzskata, ka vārdu ir jāaizsargā tā, lai cilvēks varētu baudīt ne tikai vārda individuālo funkciju, bet arī sociālo funkciju.

Ünal Tekeli lietā⁴⁵ iesniedzēja ir Turcijas pilsonības kura apprecējās ar citu Turcijas pilsoni. Ievērojot Turcijas likumiem viņa reģistrējas ar sava vīra uzvārdu, bet, tā kā viņa bija zināma sava profesionālajā dzīvē ar savu pirmslaulības uzvārdu, viņa to izmantoja reģistrētā uzvārda priekšā. Tomēr viņa nevarēja savu uzvārdu izmantot oficiālajos dokumentos⁴⁶.

Iesniedzēja mēģināja reģistrēties tikai ar savu uzvārdu, bet viņas prasību noraidīja norādot, ka sievietēm jāizmanto sava vīra uzvārdu. Apelācijas instance prasība arī tika noraidīta. Vēlāk Turcijā pieņēma grozījumus, kuri deva iespēju sievietēm izmantot pirmslaulības uzvārdu vīra uzvārda priekšā. Iesniedzēja šo iespēju neizmantoja, jo tas neatbilda viņas vēlmēm, proti, izmantot tikai pirmslaulības uzvārdu.

ECtHR savā vērtējumā vairāk pievēršas 14.panta pārkāpumiem saistībā ar 8.pantu, jo Turcijas regulējums ir diskriminējošs attiecībā uz sievietēm. Tomēr tiesa 8.pantu atsevišķi nevērtēja⁴⁷. ECtHR katrā ziņā norādīja, ka vārds ir daļa no privātās dzīves. Nozīmīgs ir fakts, ka tiesa atteicās vērtēt, vai šis regulējums varētu ietekmēt publiskajā sfērā, tas ir, vai tiek skarta iesniedzējas profesionālajā karjera un saskarsme ar citiem cilvēkiem. Arī svarīgi, ka tiesa atzīmēja, ka ja ir konstatēta diskriminācija, neērtības, ko vārda aizsardzība varētu izraisīt

⁴³ Ibid. paragraph 24

⁴⁴ European Court of Human Rights: Case of Guillot v. France (Application no. 22500/93) 24 October 1993. Paragraphs 25-27

⁴⁵ European Court of Human Rights: Case of Ünal Tekeli v. Turkey (Application no. 29865/96) 16 November 2004

⁴⁶ Ibid. Paragraph 10.

⁴⁷ European Court of Human Rights: Case of Ünal Tekeli v. Turkey (Application no. 29865/96) 16 November 2004. Paragraph 68

sabiedrībai, ir pieļaujamas, lai aizsargātu indivīda cieņu un vērtību, kas izpaužas viņu izvēlētas vārdā⁴⁸.

*Oya Ataman*⁴⁹ lietas apstākļi līdzinās *Unal Tekeli* lietas apstākļiem. Tapāt sieviete gribēja izmantot sava pirmslaulības uzvārdu un nevis vīra uzvārdu. Tomēr, kamēr lietu apskatīja, iesniedzēja šķiras no vīra un ECtHR uzskatīja, ka vairs nebija pamata lietu izskatīt⁵⁰.

Daroczy lieta⁵¹ iesniedzēja ir atraitne un Ungārijas pilsoņe. 1958. gadā viņa apprecējās ar *Tibor Ipoly Daroczy* kungu. Saskaņā ar Ungārijas tradīcijām viņa pie sava vārda lika galotne „-ne”, lai atzīmētu, ka viņa bija precēta ar „Tibor”, tas ir „Tiborne Daroczy”, vārds ar kuru iesniedzēja bija reģistrēta. Veicot ierakstu darbinieks, kas strādāja reģistrā nepamanīja, ka viņa reģistrējas kļūdaini, jo likumi paredz, ka jāizvēlas visu vīra vārdu, tad iesniedzējai vajadzēja reģistrēties ar vārdu „Tibor Ipolyne Daroczy”⁵². Šo kļūdu nepamanīja sagatavojot vairākus dokumentus un tikai 1984. gadā viņa vārds tika pareizi ievadīts elektroniskajā reģistrā, taču par šo faktu iesniedzēja nekad nesaņēma oficiālo paziņojumu.

1996.gadā iesniedzējas vīrs nomira un pēc Ungārijas paražām, iesniedzēja izmantoja savu vārdu ar piedēkli „özv.”

2004.gadā iesniedzēja pazaudēja savas personas apliecību. Vadoties no reģistra esošam ziņām, Ungārijas Iedzīvotāju reģistrs viņa tika reģistrēta kā „özv. Tibor Ipolyne Daróczy”. Tomēr visi viņas dokumenti, kā arī bankas konts bija sagatavots ar vārda variantu, kas atšķiras no reģistra ziņām.

ECtHR atzina, ka Ungārijas iestādes rīcība ir privātās dzīves aizskārums⁵³. ECtHR arī atzīst, ka aizskārumam ir leģitīms mērķis, proti, aizsargāt citu cilvēku tiesības, jo iedzīvotāju reģistra precizitāte ir svarīga publiskai kārtībai. Tomēr, ECtHR, atzina, ka nav skaidrs kādā veidā šis mērķis vai tikt apdraudēts konkrētajā situācijā. Iesniedzēja jau bija izmantojusi savu faktisko vārdu oficiālajā sarakstē un tas nekādā veidā netraucēja oficiālo darbību. ECtHR arī norādīja, ka

⁴⁸ Ibid. Paragraph 67

⁴⁹ European Court of Human Rights: Case of *Oya Ataman v. Turkey* (Application no. 47738/99) Judgment (Striking out) 22 May 2007

⁵⁰ Ibid. Paragraph 25.

⁵¹ European Court of Human Rights: Case of *Daróczy v. Hungary* (Application no. 44378/05) 1 July 2008.

⁵² Ibid. Paragraph 8.

⁵³ European Court of Human Rights: Case of *Daróczy v. Hungary* (Application no. 44378/05) 1 July 2008. Paragraph 28.

pat tajā gadījumā, ka mērķis būtu aizsargāt viņa nelaiķa vīra piemiņu, no faktiem izriet, ka iesniedzējas vīrs vienmēr izmantoja savu vārdu tajā formā, ko iestādes uzskatīja par „kļūdaino”, un tas arī neizraisīja nekādas problēmas⁵⁴. Kaut arī valstis bauda lielu brīvību, lai noteiktu vārdu tiesisko regulējumu, jāatceras, ka vārds ir būtisks elements personās pašidentifikācijai un pašnoteikšanai. Neattaisnots vārdu ierobežojums ir pretrunā ar 8.panta mērķi, proti, aizsargāt indivīda pašnoteikšanas un personālo attīstību⁵⁵. Formālā atsauce uz leģitīmo mērķi nav pietiekama, lai attaisnotu aizskārumu. ECtHR ieskatā, iestādes rīcība ir nepieņemami stingra un nekāda veidā netiek ņemta vērā iesniedzējas intereses, jo viņa jau 50 gadus ir izmantojusi savu vārdu, kas ir arī ļoti stipra saikni ar savu bijušo vīru. Tāpēc ECtHR atzina, ka šajā gadījumā notika 8.pantas aizskārumš⁵⁶.

Losonci Rose lietā⁵⁷ iesniedzēji, Šveices pilsonē un Ungārijas pilsonis, gribēja reģistrēt savu laulību Šveicē. Šveicē kartība paredz, ka var izmantot sievas uzvārdu, bet tad jāveido dubultuzvārdu. Ar mērķi apprecēties pēc iespējās ātrāk iesniedzēji piekrita. Pēc laulībām iesniedzējs - Ungārijas pilsonis - lūdz, lai viņu reģistrē pēc Ungārijas likumiem, jo Šveices likums paredz, ka attiecībā uz ārzemniekiem, Šveices Iedzīvotāju reģistrs nosakot personas datus vadās pēc ārzemnieka izcelsmes valsts likumiem, tas ir, neizmantojot dubultuzvārdu un paturot pirmslaulības uzvārdu. Šveices federāla tiesa atteicas vārdu reģistrēt pēc Ungārijas likumiem, jo, izvēloties veidoto dubultuzvārdu, viņš bija atteicis no iespējas piemērot Ungārijas likumu.

ECtHR savā vērtējumā, vairāk vērtē 14. pantu kopsakarā ar 8.pantu, jo ja dzimumi būtu bijuši pretēji, tas ir, ja sieva būtu izvēlējusies vīra uzvārdu, viņai būtu bijusi iespēja pirmslaulības uzvārdu paturēt. Tāpēc tiesa atzina, ka ir noticis 14.panta pārkāpums ņemot kopsakarā ar 8.pantu. Tomēr 8.pantu atsevišķi ECtHR nevērtē. Autora ieskāta, tiesa vairs nevērtē 8.pantu, jo ja tā paša situācija jau izraisīja situāciju, kurā notiek diskriminācija, tad vairs nav jēgas vērtēt privātas dzīves pārkāpums, jo jā valsts politika būtu bijis atšķirīga, tad 8.pantas pakāpums tapāt nebūtu bijis.

*Muller and Engelhard v Namibia*⁵⁸ lietā iesniedzēji ir Namībijas iedzīvotāji, kuri vēlas apprecēties. Topošai sievai pieder juvelierizstrādājumu veikals ar nosaukumu „Engelhard Design”, tāpēc viņi nolēma, ka vīrs pieņems sievas uzvārdu, lai aizsargātu uzņēmuma reputāciju.

⁵⁴ Ibid. Paragraph 31.

⁵⁵ Ibid. Paragraph 32.

⁵⁶ Ibid. Paragraph 35.

⁵⁷ European Court of Human Rights: *Losonci Rose and Rose v. Switzerland* (Application no. 664/06) 9 November 2010

⁵⁸ *Muller and Engelhard v. Namibia*, Comm. 919/2000, U.N. Doc. A/57/40, Vol. II, at 243 (HRC 2002)

Namībijas iestādes noraida prasību, jo pēc likumiem tikai sieva var pieņemt vīra uzvārdu. Iesniedzēji pārsūdz lēmumu visās iespējamās instancēs, bet tas tiek noraidīts. Viņi vērsas ANO HRC ar sūdzību, lūdzot izskatīt, vai Namībijas iestādes rīcība nav pretrunā ar Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 17. un 24.pantu, kuri piešķir tiesības uz privāto dzīvi un aizliedz diskrimināciju.

Namībijas pārstāvis norāda, ka viņu Ārzemnieku akts paredz kārtību, lai viņš varētu uzvārdu mainīt. Pēc laulībām viņam būtu iespēja mainīt uzvārdu uz savas sievas uzvārdu. Iesniedzējs tomēr nepiekrīt šo kārtību izmantot, jo šāda sistēma ir apgrūtināša un diskriminē viņu uz dzimuma pamata, jo sievietei šis process nebūtu jāizmanto.

ANO HRC analizējot pušu argumentus, visvairāk analizē Namībijas diskriminējošu tiesisko regulējumu. ANO HRC nonāk pie secinājuma, ka Namībijas regulējums ir diskriminējošs, un tāpēc nevērtē 17.pantu atsevišķi. Juridiskajā literatūrā arī var atrasts viedokli, ka tieši dzimuma diskriminācija ietekmēja tiesas galīgo nolēmumu⁵⁹.

Autors saskata, ka tiklīdz konstatēts, ka notikusi diskriminācija, nedz ECtHR nedz ANO HRC vairs nevērtē privātās dzīves aizskārums. Šādā veidā nolēmumi nenoliedzami palīdz izskaust diskrimināciju, bet nesniedz nekādu skaidrību attiecībā uz vārda un uzvārda funkcijām, un uz indivīda tiesībām baudīt šo funkciju. Autora ieskatā, lai labāk vērtētu vārda un uzvārda saikni ar privāto dzīvi, lietderīgāk ir vērtēt tās lietas, kuras nav saistītas ar diskrimināciju, vai kurās tiesa vērtē privātas dzīves pārkāpumu.

Cilvēktiesību pārkāpums tika konstatēts visās analizētajās lietās, kurās cilvēktiesību aizsargājošās institūcijas konstatēja, ka sastopama diskriminācija. Nevienā no lietām, kur tika konstatēta diskriminācija, tiesa nevērtē privātas dzīves neaizskaramības pārkāpums. Līdz ar to rodas iespaids, ka no šīm analizētajām lietām nevar veikt secinājumu par vārda aizsardzību atsevišķi, bet tikai kopā ar citām tiesībām, jo tikai viena lietā, *Daroczy* lietā, ECtHR atzina ka pastāv nošķirts pārkāpums. No otras puses, *Daroczy* ir visjaunākā no visām šajā nodaļā analizētam lietām. Turpmākās lietas nākamajās nodaļās sniegs ieskatu par ECtHR prakses attīstību par vārdu un uzvārdu aizsardzību privātās dzīves kontekstā.

⁵⁹ Joseph S., Schultz J., Castan M. The international covenant on civil and political rights. New York: Oxford University Press Inc., 2004. Page: 718.

3. ATTEIKUMS MAINĪT VAI REĢISTRĒT UZVĀRDU

Attiecība uz šo ierobežojumu ECtHR (vai savā laikā - Eiropas Cilvēktiesību komisija) ir apskatījusi vairākas lietas: *Guzel Erdagoz v. Turkey*⁶⁰, *Stjerna v Finland*⁶¹, *Sijka v. Poland*⁶², *K.B. v The Netherlands*⁶³ un *B. v. Sweden*⁶⁴. Visās lietās ir līdzīga situācija, proti, iesniedzējam ir vēlme izmainīt savu uzvārdu (izvēlēties jauno), to grozīt (samainīt burtus), vai papildināt (pielikt klāt citu uzvārdu savam esošajam uzvārdam) un tas tiek vērtēts tikai kā tiesības uz privāto dzīvi, bet ne kopsakarā ar citām tiesībām. Turpmāk autors analizēs un salīdzinās lietas ar mērķi izskaidrot, ko tiesa uzskata par samērīgu un taisnīgu attiecībā uz privātās dzīves ierobežošanu personas tiesībām uz vārdu kontekstā.

Guzel lietā iesniedzējs vēlējas uzvārdu maiņu sakarā ar to, ka viņa uzvārda izruna *Gozel* un nevis *Guzel*. Turklāt visi viņas ģimenes locekļi un paziņas viņu nosauc par *Gozel* un nevis par *Guzel*. Turcijas valdība neatzina šo prasību, jo iesniedzēja piedāvātais uzvārds nav atrodams vārdnīcā un līdz ar to nav iekļaujams reģistrā. Tiesa atzina, ka šajā lietā Turcijas valdība nebija paredzējusi likumā šo ierobežojumu, un līdz ar to apmierināja iesniedzēja prasību un atzina, ka Turcijas valdība bija pārkāpusi ECHR 8.pantu.⁶⁵

Stjerna lietā iesniedzējs gribēja mainīt uzvārdu uz formu, ko kā viņš uzskatīja izmatoja viņu senči pirms 150 gadiem⁶⁶. Pašreizējā vārda forma viņam rādīja sarežģījumus, lai saņemtu pastu⁶⁷ un bija grūti izrunājama somu valodā- izruna būtiski atšķīrās⁶⁸. Turklāt vārds bija līdzīgs kādam apkaunojošam somu vārdam⁶⁹. Somijas Padomdevēju komiteja atteica jauno

⁶⁰ European Court of Human Rights: *Güzel Erdagöz v. Turkey* (no. 37483/02) 21 October 2008 (in french only). Information from: http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/pages/news_full.asp?lid=en&id=269 last checked on 09.06.2012

⁶¹ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994

⁶² European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *Felicja Sijka v Poland*. (Application no. 26272/95) 10 September 1997.

⁶³ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *K.B. v The Netherlands*. (Application no. 18806/91) 01 September 1993.

⁶⁴ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *T.B. v Sweden*. (Application no. 16878/90) 29 June 1992.

⁶⁵ European Court of Human Rights: *Güzel Erdagöz v. Turkey* (no. 37483/02) 21 October 2008 (in french only). Information from: http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/pages/news_full.asp?lid=en&id=269 last checked on 09.06.2012

⁶⁶ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 12.

⁶⁷ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 13

⁶⁸ Ibid. paragraph 9

⁶⁹ Ibid. paragraph 11

uzvārdu reģistrēt, cita starpā norādot, ka jauns vārds nerisinātu pašreizējās problēmas. Lēmums tika pārsūdzēts gan vietējā pašvaldībā, gan Augstākajā tiesā, kas norādīja, ka, ņemot vērā faktu, ka radinieks uz kuru iesniedzējs atsaucas, ir dzimis ārpus laulības, līdz ar to nav pamats uzskatīt, ka uzvārds ir ticis „nodibināts”, Somijas Uzvārdu likuma izpratnē un nepieciešamie priekšnosacījumi šādā veidā nav izpildīti⁷⁰ un jaunais vārds nav reģistrējams. Iesniedzējs vērsās ECtHR, lai tā atrisinātu strīdu. ECtHR sava analīzē paskaidroja, ka Somijas valdības veiktajās darbībās ir ierobežojums, kas attiecas uz ECHR 8.pantu, kurš aizsargā katra tiesības uz privāto dzīvi⁷¹.

ECtHR savā vērtējumā par ierobežojuma likumību, leģitīmo mērķi un pamatotību norādīja, ka valstīm ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz personas vārda regulējumu⁷². Tiesa arī atzina, ka jaunais vārds nenovērš problēmas uz kurām iesniedzējs atsaucas, proti, ka Somijas iedzīvotājiem būs tikpat grūti izrunāt kā iepriekšējo vārdu – *Stjerna*, tā ierosināto jauno vārdu – *Tavaststjerna*⁷³; ka daudziem cilvēkiem ir uzvārds ar sarežģītu izrunu un ka ir daudz uzvārdu kurus varētu attiecināt uz nievājošajiem vārdiem⁷⁴. Svarīgi akcentēt, ka ECtHR atzina, ka lietā nav Konvencijas pārkāpuma, tāpēc, ka piedāvātais uzvārds nenovērš problēmas, ko izraisa vārda nepareiza izruna, un ka tas nav tik svarīgs ierobežojums, tāpēc, ka iesniedzēja saikne ar radnieka uzvārdu – *Tavaststjerna* - objektīvi nav pietiekama, jo ir pagājis pārāk daudz laika kopš tas uzvārds pēdējo reizi tika izmantots⁷⁵. Jāpatur prātā, ka tiesa tieši runā par vārda izrunas maznozīmīgumu, īpaši ņemot vērā citus ECtHRs nolēmumus, piemēram, tādu kā *Mencena v Latvia*⁷⁶. Ir zināms, ka ir valodas kuras izruna ir svarīgāka nekā rakstība. Katrā ziņā, autora ieskātā, valodas jāvērtē atsevišķi un fakts, ka ir sarežģīti meklēt risinājumus visām valodām, nenozīmē, ka tādus nav jāmeklē vispār.

ECK iesniegti arī trīs pieteikumi, kas atzīti par neizskatāmiem: *Sijka v Poland*, *B. v Sweden* un *K.B. v The Netherlands*.

Sijka v Poland prasība tika iesniegta pamatojot prasību uz ECHR 6.pantu (tiesības uz taisnīgu tiesu). Iesniedzēja norādīja, ka viņa tiek vajāta un viņas tiesības – aizskartas –, kad viņa vēlējas mainīt uzvārdu, lai tas labāk pielāgotos viņas vācu nacionalitātei. Polijas iestādes

⁷⁰ Ibid. paragraph 15.

⁷¹ Ibid. paragraph 36.

⁷² Ibid. paragraph 39

⁷³ Ibid. paragraph 42

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ European Court of Human Rights: Decision on admissibility Application no. 71074/01 by Jutta Mentzen also known as *Mencena* against Latvia 7 December 2004

atteicas mainīt pieteicēja vārdu no *Sijka* uz *Krueger-Cylwich*. Polijas iestādes pamatoja savu lēmumu ar nacionālo tiesību aktu, kas regulē vārda un uzvārda maiņu (Vārda un uzvārda izmaiņas akts)⁷⁷. ECK, izvērtējot iespējamo tiesību aizskārumu, arī atzina, ka atteikums reģistrēt vārdu ne vienmēr būs cilvēktiesību aizskāruma. ECK norādīja, ka nav pamatojuma apgalvot, ka Polijas iestādes rīkojušās patvaļīgi, jo tās ir devušas pieteicējam iespēju izteikties, piemērojušas nacionālo likumu un izvērtējušas pieteicējas argumentus, lai nonāktu pie taisnīga lietas atrisinājuma. Turklāt ECK norāda, ka šajā gadījumā nevar konstatēt, ka pieteicējas uzvārds radītu kādus sarežģījumus pieteicējam, turklāt ir skaidrs, ka viņai nav nekāda sakara ar vārdu *Krueger*, kas ir viņas mātes pirmslaulības uzvārds. Attiecībā uz *Cylwich*, kaut arī pieteicēja apprecējusies ar vīru vārdā *Cylwich*, un cilvēki viņu atpazīna ar šo uzvārdu, viņa nesniedza dokumentus tiesā, lai apstiprinātu šo uzvārda maiņu, tādejādi šī uzvārda izmaiņa nav pierādāma.

Lietā *K.B. v The Netherlands* iesniedzējs gribēja pielikt klāt savam uzvārdam viņa mātes pirmslaulības uzvārdu. Iesniedzējs savu vēlmi pamatoja, norādot, ka viņam ar māti esot īpašas attiecības un ka tobrīd māte bija ļoti smagā stāvoklī, un tāpēc vēlējās izrādīt īpašu vienotību ar savu māti pievienojot klāt minēto uzvārdu. Nīderlandes tiesībsargājošās iestādes norādīja, ka šajā gadījumā nevar piemērot ECHR 8.pantu, jo tas neaizsargā tiesības uz ģimenes vārdu, turklāt Nīderlandes normatīvie tiesību akti ir paredzēti, lai novērstu patvaļu vārdu un uzvārdu maiņu. ECK arī šajā lietā uzsvēra apstākli, ka ne katrs ierobežojums attiecībā uz vārda maiņu veido 8.panta pārkāpumu. Turklāt nekas neliedz iesniedzējam privāti (ģimenes lokā) izmantot savas mātes uzvārdu un ir skaidrs, ka pašreizējais uzvārds iesniedzējam nerada problēmas, tādēļ ir pamats uzskatīt, ka šajā gadījumā nenotika privātas dzīves aizskāruma⁷⁸.

Lietā *B. v. Sweden*⁷⁹ iesniedzēja gribēja mainīt viņas pašreizējo uzvārdu, ko viņa pieņēma no sava bijušā vīra, no kura izšķīrās pirms 41 gada no minētā lūguma izskatīšanas brīža, uz pirmslaulības uzvārdu. Viņa piedāvāja divus variantus uzvārda maiņai: pirmais uzvārds bija viņas augšupējo radnieku uzvārds tēva pusē, savukārt, otrs bija jaunais uzvārds. Zviedrijas varas iestādes, atsaucoties uz spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, noraidīja iesniedzējas prasību, jo tā neizpildīja noteikumos paredzēto, proti, pirmais uzvārds

⁷⁷ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Felicja Sijka v Poland. (Application no. 26272/95) 10 September 1997.

⁷⁸ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of K.B. v The Netherlands. (Application no. 18806/91) 01 September 1993.

⁷⁹ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of K.B. v The Netherlands. (Application no. 16878/90) 29 June 1992.

nebija izmantots vairāk par divām paaudzēm un otrais manāmi atšķīrās no parastajām Zviedrijas uzvārda formām. Iesniedzēja pārsūdzēja lēmumu visās Zviedrijas tiesībsargājošas iestādēs, bet lēmums tā arī netika grozīts. Sekojoši iesniedzēja vērsās ECK, norādot, ka tika aizskartas viņas tiesības uz privāto dzīvi, kā arī tiesības uz vārda brīvību, respektīvi - ECHR 8. un 10.pantā nostiprinātās tiesības.

Vērtējot iespējamo aizkārums attiecībā uz konvencijas 8.pantu, ECK norādīja, ka pēc Zviedrijas normatīvajiem tiesību aktiem iesniedzējai vēl pastāv iespēja izmantot viņas pirmslaulības uzvārdu, turklāt negatīvi vērtējams apstāklis, ka pieteikums iesniegts tikai 41 gadu pēc laulības šķiršanas. Šādu apsvērumu dēļ komisija noraidīja pieteikumu un atzina, ka tas ir nesavienojams ar ECHR paredzēto pēc sava priekšmeta (*ratione materiae*).

No visām analizētajām lietām šajā nodaļā ir četras lietas, kurās atzīts, ka netika pārkāpts ECHR 8.pants vai arī lieta nav izskatāma (*B. v Sweden, K.B. v The Netherlands, Sijka v Poland un Stjerna v Finland*), un viena, kurā tiesa atzina, ka pārkāpums ir konstatējams lietā – *Guzel v Turkey*. Lietās, kur pieteikumi tika noraidīti, var saskatīt, ka ECtHR cenšas izvairīties no patvaļības, tas ir, lai persona varētu atsaukties uz neērtībām, kuras izraisījusi valsts, jāpastāv būtiskam, reālam tiesību pārkāpumam, kā arī nepietiek tikai ar to ka cilvēks vēlas izmainīt savu vārdu vai uzvārdu. Tiesa neaizsargā cilvēka subjektīvo vēlmi brīvi mainīt savu uzvārdu, jo tam ir jābūt būtiskam un pamatotam iemeslam. Arī šajās lietās var saskatīt, ka valstīm ir pienākums nodrošināt, ka kārtībai kādā vārdus var izmainīt jābūt skaidrai. *B v Sweden* lietā ECK nesaskatīja nekādu iejaukšanos privātajā dzīvē. Šajā sakarā var saskatīt, ka ECK nedaudz mainījusi savu praksi, jo vēlāk, *K.B. v The Netherlands* lietā, ECK atzīst, ka aizliegums cilvēkam mainīt vārdu izņēmuma gadījumos varētu aizskart ECHR 8.pantā paredzētās intereses, taču nevar apgalvot, ka cilvēkam ir tiesības brīvi mainīt savu vārdu un uzvārdu. Savukārt, *Sijka v Poland* lietā tiesa vairs neizsakās tik piesardzīgi, proti, aizliegums mainīt uzvārdu ne vienmēr ir iejaukšanās privāta dzīvē, bet valstīm pastāv pozitīvs pienākums šajā sakarā.

Jānorāda, ka ECK nekad nedefinē kādi ir šie pozitīvie pienākumi un nekad neiezīmē to robežu starp pozitīvo un negatīvo pienākumu, kā arī nedefinē kādiem priekšnosacījumiem ir jābūt, lai varētu mainīt vārdu vai uzvārdu. Piemēram, Nīderlandē uzvārdu maiņas noteikumi prasa, lai uzvārds būtu reģistrēts pēc dzimtsaraksta izveidošanas laika (dzimtsarakstu

Nīderlandē veidoja XIX gs. otrajā pusē) un ka šis uzvārds vēl joprojām tiek izmantots⁸⁰. Polija, savukārt, dod iespēju uzvārdu mainīt, ja tas atbilstoši poļu valodai skan smieklīgi vai nievājoši vai, ja uzvārdam ir nepoliska forma (svešvalodu uzvārds), vai arī, ja iesniedzējs savu uzvārdu *de facto* ir izmantojis ilglaicīgi⁸¹. Visbeidzot Zviedrijā iesniedzējs var katrā brīdī laulībā vai pēc laulības atgūt pirmslaulības uzvārdu, ka arī to mainīt, ja uzvārdu nevar izmantot Zviedrijā tā formas, izrunas vai gramatikas dēļ.⁸² Visas lietas ECK bija apmierinātas, pamatojot to ar to, ka tas ir paredzēts likumā, neiedziļinoties tajā vai noteikumi ir taisnīgi vai praktiski – pietiek ar to ka viņi ir skaidri. Likumi kas regulē vardu maiņu katra valstī atšķiras un ECK necenšas veicināt to vienveidīgumu, bet tikai cenšas novērst valsts iestāžu patvaļu.

Attiecība uz leģitīmo mērķi *B v Sweden* lietā. ECK nevērtē leģitīmo mērķi, jo pietika konstatēt, ka iesniedzēja nebija izmantojusi iespēju pieņemt pirmslaulības uzvārdu. Savukārt, *K.B v The Netherlands* ECK norāda, ka Nīderlandes likums ir domāts, lai novērstu patvaļu un, lai veicinātu kārtību un stabilitāti, veicinot likumu vienveidīgu piemērošanu. Taču *Sijka v Poland* lietā, Polijas iestādes bija norādījušas, ka jābūt stabilitātei (t.i. novērstai nekārtībai) un tas tika atzīts kā leģitīms mērķis un pietiekošs iemesls, lai secinātu ka Polijas iestādes nav rīkojušas patvaļīgi.

Neviena no noraidītajām lietām ECK neveic pilno trīsdaļīgo testu. Taču tajā pašā laikā visās lietās norāda, ka aizskārumu ir jāvērtē, domājot par indivīda interesēm pretstatā ar valsts interesēm.

Stjerna sava ziņā ir īpatnēja lieta sakarā ar to, ka to izskatīja ECtHR un, ka šajā lietā tiesa ievērojami ietekmējusies no *Burghartz* lietas. *Burghartz* lieta tika izskatīta 1992.gada februārī, taču *Stjerna* 1992.gada decembrī *Burghartz* bija pirmā lieta kurā ECtHR atzina, ka veids kādā persona izmanto savu vārdu un uzvārdu ir neatņemama daļa no katra cilvēka tiesībām uz privāto dzīvi, un kaut arī no valsts puses ir liela interese šo jautājumu regulēt, šo publisko tiesību jautājumu ir iespējams saistīt ar tiesībām uz privāto dzīvi un to ievērošanu⁸³. *Stjerna* lietā ir īpatnēja arī ar analīzi, ar kuru saskaras ECtHR, jo pirmo reizi iesniedzējam ir problēma ar savu uzvārdu, tas ir, viņa uzvārds tiešām rada reālas neērtības un, kā jau tika

⁸⁰ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of K.B. v The Netherlands. (Application no. 16878/90) 29 June 1992.

⁸¹ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Felicja Sijka v Poland. (Application no. 26272/95) 10 September 1997.

⁸² European Court of Human Rights: Admissibility of the application of T.B. v Sweden. (Application no. 16878/90) 29 June 1992.

⁸³ European Court of Human Rights: Case of Burghartz v. Switzerland (Application no. 16213/90) 22 February 1994. paragraph 24

analizēts iepriekš, viņa vārdu varēja sajaukt ar nievājošu vārdu somu valodā⁸⁴. Analizējot ECHR 8.panta piemērojamību, ECtHR atzina, ka ņemot vērā ka vārda izmantošanu ir nesaraucjami saistīta ar personas ģimeni, viņa identificēšanu un attiecību veidošanu, tā ir privātās dzīves sastāvdaļa. *Stjerna* lietā ECtHR rūpīgāk analizē vārda svarīgo lomu personas privātajā dzīvē⁸⁵, bet arī atgādina, ka valstij var būt attaisnojoši iemesli, kāpēc būtu jāregulē kārtību, kādā cilvēkam mainīt savu vārdu.

Attiecībā uz likumu *Stjerna* lietā ECtHR ievāca datus par dažādu valstu likumiem, kas saistīti ar kārtību kādā veicama vārda maiņa. Dažās valstīs nepieciešams pamatots iemesls, lai mainītu vārdu⁸⁶, savukārt, citās – pamatojums nav nepieciešams⁸⁷. ECtHR šajā lietā akcentēja, ka tiesas uzdevums nav vērtēt kāds ir labāks veids, lai regulētu vārdu maiņu, bet tikai raudzīties, lai tiktu ievērotas cilvēktiesības.

Attiecībā uz Somijas iestādes rīcības leģitīmo mērķi ir svarīgi pievērst uzmanību tam, ka tiesa nevienā brīdī neapgalvo, ka leģitīmi mērķi, kuri parasti tiek izmantoti šajā sakarā būtu piemērojami. Tiesa norāda, ka Somijas iestādes nevarētu atsaukties uz to, ka noraidot uzvārdu izmaiņu tiek aizsargātas kādas ģimenes tiesības (*Tavaststjerna*), jo no faktiem ir skaidrs ka iesniedzējs ir *Tavaststjerna* pēctecis⁸⁸. Tāpat nevar arī atsaukties uz to, ka vārdu izmaiņa varētu nākotnē traucēt personas identificēšanu, jo šo funkciju nodrošina personas identifikācijas numurs⁸⁹. Vienīgais iemesls uz kuru varētu atsaukties ir, ka iesniedzēja izvēlētais vārds nenovērš tas neērtības, ko izraisa iesniedzēja esošais vārds. Turklāt tiesa šajā lietā neanalizē Somijas lēmuma nepieciešamību, bet gan turpina skaidrojumu, kāpēc iesniedzēja izvēlētais vārds neder, lai novērstu sagādātas neērtības.

Līdz ar to paliek jautājums - kas būtu noticis ja iesniedzējs būtu izvēlējis vārdu, kas novērstu neērtības. Jo sekojot tiesas argumentācijas loģikai, Somijas iestādes šādā gadījumā nevarētu atsaukties uz leģitīmo mērķi. Tālāk lietas analizē - tiesa norāda, ja iesniedzējs būtu izvēlējis citu vārdu, kas nav uzvārdu „apritē”, viņam būtu bijusi iespēja savu uzvārdu izmainīt. Tādēļ ir konstatēts, ka valsts nevar katreiz atsaukties uz mērķi „nepieļaut

⁸⁴ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 11

⁸⁵ *Ibid.* paragraphs 37 and 39.

⁸⁶ *Ibid.* paragraph 29

⁸⁷ *Ibid.* paragraph 30

⁸⁸ *Ibid.* paragraph 40

⁸⁹ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 40

nekārtības”, kas ietverts Eiropas cilvēktiesību konvencijā⁹⁰, lai attaisnotu aizliegumu cilvēkam mainīt uzvārdu.

ECTHR šajā lietā, neanalizēja lēmuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā, bet autoram ir pārlicība, ka, gadījumā ja iesniedzējs būtu izvēlējis citu vārdu, kas nav apritē un Somijas iestādes būtu atteikušās to reģistrēt, Somijas iestāžu sniegtie argumenti nebūtu pietiekoši, lai attaisnotu aizlieguma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā, jo leģitīmo mērķi šajā lietā varētu sasniegt izmantojot citus līdzekļus.

Ir divas lietas, kur ECTHR atzinusi, ka noticis pārkāpumu privātajā dzīvē, proti: *Guzel v Turkey* un *Burghartz v Switzerland*. *Guzel* lietā galvenais trūkums bija, ka Turcijas ierobežojums iesniedzējas privātajā dzīvē nebija paredzēts likumā, līdz ar to lietas analīze nesniedz ieskatu tiesas doktrīnā par privātās dzīves aizsardzības sfēru. Savukārt, *Burghartz* lietā, tiesa analizēja pārkāpumu kontekstā ar ECHR 14.pantu. Šīs lietas autors analizēs nākamās nodaļās.

Vērtējot iepriekš minētās lietas, varam secināt, ka ECTHR prasa no iesniedzējiem, lai radītās neērtības (*inconvinences*) būtu nopietnas⁹¹ jo *Stjerna* lietā, tas bija pamats atzīt, ka pārkāpums nepastāv⁹² un *Burghartz* lietā, tas bija viens no argumentiem kāpēc 8.pants bija attiecināms uz lietu⁹³. ECTHR vērtē tikai vai iestādes pieņemot lēmumu nav bijusi patvaļa. ECTHR nesniedz konkrētus norādījumus attiecībā uz gadījumiem, kad valsts var ierobežot personas izvēli mainīt vārdu.

Visās lietās vērtējot valsts likumus, ECTHR secina, ka valstīm ir liela brīvība noteikt ar likumu vārda maiņas kārtību, tāpēc pietiek ar to, ka ierobežojumi un kārtība kādā pieņemt lēmumu ir skaidri nodefinēti likumā. Attiecībā uz leģitīmo mērķi, nepietiek, ka valsts vienkārši norāda uz tā esamību, jo parasti ECTHR praksē ir nepieciešams konstatēt vai pieņemtie līdzekļi bija vienīgie, kas ļāva leģitīmo mērķi sasniegt. Tieši *Stjerna* lietā šos apsvērumus varēja konstatēt visskaidrāk.

⁹⁰ 04.11.1950. " Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija" ("LV", 143/144 (858/859), 13.06.1997.) 8.2 Pants

⁹¹ European Court of Human Rights: Case of Burghartz v. Switzerland (Application no. 16213/90) 22 February 1994. paragraph 24 and European Court of Human Rights: Case of Stjerna v. Finland (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 42

⁹² European Court of Human Rights: Case of Stjerna v. Finland (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 42-45

⁹³ European Court of Human Rights: Case of Burghartz v. Switzerland (Application no. 16213/90) 22 February 1994. paragraph 24

Visbeidzot svarīgi akcentēt, ka visās šajā nodaļā apskatītajās lietās, iniciatīva mainīt vārdu bija pašam iesniedzējam. *Stjerna* lietā iesniedzējs gribēja mainīt reģistrā esošo vārdu formu⁹⁴, līdzīgi *Guzel Erdagoz* lietā, iesniedzējs gribēja, lai vārds atbilstu reģionālajai izrunai⁹⁵. *Burghartz* lietā iesniedzēja iniciatīva izpaudās kā vēlme pieņemt sievas uzvārdu⁹⁶. *B v Sweden* lietā iesniedzēja gribēja atbrīvoties no laulības uzvārdu un pieņemt tēva uzvārdu⁹⁷. Visbeidzot *K.B. v The Netherlands* lietā iesniedzējām bija emocionāli apsvērumi, kādēļ mainīt vārdu⁹⁸. ECtHR arī norāda, ka gadījums, kad iniciatīva nāk no iesniedzēja puses nav salīdzināma ar teorētisko gadījumu, kad valsts uzliktu pienākumu mainīt uzvārdu⁹⁹.

⁹⁴ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 9

⁹⁵ European Court of Human Rights: *Güzel Erdagöz v. Turkey* (no. 37483/02) 21 October 2008 (in french only). Information from: http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/pages/news_full.asp?lid=en&id=269 last checked on 09.06.2012

⁹⁶ European Court of Human Rights: Case of *Burghartz v. Switzerland* (Application no. 16213/90) 22 February 1994. paragraph 6

⁹⁷ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *T.B. v Sweden*. (Application no. 16878/90) 29 June 1992.

⁹⁸ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *K.B. v The Netherlands*. (Application no. 16878/90) 29 June 1992.

⁹⁹ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 38

4.VĀRDA PIELĀGOŠANA VALSTĪ VALDOŠAJĀM PERSONVĀRDU PARAŽĀM

Iepriekšējās nodaļās tika konstatēts, ka vārds ir svarīga daļa no privātās dzīves un, ka nepietiek ar to, ka valsts formāli atsaucas uz leģitīmo mērķi, lai uzskatītu, ka aizskārums ir attaisnots. Tomēr, katra valsts var brīvi noteikt likumus tiktāl, ciktāl tie novērš iestāžu patvaļu un veicina vienlīdzīgu attieksmi. Likumi parasti attīstās no valstī valdošajām paražām. Katra valstī pastāv paražas attiecībā uz veidu kādā dēvē cilvēkus. Piemēram, stājoties laulībā, ir valstis kurās cilvēks var izveidot dubultu vārdu un ir valstis – kurās nevar. Dažas valstis vārdus pielāgo, lai tie būtu izrunājami valsts valodā, savukārt, citās valstīs tik liels uzsvars uz vārda fonētisko formu netiek likts, tomēr akcentēta tiek vārda rakstiskā neaizskaramība. Stājoties starptautiskajās likumiskās attiecībās, dažādu valstu likumi neizvairāmi rada cilvēktiesību kolīzijas.

Raugoties no starptautisko cilvēktiesību aspekta, ir svarīgi nodrošināt, lai tiktu ievērotas cilvēktiesības un vienlaikus arī tiktu nodrošināta valstī pastāvošā tiesību sistēma. Ar šo problēmu, personvārdu gadījumā saskaras ne tikai cilvēktiesību aizsargājošas institūcijas, bet arī jebkura institūcija, kas nodarbojas ar civilstāvokļa konstatēšanu vai grozīšanu. Tādēļ šis jautājums apskatāms ne tikai no cilvēktiesību viedokļa, bet arī ievērojot pastāvošas starptautisko privāttiesību kolīziju normas.

Doktrīnas pamatus attiecībā uz cilvēktiesību un valsts tiesību sistēmas nodrošinājuma jautājumu var atrast gan ECtHRs praksē, gan ANO HRC nolēmumos un Eiropas Savienības tiesas (ECJ) atbildēs uz prejudiciāliem jautājumiem. Par spīti tam, ka, ES kontekstā, ar cilvēktiesībām galvenokārt darbojas ECtHR, tās tiesības, kuras katram cilvēkam ir piešķirtas kā ES pilsonim ar ES izdotiem saistošiem aktiem, un par kuriem lemj ECJ, nedrīkst nošķirt no pārējiem cilvēktiesību avotiem. Tapāt ECJ lēmumi arī met gaismu attiecībā uz to regulējumu, kam Latvijā būtu jābūt. Tāpēc šajā nodaļā tiks analizēti ECJ lēmumi lietās, kas skar vārdu un uzvārdu jautājumus.

4.1 Eiropas Savienības tiesas prakse

Ir pieci ECJ lēmumi, kas skar personas vārdu un uzvārdu: *Konstantinidis*¹⁰⁰ *Grunkin-Paul*¹⁰¹, *Garcia Avello*¹⁰², *Sayn-Wittgenstein*¹⁰³ un *Runevič-Vardyn and Wardyn*¹⁰⁴. Tajos galvenokārt tiek spriests par civilstāvokļa reģistrāciju, tas ir – vai tā ir vai nav iekšēja lieta un vai valsts īstenojot savus likumus attiecībā uz civilstāvokli var ierobežot katra savienības pilsoņa tiesības brīvi pārvietoties Eiropas savienībā, kas ir viens no Eiropas Savienības pamatprincipiem¹⁰⁵.

Pirmā lieta, kas nonāca ECJ lietvedībā, bija *Konstantinidis* lieta. Tajā Grieķijas pilsonis darba dēļ pārcēlās uz dzīvi Vācijā. Vācijā viņš apprecējās ar Vācijas pilsoni un, reģistrējot laulību, Vācijas dzimtsarakstu nodaļā vajadzēja veikt latīņalfabētisko transliterāciju no grieķu valodas burtiem. Rezultātā reģistrā viņa vārds tika ierakstīts kā „Konstanidis”[.....] nevis „Konstantinidis”. Līdz ar to pastāvēja risks, ka šī Grieķijas pilsoņa biznesa klienti viņu vairs neatpazītu. ECJ savā spriedumā nonāca pie secinājuma, ka Eiropas Savienības līgums nav jāpiemēro tā, lai ES pilsonim būtu jāizmanto citu vārdu, kas atšķiras no sava vārda oriģinālās izrunas, lai varētu nodarboties ar uzņēmējdarbību.

Grunkin-Paul lietā, Vācijas tiesa vērsās ar prejudiciālu jautājumu ECJ, jo tā šaubījās vai drīkst reģistrēt pilsoni ar vārdu, kas atšķiras no tā vārda, kas jau reģistrēts citā dalībvalstī. ECJ atzina, ka tik tiešām - Savienības pilsoņu vārdus nebūtu jāmaina, iekļaujot tos citas dalībvalsts reģistrā, jo varētu rasties situācija, ka pilsonim būtu atšķirīgs vārds katrā dalībvalstī.

Garcia Avello lietā, Spānijas un Beļģijas dubultpilsonis vēlējās, lai viņa bērni (Beļģijas un Spānijas pilsoņi) tiktu reģistrēti Beļģijā, pamatojoties uz Spānijā pastāvošajām

¹⁰⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1993.gada 30.marta spriedums lietā: *Christos Konstantinidis*, C-168/91

¹⁰¹ Eiropas Savienības (bij. kopienas) tiesas 2008.gada 14.oktobra spriedums lietā: *Stefan Grunkin un Dorothee Regina Paul*, C-353/06

¹⁰² Eiropas Savienības (bij. kopienas) tiesas 2003.gada 2.oktobra spriedums lietā: *Carlos Garcia Avello v État belge*, C-148/06

¹⁰³ Eiropas Savienības (bij. kopienas) tiesas 2010.gada 22.decembra spriedums lietā: *Ilonka Sayn-Wittgenstein v Landeshauptmann von Wien*, C-208/09

¹⁰⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2011.gada 20.maija spriedums lietā: *Malgožata Runevič-Vardyn un Łukasz Paweł Wardyn v Vilniaus miesto savivaldybės administracija uc.*, C-391/09.

¹⁰⁵ Craig P., De Burca G. *EU Law. Text, cases and materials*. New York: Oxford University Press, 2011. Page 715.

paražām, tas ir, izmantot gan tēva gan mātes uzvārdu. ECJ atzina, ka savienības pilsonim ir tiesības šādi reģistrēt savu vārdu.

Sayn-Wittgenstein lietā Austrijas pilsoņe, kuru adoptēja Vācijas pilsonis, mantoja no sava adoptētā tēva muižnieka titulu, taču gan Austrijas, gan Vācijas likumi paredz, ka šis tituls vairs nav izmantojams. Ieraksts dzimtsarakstu nodaļā bija kļūdains, bet ECJ atzina, ka kaut arī pilsonim ir tiesības, lai reģistra ieraksts tiktu atzīts citās valstīs par spīti tam, ka tas ticis izmantots kļūdaini, vēl jo vairāk tāpēc, ka persona titulu bija izmantojusi vairāk nekā desmit gadus. Toties ECJ atzīst, ka, valsts var ierobežot pilsoņa tiesības ar mērķi sekmēt vienlīdzīgu attieksmi, jo muižniecības tituls izraisa nevienlīdzīgu attieksmi. Šī lieta nedaudz atšķiras no pārējām, jo tituls varētu cilvēkam piešķirt tiesības kas citiem nav. Ja tomēr tituls nepiešķir nekādas tiesības un tam ir tikai vēsturiska nozīme, autora ieskatā, šo titulu, kā uzvārda sastāvdaļu vajadzētu ļaut izmantot.

Visbeidzot *Runevič-Vardyn and Wardyn* lieta. Šī lieta ir īpaši nozīmīgā Latvijai, jo lietas apstākļi ir ļoti līdzīgi tiem, kurus Latvijā var sastapt ikdienā attiecība uz vārdu un uzvārdu. *Malgorzata Runevič* ir Lietuvas pilsoņe, kas pieder poļu minoritātei, kā tas tiek atzīts Lietuvas dokumentos¹⁰⁶, un viņas dzimšanas apliecībā viņas vārds tika atveidots atbilstoši lietuviešu valodas gramatikas noteikumiem. Darba dēļ viņa aizbrauca uz Poliju. Polijas dzimtsarakstu nodaļa sagatavoja dzimšanas apliecību, kurā viņas vārds tika ierakstīts tā oriģinālformā „*Malgorzata Runiewicz*”¹⁰⁷. Polijā viņa stājās laulība ar Polijas pilsoni, kura vārds oriģinālformā ir „*Lukasz Pawel Wardyn*”. Atgriežoties Lietuvā, sākotnējie prasītāji lietā reģistrēja savu laulību Viļņas dzimtsarakstu nodaļā, kura sagatavo laulības apliecību. Apliecībā prasītāju vārdi norādīti kā „*Lukasz Pawel Wardyn*” un „*Malgozata Runevič-Vardyn*”. Rezultātā vienam prasītajam vārds tiek atveidots neizmantojot diakritiskas zīmes un otram neizmantojot citvalodu latīņu burtus (lietuviešu valodā burts „w” nepastāv)¹⁰⁸. Prasītāji apstrīd šo lēmumu un vērsās tiesā ar prasību gan dzimšanas apliecībā, gan laulības apliecība ierakstīt prasītāju vārdus un uzvārdus to oriģinālformā poļu valodā¹⁰⁹. Lietuvas iestāde vērsās ar prejudiciālo jautājumu ECJ.

¹⁰⁶ Eiropas Savienībā (bij. Kopienas) tiesas 2011.gada 20.maija spriedums lietā: *Malgozata Runevič-Vardyn un Lukasz Pawel Wardyn v Vilniaus miesto savivaldybės administracija uc.*, C-391/09. 15. rindkopa

¹⁰⁷ Ibid. 19. rindkopa

¹⁰⁸ Ibid. 20. rindkopa

¹⁰⁹ Eiropas Savienībā (bij. Kopienas) tiesas 2011.gada 20.maija spriedums lietā: *Malgozata Runevič-Vardyn un Lukasz Pawel Wardyn v Vilniaus miesto savivaldybės administracija uc.*, C-391/09 22. rindkopa

Lietuva uzdod četrus jautājumus, bet tos var apkopot un izteikt vienā, proti, vai ar direktīvu par diskriminācijas aizliegumu¹¹⁰ un Eiropas Savienības līguma 21.pantu dalībvalstīm ir liegts paredzēt, ka civilstāvokļa reģistra dokumentos var izmantot tikai valsts valodas latīņu alfabētā pastāvošos burtus un diakritiskās zīmes. ECJ savā atbildē norāda, ka direktīva nav piemērojama šajā kontekstā¹¹¹. Savukārt, attiecībā uz Eiropas Savienības līgumu, sprieduma interpretācija krasi atšķiras. Latvijā galvenokārt var atrast avotus, kas norāda uz to, ka ECJ tiesā atļāva valstīm noteikt kā leģitīmo mērķi aizsargāt valsts valodu kā konstitucionālo vērtību. Šādu atziņu var atrast gan Latvijas juridiskajos rakstos¹¹² gan judikatūrā¹¹³.

ECJ savā praksē norādījusi, ka valsts valodas aizsardzībai ir leģitīms mērķis¹¹⁴, bet ir citi ECJ apsvērumi, kurus vajadzētu uzsvērt. Ir autori, kas norāda, ka ECJ *Vardyn* lietā atkapās no iepriekšējās personas vārda un uzvārda lietās izmantotās prakses¹¹⁵. Parasti tiesa izvērtēja ierobežojumu lietderību un proporcionalitāti, sekojoši atstājot to nacionālas tiesas ziņā¹¹⁶. Tomēr *Vardyn* lietā tiesa norāda, ka valsts var paredzēt savos noteikumos, ka civilstāvokļa reģistra dokumentos ir jāizmanto vienīgi valsts valoda, ar nosacījumu, ka, ja atsakot dalībvalstu pilsonim reģistrēt savu vārdu pēc citas forma, kas nav tā, kas atbilst nacionālās tiesas valsts valodai, tad tā nerādīs dalībvalstu pilsonim nopietnas neērtības „administratīvā, profesionālā un privātā jomā”¹¹⁷. Ja šīs neērtības ir, tad nacionālajai tiesai jāvērtē, vai šī iestādes rīcība (atteikums) ir nepieciešama, lai aizsargātu valsts intereses (valsts valodas konstitucionālo statusu) un vai tā ir proporcionāla¹¹⁸. Ņemot vērā šo tēzi kopsakarā ar citam tēzēm spriedumā (skatīt sprieduma 92. un 93. rindkopu¹¹⁹), nav pamata uzskatīt, ka katru reizi, kad tiesa atsaucas uz leģitīmo mērķi (aizsargāt valsts valodu), tai vairs nebūtu jāvērtē vai iestādes rīcība ir veikta saskaņā ar ES noteikumiem, vai rīcība ir nepieciešama un

¹¹⁰ Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin

¹¹¹ Ibid. 95.2 rindkopa

¹¹² Levits, E. Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku Jurista Vārds. 2012.gada 3.janvāra izdevums. (700), Ziemele, I. Valstsnācija nevar uzvesties kā mazākumtautība Jurista Vārds. 2012.gada 3.janvāra izdevums. (700).

¹¹³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 9.jūlija spriedums. SKA-184/2012. 21.rindkopā

¹¹⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2011.gada 20.maija spriedums lietā: Malgožata Runevič-Vardyn un Łukasz Paweł Wardyn v Vilniaus miesto savivaldybės administracija uc., C-391/09. 71. rindkopa

¹¹⁵ Teruel Lozano, G.M. La jurisprudencia del tribunal de justicia de la unión europea sobre el reconocimiento del nombre en el espacio europeo. Anales de derecho. 2011. paginas 177-223

¹¹⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2011.gada 20.maija spriedums lietā: Malgožata Runevič-Vardyn un Łukasz Paweł Wardyn v Vilniaus miesto savivaldybės administracija uc., C-391/09. 95.2 rindkopa

¹¹⁷ Ibid. 95.2 rindkopa

¹¹⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2011.gada 20.maija spriedums lietā: Malgožata Runevič-Vardyn un Łukasz Paweł Wardyn v Vilniaus miesto savivaldybės administracija uc., C-391/09. 95.2 rindkopa

¹¹⁹ Ibid. 92.-93. rindkopa

vai tā ir proporcionāla, proti, vai nav citu mazāk ierobežojošu līdzekļu, kas varētu tikt piemēroti. Autors secina, ka pastāv citi mazāk ierobežojoši līdzekļi, piemēram, iekļaut vārda oriģinālformu un blakus lietuviešu valodas oficiālo atveidi. Tādā veidā, subjektīvais aizskārums zustu, jo cilvēkam vairs nebūtu iespaids, ka viņa vārds ir mainīts, tajā pašā laikā lietuviešu valoda tiktu aizsargāta, jo visi varētu atsaukties uz oficiālo atveidi un to izmantot dokumentos.

Autors vērtējot visu ECJ praksi, secina:

1. ES tiecas pēc vienveidīguma, ja vienas dalībvalsts reģistrā jau ir izdarīts ieraksts attiecība uz personvārdu – citā valsti to nevajadzētu grozīt;
2. Ieraksti iedzīvotāju reģistrā nedrīkst aizskart pilsoņa pārvietošanās brīvību (mobilitāti), ko tas bauda ES ietvaros;
3. Valstis var aizsargāt savas konstitucionālās vērtības, bet atsaukšanās uz to kā leģitīmo mērķi, uzreiz nenozīmē ierobežojuma attaisnojumu, jo jānosaka tādi ierobežojumi, kas ir vismazāk aizskaroši (ierobežojoši).

4.2 Cilvēktiesību aizsargājošo institūciju prakse

Iepriekšējā nodaļā tika aplūkoti gadījumi, kad persona var mainīt savu vārdu tikai tad, ja tas rada viņam nopietnas neērtības. Tomēr ECtHR prakse nenosaka cik nopietnām neērtībām ir jābūt un vai valstī būtu jābūt kādam īpašam regulējumam šajā jautājumā. No ECJ prakses var izsecināt, ka viena no neērtībām varētu būt, ka tiek ierobežota kustības brīvība Eiropas Savienībā. ECtHR tomēr to nav vērtējusi, tāpēc apgalvojums, ka pārvietošanās brīvības (mobilitātes) ierobežojums Eiropas Savienībā ir nopietna neērtība, ir pāragrs un tīri teorētisks. Tomēr tas palīdz noteikt kādam būtu jābūt valsts regulējumam ES līmenī. Tāpēc rodas jautājums: vai pasaules praksē ierobežojumi vārda un uzvārda izvēles un maiņas brīvībā ir cilvēktiesību ierobežojums? Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir nepieciešams analizēt tālāk.

Pasaulē prakse attiecībā uz vārda maiņu pastāv Eiropā un ASV. ECtHRs nolēmumi tika apskatīti iepriekšējā nodaļā. Taču ASV prakse ir grūti savienojama ar citu valstu praksi, galvenokārt, tāpēc ka cilvēktiesību ierobežojumi tiek vērtēti vadoties pēc ASV konstitūcijas un tās grozījumiem. Vēl vairāk ASV prakse atstājama novārtā, jo tikai ASV Augstākā tiesa var noteikt – vai ierobežojums ir un vai tas ir attaisnojams.

Attiecībā uz vārdu kā ģimenes dzīves sastāvdaļu pastāv vairāku valstu prakse. Ja iepriekšējā nodaļā tika apskatīti gadījumi, kas bija saistīti galvenokārt ar aizkārumiem privātajā dzīvē, šajā nodaļā tiks apskatīti tie gadījumi, kuri iesaistīti vairāki indivīdi, veidojot jauno ģimenes nosaukumu, bet kuras saņēmušas atteikumu, tāpēc ka tas neatbilst gramatikas normām. ECtHR apskatāmie gadījumi ir: *Šiškins v Latvia*¹²⁰, *Mentzen v Latvia*¹²¹, *Kuhareca v Latvia*¹²², *Bulgakov v Ukraine*¹²³. ANO cilvēktiesību komitejā ir trīs lietas, ko šajā kontekstā varam aplūkot: *Kleckovski v Lithuania*¹²⁴ un *Raihman v Latvia*¹²⁵. *Guzel v Turkey*¹²⁶ lieta netiks

¹²⁰ La Cour européenne des Droits de l'Homme sur la recevabilité de la requête n° 59727/00 présentée par Tatjana Šiškina et Dmitrijs Šiškins contre la Lettonie. 8 novembre 2001

¹²¹ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Juta Mentzen also known as Mencena v Latvia. (Application no. 71074/01) 7 December 2004.

¹²² La Cour européenne des Droits de l'Homme sur la recevabilité de la requête n° 71557/01 présentée par présentée par Lidija Kuharec *alias* Kuhareca contre la Lettonie. 7 décembre 2004

¹²³ European Court of Human Rights: Case of Bulgakov v. Ukraine (Application no. 59894/00) 11 September 2007.

¹²⁴ Kleckovski v. Lithuania, Comm. 1285/2004, U.N. Doc. A/62/40, Vol. II, at 498 (HRC 2007)

¹²⁵ Raihman v Latvia. Comm. 1621/2007, U.N.Doc CCPR/C/100/D/1621/2007

¹²⁶ European Court of Human Rights: Case of Güzel Erdagöz v. Turkey (Application no. 37483/02) 21 October 2008 (in french only). Information from:

http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/pages/news_full.asp?lid=en&id=269 last checked on 09.06.2012

analizēta, jo kā jau tika konstatēts iepriekšējās nodaļās, ECtHR atzina ka bija pārkāpums, galvenokārt tāpēc, ka Turcijas likumiem bija būtiski trūkumi.

Visas apskatāmas lietas tika skatītas pēc *Burghartz* un pēc *Stjerna* lietas. Tas nozīmē, ka attiecība uz ECtHR lietām, tiesa jau bija atzinusi, ka vārds ir daļa no privātas dzīves. Analizējot katru konkrētu lietu, īpaša uzmanība tiks pievērsta jēdziena ‘nopietnas neērtības’ nozīmei, ka arī likuma kvalitātei, legītimajam mērķim un ierobežojuma nepieciešamībai demokrātiskā sabiedrībā.

4.3 ECtHRs prakse

Šiškina lieta

*Šiškins v Latvia*¹²⁷ lietā Iekšlietu Ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu departaments (PMLP) iesniedzējiem izsniedza pasi, uzrakstot viņu vārdu veidā, kurā viņi neapstrīdēja. Šādi viņu vārds arī tika iekļauts elektroniski lasāmajā formā, kurā tas netika rakstīts ar diakritiskajām zīmēm – *Siskins* un *Siskina*. Iesniedzēji to uzskatīja par aizkārumpu, jo tā rakstība atgādina vārdu *krūtis* krievu valodā. Latvijas iestāde sniedza skaidrojumu, sakot, ka šādi, kā norāda iesniedzēji, vārdi elektroniski lasāmajā formā nekad netiek iekļauti.

Šiškini vērsās tiesā lūdzot atcelt šādu iestādes lēmumu un Rīgas Apgabaltiesa apmierināja iesniedzēju prasību, norādot, ka pareizi būtu vārdu rakstīt „Shishkins”. Kasācijas kartībā PLMP skaidroja, ka elektroniski lasāmajiem vārdiem stingri jāievēro Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas normas, kuras paredz, ka vārdam nedrīkst būt diakritiskās zīmes un vārda burtu skaitam jābūt identiskam oriģinālam vārdam. Augstākā tiesa savā skaidrojumā tiesu izpildītājam norādīja, ka jaunas pases nevar uzskatīt par sprieduma izpildi, jo tajās nav rakstīts „Shishkins”. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta priekšsēdētājs iesniedza protestu par Apgabaltiesas lēmumu, pievienojoties PMLP argumentiem, papildus norādot, ka ja pase tiktu gatavota pēc Apgabaltiesas prasībām, tad tas varētu tikt uzskatīts par pārkāpumu Starptautiskās Civilās aviācijas Konvencijai.

Iesniedzēji vērsās ECtHR, sūdzoties par ECHR 8.panta pārkāpumu. ECtHR atgādināja, ka visi strīdi kas ir saistīti ar vārdu un uzvārdu ir 8.panta tvērumā. Vērtējot

¹²⁷ La Cour européenne des Droits de l'Homme sur la recevabilité de la requête n° 59727/00 présentée par Tatjana Šiškina et Dmitrijs Šiškins contre la Lettonie. 8 novembre 2001

aizskāruma esamību, ECtHR norādīja, ka iesniedzēji nav norādījuši ne uz vienu problēmu šķērsojot robežu ar šīm pasēm. Turklāt ir skaidrs, ka forma „Siskins”, kas ir iekļauta elektroniski nolasāmajā formā ir domāta lasīšanai automātiskās datu apstrādes sistēmās r mašīnu nevis vizuālai (papīra) lasīšanai, kā arī ir skaidrs, ka Latvijas iestādes negrib izmantot vārda formu „Siskins”, jo nevienā dokumentā, ko valsts izsniegusi, šāda forma nav atrodama. Tiesa visbeidzot atgādina, ka fakts, ka vārdu var attiecināt uz citu nievājošu vārdu, pats par sevi nav uzskatams par nopietnu neērtību. Beigās ECtHR atzina lietu par noraidāmu.

Kuhareca lieta

Lai arī Kuharecas lietu¹²⁸ un Mencenas lietu¹²⁹ ECtHR skatīja tajā pašā dienā un ar to pašu sastāvu, tomēr katrā lietā ir atšķirās tiesiskie apstākļi. Kuhareca lietā iesniedzēja, kas dzimusi Krievijā, apstrīd to vārdu un uzvārdu formu, ar kuru PMLP sagatavoja viņai pasi. Pasē vārda oriģinālformai tika pievienota galotnē „-a”. PMLP paskaidroja, ka šī galotne ir nepieciešama, lai iesniedzēja vārds varētu tikt izmantots latviešu valodā, bet, galvenokārt, lai aizsargātu latviešu valodas valsts valodas statusu, kas nostiprināts Latvijas Republikas Satversmes 4.pantā. Iesniedzēja apstrīd PLMP reģionālās iestādes lēmumu pie PLMP priekšsēdētāja, norādot, ka pievienojot galotni viņas uzvārds tiek sakropļots un, ka gan ukraiņu, gan krievu valodā, viņa vārds raksta „Кухарец”, kas latīņu burtos rakstāms “Kuharec”. Latvijas iestādes aicināja izmantot viņas tiesības vārda oriģinālformu atspoguļot pases 13.lpp un atgādināja, ka noteikumi ir attiecināmi uz visiem lietvārdiem, tāpēc nav pamata uzskatīt kā iesniedzēja to bija norādījusi, ka noticis privātas dzīves aizskārums vai piespiedu vārda maiņa.

Iesniedzēja vērsās ECtHR, norādot uz ECHR 8.panta pārkāpumu. ECtHR savā vērtējuma ļoti rūpīgi izklāsta latviešu valodas raksturīgākās pazīmes un gramatiku. ECtHR vēlāk arī vērtē spriedumu, ko Satversmes tiesa taisīja sakarā ar *Mencenas lietu*. Pirmkārt, tiesa norāda, ka strīdos par fizisko personu vārdiem tiesa vairākas reizes ir atzinusi 8.panta piemērojamību. No lietas ir skaidrs, ka valdība neapstrīd faktu, ka ir noticis aizskārums. Tiesa neuzskata, ka galotnes pievienošana ir uzvārda maiņa. Tiesa tāpat norāda uz Satversmes tiesas apsvērumiem, ka citvalodu personvārdu teikumā var iekļaut tikai, ja tam ir pievienota galotne.

¹²⁸ La Cour européenne des Droits de l'Homme sur la recevabilité de la requête n° 71557/01 présentée par Lidija Kuharec *alias* Kuhareca contre la Lettonie. 7 décembre 2004

¹²⁹ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Juta Mentzen also known as Mencena v Latvia. (Application no. 71074/01) 7 December 2004.

Tiesa norāda, ka konvencijā nav iekļauta valodas brīvība, tāpēc attiecība uz šo jautājumu tiesa vērtējumu nesniedz. Tālāk tiesa norāda, ka nosakot valodas brīvību zināma mērā iedzīvotājiem ir piešķirtas subjektīvās tiesības izmantot oficiālo valodu gan oficiālā saziņā gan privātajā dzīvē. Autors piekrīt apgalvojumam, ka nosakot oficiālo valodu, visiem valstī ir subjektīvās tiesības izmantot to valodu, tomēr tas nekāda ziņa nedod atļauju ierobežot pārējo iedzīvotāju cilvēktiesību. To var savienot, gan izmantot oficiālo valodu, gan ļaut mazākumtautības izpausties savā valodā.

Tālāk, ECtHR vērtējot latviešu valodas kultūru un vēsturi, paskaidro, ka valdība un Latvijas iestādes atrodas labākā pozīcijā, lai noteiktu vai ir noticis aizskārums kā arī, lai noteiktu vai šis aizskārums bija nepieciešams, lai sasniegtu leģitīmo mērķi.

Attiecībā uz nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā ECtHR norāda, ka līdzsvars starp negatīvajiem un pozitīvajiem valsts pienākums nav nosākams un ka šo robežu noteikšana ir atstāta valstu ziņā, turklāt ar lielu rīcības brīvību, un, ka „uzvārdu un vārdu piešķiršana, atzīšana un lietošana ir joma, kurā īpaši izpaužas valsts iezīmes un kurā praktiski nav vienotības starp līgumslēdzējvalstu iekšējām sistēmām. Šī joma norāda uz lielu dažādību, kāda pastāv Eiropas Padomes dalībvalstīs; katrā no šīm valstīm personvārdu lietošanu ietekmē vairāki vēsturiskie, valodas, reliģiskie un kultūras faktori, kas nozīmē, ka ir ļoti grūti, pat neiespējami, atrast kopīgu kopsaucēju. Tādējādi rīcības brīvība, ko valsts iestādes bauda šajā jomā, ir jo īpaši liela”¹³⁰. Tālāk tiesa atgādina, ka iesniedzējai nekad nav bijis problēmas lietojot savu pasi, ka galotnes pievienošana nepadara vārdu tik atšķirīgu un ka vārda atveide neieguva rupju vai nievājošu nozīmi. Par „piespiedu latviskošanu” ECtHR atzina, ka no Satversmes tiesas sprieduma regulējuma izriet, ka galotne tāpat tiek pievienota visiem vārdiem neatkarīgi no tā vai viņi ir latvieši vai nē, tāpēc nevar teikt ka regulējums ir kaut kādā veidā diskriminējošs, turklāt vārda oriģinālforma pēc jaunajiem noteikumiem ir iekļaujama personu apliecinoša dokumenta (šeit – personas pasē) 4.lappusē. Visbeidzot tiesa norāda, ka „nav izslēgts, ka dažos gadījumos tas var radīt problēmas attiecībā uz tiesību izmantošanu Konvencijas izpratnē. Šī iemesla dēļ valsts iestādēm ir jāturpina uzmanīgi uzraudzīt šī joma”¹³¹. Visu iepriekšminēto iemeslu dēļ ECtHR atzina pieteikumu par noraidāmu.

¹³⁰ La Cour européenne des Droits de l’Homme sur la recevabilité de la requête n° 71557/01 présentée par Lidija Kuharec *alias* Kuhareca contre la Lettonie. 7 décembre 2004

¹³¹ La Cour européenne des Droits de l’Homme sur la recevabilité de la requête n° 71557/01 présentée par Lidija Kuharec *alias* Kuhareca contre la Lettonie. 7 décembre 2004

Mencena lieta

Mencena lietā, iesniedzēja ir Latvijas pilsonē, kas ir apprecējusies ar Vācijas pilsoni. Viņas laulības apliecībā viņas uzvārds ierakstīts ar formu „Mentzen”. Iesniedzējai radās nepieciešamība atjaunot viņas Latvijas pasi, līdz ar to pēc vēršanās ar lūgumu PMLP, īpaši norādot, ka viņa vēlas, lai pasē uzvārds tiktu pārrakstīts burts burtā. PMLP izdodot pasi kurā iesniedzējas vārds uzrakstīts ar formu „Mencena”, kas atbilst latviešu valodas gramatikas noteikumiem. Iesniedzēja pārsūdzēja lēmumu PMLP vadītājam, bet neveiksmīgi. Tālāk iesniedzēja vērsās rajona tiesā, kur prasīja Valsts Valodas centram viedokli, kurš apstiprināja apstrīdēto personvārda atveidi. Rajona tiesa arī atkārtoti norādīja, ka šāda kārtība paredzēta likumā. Sekojoši iesniedzēja vērsās Apgabaltiesā, norādot, ka rajona tiesa ir nepareizi iztulkojusi nacionālās normas un ka viņas ieskatā, šīs normas pārkāpj ECHR 8.pantu un Satversmes 96.pantu. Iesniedzēja arī atsauca uz nevienlīdzīgo attieksmi, jo juridiskajām personām nosaukums netiek atveidots. Apgabaltiesa noraidīja pieteikumu, galvenokārt tāpēc, ka, kaut arī varēja konstatēt cilvēktiesību aizkārums ECHR 8.panta tvērumā, šīs personas tiesību ierobežojums ir attaisnojams, jo pastāv leģitīms mērķis – aizsargāt latviešu valodu. Prakse juridisko personu nosaukumos tiesas ieskatā nav attiecināma uz konkrēto gadījumu, jo uz juridisko personu nosaukumu attiecas cits – speciālais regulējums. Visbeidzot iesniedzēja vērsās Satversmes tiesā. Satversmes tiesa noraidīja prasību un iesniedzēja pēcāk vērsās ECtHR.

ECtHR lēmumā pieteikums ir analizētas ar ievērojamu rūpību. Pārbaudītas Latvijas tiesību normas, veikta salīdzinošā analīze, tiesa atsaukusies uz ECJ spriedumu *Kosntantinidis* lietā, un arī analizēti Satversmes tiesas argumenti, kas atspoguļoti satversmes tiesas spriedumā. Šis Satversmes tiesas spriedums¹³² ir īpaši nozīmīgs, jo tas parāda praksi ne vien Latvijas līmenī, bet arī Eiropas līmenī, jo ECtHR atsaucas uz to pašu spriedumu *Kuhareca* lietā¹³³. ECtHR arī turpmākajā praksē izmantojusi gan *Kuhareca* lietu, gan *Mencena* lietu savos skaidrojumos¹³⁴.

Ir vairāki Satversmes tiesas argumenti, uz kuriem ECtHR atsaucas, bet autors vēlas akcentēt tikai dažus:

¹³² „Par Valsts valodas likuma 19.panta un Ministru kabineta 2000.gada 22.augusta noteikumu nr.295 „Noteikumi par vārdu un uzvārdu rakstību un identifikāciju” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 116.pantam”: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001. 21. decembra spriedums lietā nr. nr.2001 – 04 – 0103

¹³³ La Cour européenne des Droits de l’Homme sur la recevabilité de la requête n° 71557/01 présentée par présentée par Lidija Kuharec *alias* Kuhareca contre la Lettonie. 7 décembre 2004. 3ème section du jugement

¹³⁴ European Court of Human Rights: Case of Bulgakov v. Ukraine (Application no. 59894/00) 11 September 2007.

1. Vārds kalpo kā valsts instruments, kas ļauj identificēt personu un tā ir viena no tā galvenajām funkcijām,
2. Grozījumi personvārdā ir cilvēktiesību aizskārums,
3. Iejaukšanas personas privātajā dzīvē šajā gadījumā ir paredzēta likumā,
4. Vārdu rakstības regulējums ietekmē valodas lietojumu, jo vārdu lietošana ir valodas sastāvdaļa,
5. Oficiālā valsts valoda Latvijā ir latviešu valoda, un tai ir konstitucionāla aizsardzība, kas apliecina saikni starp valsti un indivīdu, tāpēc dokumentā, kas apliecina personas identitāti vārdam un uzvārdam ir jābūt latviešu valodā,
6. Latvija ir vienīgā vieta, kur lieto latviešu valodu un ņemot vērā, ka vēsturiski ir bijuši šķēršļi, lai izteiktos latviešu valodā; ka latviešu īpatsvars Latvijā ir samazinājies un ka latviešu valoda nesen atguva oficiālo valsts valodas statusu, jebkuru draudu valodas pastāvēšanai ir jānovērš kā draudu demokrātiskajai iekārtai,
7. Vārdu, kas ir nelokāms, nevar izmantot teikumā,
8. Rakstību sistēmu pasaulē ir tik daudz, ka nav iespējams precīzi atspoguļot vārdus oriģinālformā, tāpēc latviešu valodā vēsturiski ir veikta vārda atveide pēc tā izrunas,
9. Latviešu valodas personvārdu atveides tradīcijas ir 400 gadu vecas,
10. Ievērojot latviešu valodas gramatikas normas, tiek ievērota visu Latvijas pilsoņu subjektīvas tiesības.

ECtHR pēcāk rūpīgi izklāsta pušu argumentus. Tiesa tālāk skaidro, ka priekšmets nav „piespiedu vārda maiņa” kā tas bija Kuhareca lietā, bet tikai vārda izmantošanas veids. Tiesa arī atzīst, ka atšķirība starp oriģinālo vārda formu un atveidi ir liela, un var izraisīt apjukumu un radīt iesniedzējai problēmas profesionālajā un sociālajā dzīvē un, ka personas tiesības uz privāto dzīvi sevī iekļauj tiesības baudīt sociālās attiecības un normālu dzīvi¹³⁵. Ja tas ir vērtēts kopsakarā ar to, ka jaunajai ģimenei nav vienots uzvārds, tad ir pamats atzīt, ka atveidojot uzvārdu ir noticis privātas dzīves aizskārums. Šeit tiesa vairs nerunā par ‘nopietnām neērtībām’, kā tas darīts piemēram *Stjerna*, vai *B v Sweden* lietā. Acīmredzami aizskārums šajā konteksta ir daudz lielāks nekā tikai neērtība (ECHR izpratnē), jo iesniedzējas identifikācija kā vienas ģimenes daļa (kā sava vīra sieva), tiek kavēta un apgrūtināta.

¹³⁵ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Juta Mentzen also known as Mencena v Latvia. (Application no. 71074/01) 7 December 2004. Page 24

ECtHR konstatēja, ka abas puses atzīst, ka aizskārums paredzēts likumā, tāpēc tas nav rūpīgi vērtēts. Vērtējot leģitīmo mērķi, tiesa atgādina, ka ECHR *per se* neregulē valodas brīvību un ka šajā kontekstā valstis bauda ļoti lielu brīvību. Ņemot vērā valodas latviešu valodas vēsturi un valodas trauslo situāciju Latvijā, var atzīt, ierobežojumam ir leģitīms mērķis. ECtHR analīze šajā kontekstā ļoti maz atšķiras no tā, ko tiesa teica Kuhareca lietā.

ECtHR izvērtēja arī nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā. Pirmkārt, tiesa atgādina, ka Latvijas iestādes atrodas labākā pozīcijā, lai noteiktu kādai ir jābūt valodas politikai Latvijā. Vēlāk tiesa salīdzina transliterāciju ar atveidi. *Konstantinidis* lietā, tiek lietota transliterācija, jo abu valstu alfabēti atšķiras. Eiropā valstu oficiālajās valodās galvenokārt, izmanto latīņu alfabētu. Tiesa šajā ziņā pievienojas Satversmes tiesas tēzei, ka vārds svešvalodā teikumā valsts valodā nevar tikt lietots, ja tas nav atveidots un ja tam nav galotnes. Tiesa pēc tam atgādina, ka viņu prakse ir abstrahēties no ģenerālām situācijām un mēģināt vērtēt katru konkrēto kāzusu. Tas pats atteicas uz Latvijas izolēto sistēmu, izmantojot fonētisko atveidi, tāpēc tiesa uzskata, ka tai nav jurisdikcijas, lai noteiktu kādai ir jābūt Latvijas transliterācijas vai atveides sistēmai. Konkrētajā gadījumā iesniedzējai bija iespēja izmantot savu uzvārda oriģinālformu pases 4.lpp, tai nav bijis sarežģījumi šķērsojot robežu. Tāpēc konkrētajā gadījumā tiesa nekonstatē/nesaredz/nesecina, ka ierobežojums ir bijis nesamērīgs un noraidīja iesniedzējas prasību. Tomēr ir svarīgi akcentēt, ka arī šajā lietā tiesa atgādināja, ka „nav izslēgts, ka dažos gadījumos tas var radīt problēmas attiecībā uz tiesību izmantošanu Konvencijas izpratnē. Šī iemesla dēļ valsts iestādēm ir jāturpina uzmanīgi uzraudzīt šī joma”¹³⁶.

ECtHR secinājumus Kuhareca un Mencena lietā nevar izmantot aizrauti no konteksta. Katra lieta tika vērtēta atsevišķi un katrā lietā aizskārums netika konstatēts, tomēr, nevar izslēgt iespēju, ka šie aizskārumi var rasties. Jautājums ir kā šim aizskārumam būtu jāizpaužas, lai tas ECtHR vērtējumā būtu pietiekams. Tiesa Mencena lietā min, ka „nevar izslēgt risku, ka dažos gadījumos, būtu problēmas baudīt tiesības, ko garantē Konvencija”¹³⁷. Tas nozīmē, ka, ja atveide, aizskartu citu Konvencijā iekļauto tiesību, tad šis aizskārums varētu nebūt samērīgs, vai arī ja atveide (nevis transliterācija) būtiski atšķirsies no sākotnējās formas, sabiedrības ieguvums vairs nebūs attaisnojums attiecībā uz tiesību aizskārumu.

¹³⁶ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Juta Mentzen also known as Mencena v Latvia. (Application no. 71074/01) 7 December 2004. Page 30

¹³⁷ Ibid. Page 30

Autors kritiski vērtē Satversmes tiesas atziņu, ka latviešu valodā vārds nevar tikt izmantots teikumā, ja viņam nav lokāmas galotnēs. Ir zināms ka latviešu valodā ir sastopami vārdi (kas var būt arī personvārdi), kuri pēc sava rakstura ir nelokāmi lietvārdi un nelokāmi vārdi latviešu valodā, kaut arī ļoti bieži to izcelsme ir svešvalodas (radio, ateljē, ragū). Reizēm arī ir vārdi, kas ir raksturīgi Latvijas vēsturē pazīstamajiem – Raivo, Gvido, Ivo, Rodrigo, Oto, Leo, Hugo, Ako. Protams, ka šie vārdi ir nelokāmi, jo tie beidzas ar galotni „-o”, bet tas nozīme, ka pastāv nelokāmi vārdi, kurus var iekļaut teikumā.

Turklāt ECtHR nevērtēja iesniedzēja argumentu, ka uzņēmumu nosaukumi netiek atveidoti, vai apstākļi, ka pasē nav iekļauta latviešu valodas atveide, uzreiz nenozīmē, ka visos dokumentos tā ir jābūt. Atveidi tāpat varētu rakstīt pases 3.lpp., šādi būtu jāgroza tikai daži Ministru kabineta noteikumi un subjektīvais aizskārums būtu novērsts, kā arī līdz ar tiem draudi latviešu valodas pastāvēšanai, jo pasē jau ir iekļauta oficiālā atveide un sabiedrība nebūtu spiesta rakstīt svešvalodu personvārdu oriģinālvalodā nedz arī izdomāt pareizo atveidi katru reizi. Katrā ziņā Latvijas tiesas nevar atsaukties uz šīm lietām, nevērtējot katru konkrēto situāciju, jo nav izslēgts, ka vārda atveide varētu aizskart cilvēktiesības, ko arī apstiprina ECtHR.

Bulgakov lietā

*Bulgakov lietā*¹³⁸ iesniedzējs ir Ukrainas pilsonis ar krievu izcelsmi. Viņa pilnais vārds oriģinālformā ir *Dmitriy Vladimirovich Bulgakov* (Дмитрий Владимирович Булгаков). Viņš ir dzimis Baltkrievijā laikā, kad Ukraina un Baltkrievija vēl bija Padomju savienības sastāvdaļa. Viņa pirmā pase ir izdota krievu un ukraiņu valodās. Tajā iesniedzēja ieskātā, viņa vārds ukraiņu valodā tika atveidots kā „Dmitriy”, savukārt, Ukrainas valdības ieskātā tas nav iespējams, jo tolaik regulējums to neļāva. Iesniedzējs pazaudēja pasi un, kad to atjaunoja, viņam iedeva pasi, kas bija sagatavota, gan ukraiņu, gan krievu valodās, kur ukraiņu valodā viņa vārds atveidots kā „Dmytro”. Iesniedzējs vērsās Ukrainas tiesā ar sūdzību, prasot kompensāciju, jo viņa vārds ticis atveidots aizskaroši, jo tas viņaprāt ir viņa tiesību aizskārums. Tiesa noraidīja prasību, jo izdodot pasi tika ievērotas normas, kas regulē jautājumu par pases izdošanu Ukrainā. Turklāt tiesa norāda, ka pats iesniedzējs ir pierakstījis formā par pases izdošanu vārdu formā „Dmytro”. Iesniedzējs šo Ukrainas apgalvojumu noliedz. Iesniedzējs pārsūdzēja lēmumu visās tiesu instancēs, taču tās visas prasību noraidīja, ar pamatojumu, ka pases izdevējiestāde ievērojusi Ukrainas normas, kuras paredz kā vārdus

¹³⁸ European Court of Human Rights: Case of Bulgakov v. Ukraine (Application no. 59894/00) 11 September 2007.

jāraksta ukraiņu un krievu valodās. Vērts pieminēt ka šajā lietā vārds netiek atveidots bet pārtulkots¹³⁹.

Autors konstatē, ka ECtHR, analizējot savu praksi apstiprināja, daži faktori, kas jau bija izkristalizējušies Mencena un Kuhareca lietās: Lietot noteikto valodu, nav viens no principiem, ko ECHR aizsargā, kaut arī vārds ir daļa no privātas dzīves, to nevar analizēt atrauti no valsti valdošās valodas politikas¹⁴⁰. Pieņemot oficiālo valodu, valsts garantē iedzīvotājiem subjektīvās tiesības lietot šo valodu, tāpēc, valsts iedzīvotāju tiesību uz valodas lietojumu aizsardzība atbilsts legītīmām mērķim, „aizstāvēt citu tiesības un brīvības” un valsts bieži ir labākā pozīcijā, lai noteiktu vai ir noticis aizskārums nekā Starptautiskā organizācija¹⁴¹. Valstis bauda lielu rīcības brīvību attiecībā uz savas valodas lietojumu¹⁴² un apstākļi, ka valsts atrodas izolētā pozīcijā attiecībā uz savu tiesisko regulējumu, nenozīmē, ka tas ir Konvencijas pārkāpums¹⁴³. Izolētā pozīcija, vadoties no ECtHR prakses, būtu, piemēram, Latvijas pozīcija izvēloties fonētisko nevis rakstisko sistēmu, lai atveidotu personvārdus, vai apstākļi, ka Ukrainā, visus vārdus pārtulko uz Ukrainas vēsturisko formu, pat tad, ja tie būtiski maina savu formu (no *Afanasiy* uz *Opanas*), kā var konstatēt *Bulgakov* lietā¹⁴⁴. Tas nozīmē, ka tiesa, vērtējot šāda tipa sūdzības, ļoti reti atzīs, ka ir bijis pārkāpums, ja aizskārums ir paredzēts likuma un ja likums ir vienkāršs un saprotams visiem.

Bulgakov lietā, tiesa nolēma, ka Ukrainas valdība nav pārkāpusi konvencijas 8.pantu, bet, galvenokārt, tāpēc, ka iesniedzējs vairāk nekā saglabāt sava vārda oriģinālformu, gribēja vārdu izmainīt. Ņemot vērā, ka viņš nelietoja savas tiesības vārdu izmainīt, tiesa atzina, ka nav konstatējams 8.panta pārkāpums¹⁴⁵.

Analizējot iepriekš minētās lietas, ir skaidrs, ka valodas politika ir viena no jomām, kurā ECtHR iejaucas minimāli. Valstīm pašām ir jānosaka vai ir noticis pārkāpumus, jo viņas atrodas labākā pozīcijā, lai spriestu, ņemot vērā valodas, kulturālo, vēsturisko un politisko dimensiju. Tomēr nav izslēgts, ka atveidojot personas vārdu, tas varētu izraisīt aizskārumu

¹³⁹ European Court of Human Rights: Case of *Bulgakov v. Ukraine* (Application no. 59894/00) 11 September 2007. Paragraph 23

¹⁴⁰ Ibid. Paragraph 43 (a)

¹⁴¹ Ibid. Paragraph 43 (b)

¹⁴² Ibid. Paragraph 43 (c)

¹⁴³ Ibid. Paragraph 44 (d)

¹⁴⁴ Ibid. Paragraph 47

¹⁴⁵ Ibid. Paragraph 53 - 54

privātajā dzīvē. No otras puses – tiesa arī apstiprina, ka ne vienmēr personvārdu atveide būs cilvēktiesību aizskārums. Juridiskajā literatūrā šis ECtHR secinājums arī tika manīts¹⁴⁶.

Aizskāruma gadījumā, ja valsts nodrošina, ka personas vārda oriģinālforma tiek fiksēta kopā ar atveidi, un, ja persona var brīvi izmantot savas tiesības ar viņas vārda atveidoto formu, tad ievērojot likuma prasības varētu uzskatīt, ka aizskārums ir attaisnots. ECtHR atšķirībā no ECJ neanalizē vai ir iespējams leģitīmo mērķi panākt ar mazāk aizskarošu līdzekli, pietiek konstatēt, ka personas neērtības ir samērā maznozīmīgas vai, ka tādas nav un, ka persona var baudīt visas savas tiesības.

4.4 ANO cilvēktiesību komitejas prakse

Kleckovski lieta

Kleckovski lietā¹⁴⁷, iesniedzējs ir Lietuvas pilsonis ar Polijas izcelsmi. Viņš ir dzimis Lietuvā 1969.gadā laikā, kad tā bija Padomju savienības sastāvdaļa. Viņa pase sākotnēji bija izdota krievu valodā. Kad Lietuva atguva savu neatkarību, valsts iestādes izdeva pasi, saglabājot poļu valodas izrunu, bet ne tās rakstību¹⁴⁸.

Kleckovski vairākas reizes lūdza, lai viņa vārds tiktu fiksēts ar poļu rakstību, bet Lietuvas iestādes to viņam atteica. Iesniedzējs bija gatavs pieņemt vārda formu, kas būtu rakstiski līdzīga poļu oriģinālam, kaut tai nebūtu diakritisko zīmju. ANO HRC atzina pieteikumu par noraidāmu galvenokārt tāpēc, ka līdzīga lieta jau bija iesniegta ECtHR un tāpēc, ka iesniedzējs nebija ierosinājis Lietuvas iestādēm viņa tiesā izpausto priekšlikumu vārda formai¹⁴⁹. Autors sazinājās ar ECtHR un atbildes vēstulē viņam paskaidroja, ka ECtHR lietvedībā patiesībā nav neviena līdzīga lieta, kas atbilstu Kleckovski lietas apstākļiem.

Kaut arī šī lieta nesniedz daudz informācijas par to, kāda ir ANO HRC prakse, tajā var saskatīt dažus svarīgus faktoros, analizējot subjektīvās tiesības uz personvārdu, proti, iesniedzējam aizskārums liktos mazāks, ja viņa vārds tiktu fiksēts izmantojot rakstisko atveidi

¹⁴⁶ Clayton R., Tomlinson H. *The Law of Human Rights*. New York: Oxford University press, 2009. Page 1092

¹⁴⁷ *Kleckovski v. Lithuania*, Comm. 1285/2004, U.N. Doc. A/62/40, Vol. II, at 498 (HRC 2007)

¹⁴⁸ *Kleckovski v. Lithuania*, Comm. 1285/2004, U.N. Doc. A/62/40, Vol. II, at 498 (HRC 2007) paragraph 2.1 and 2.2

¹⁴⁹ *Ibid.* paragraph 8.3 and 8.4

nevis fonētisko, pat tad, ja rakstiskā atveidē vārdu nevar atspoguļot precīzi poļu rakstībai, jo lietuviešu vai citās valstu oficiālajās valodās atsevišķas diakritiskās zīmes nepastāv. Autora ieskatā šis nav liels apgrūtinājums valstīm, ņemot vērā mūsdienu tehnoloģijas. Gandrīz ikkatrā datora tastatūrā var atrast burtus „w” un „q” kaut arī tie nepastāv dažādu rakstu sistēmās. Attiecībā uz rakstu zīmēm ierēdnim tikai vajadzētu meklēt konkrēto burtu rakstzīmju sarakstā, kas parasti ietverta rakstīšanas programmās. Katrā ziņā ierakstīt pasē vai dzimšanas apliecībā vārdu svešvalodā, neizslēdz iespēju nepieciešamo atveidi iekļaut šajā pašā dokumentā.

Raihman lieta

Raihman lietā¹⁵⁰ savā ziņā ir revolucionāra, jo tā atkapās no prakses, ko ECtHR jau bija izveidojusi. Mencena un Kuhareca lietas izskatīja 2004.gadā, savukārt, Raihman lietu izskatīja 2007.gadā. Tomēr ANO HRC ņēma vērā ECtHR praksi, jo lietā var atrast atsauces uz to lietu.

Iesniedzējs Leonīds Raihmans ir ebreju kopienas un krievu minoritātēs pārstāvis. Padomju savienības iestādes izdeva viņam pasi, kas krievu valodā precīzi atspoguļoja iesniedzēja vārda oriģinālformu „Leonid Raihman”. 1998.gadā iesniedzējs Latvijā pieteicās nepilsoņa pases saņemšanai. Viņam tika izdota pase, kurā pie viņa vārda un uzvārda pievienota galotne „-s”. Iesniedzējs apstrīdēja šīs sava vārda izmaiņas iestādē, administratīva rajona tiesā, apgabaltiesā un augstākajā tiesā. Visas instances noraidīja viņa prasību, norādot, ka iestādes rīcība atbilst spēkā esošajiem noteikumiem un, ka Satversmes tiesa 2005.gada 21.novembra lēmumā jau bija norādījusi, ka šāda veida atveides ir saskaņā ar Latvijas republikas Satversmi. Autors iesniedza prasību ANO cilvēktiesību komitejā, norādot, ka konkrētais regulējums aizskar viņa tiesības saskaņā ar Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajam tiesībām 17.pantu.

ANO HRC atgādināja, ka privātās dzīves jēdziens apzīmē tā cilvēka dzīves sfēru, kurā viņš vai viņa var brīvi izpaust savu identitāti un tas attiecas uz sociālo sfēru, attiecībām ar citiem cilvēkiem, gan uz individuālo sfēru (being alone). ANO HRC ieskatā cilvēka uzvārds ir būtiska privātas dzīves un identitātes sastāvdaļa. ANO HRC atgādina, ka savā praksē ir lieta, kurā izkristalizēts, ka cilvēkam ir tiesībām mainīt vārdu (*Coeriel* lietā, kurā cilvēks

¹⁵⁰ Raihman v Latvia. Comm. 1621/2007, U.N.Doc CCPR/C/100/D/1621/2007

maina vārdu, lai apliecinātu savu piederību reliģiskajai grupai¹⁵¹). ANO HRC tālāk norāda, ka cilvēkam ir tiesības lietot savu vārdu tā, kā viņš to ir lietojis vairākas desmitgades un, ka piespiedu galotnes pievienošana uzvārdam ir līdzeklis, kas iejaucas privātajā dzīvē (*intrusive measure*) kas nav samērīgs. ANO HRC norāda, ka 17.panta iekļautās tiesības mainīt savu vārdu *a fortiori* aizsargā indivīdus no gadījumiem, kad valsts viņiem pasīvi uzspiež mainīt savu vārdu. Tāpēc ANO HRC atzīst, ka Valsts vienpusēja personvārdu modifikācija oficiālajā dokumentā nav racionāla un 17.panta pārkāpums.¹⁵²

Latvijas valdība varētu veikt nepieciešamus pasākumus, lai novērstu šo pārkāpumu, tajā pašā laikā aizsargājot latviešu valodas konstitucionālo statusu. Ņemot vērā iepriekš minēto autors piedāvā iepriekšējā nodaļa minētos risinājumus: iekļaut oficiālo atveidi pases 4.lpp., atstājot 3.lpp. vārda un uzvārda oriģinālo formu. Tas nodrošinātu valsts valodas likuma prasību ievērošanu, jo saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.114 "Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" 145.punktu „Latviešu valodā rakstītā personvārda forma ir juridiski identa personvārda vēsturiskajai formai vai citas valodas personvārda oriģinālformai latīņalfabētiskajā transkripcijā”¹⁵³. Ja abas versijas ir juridiski identiskas, tad iestādes varētu atsaukties uz 4.lpp iekļauto personvārdu atveidi un noformēt savus dokumentus, neapdraudot latviešu valodas pastāvēšanu. Savukārt, personai, kuras vārds ir jāatveido, zustu sajūta, ka viņas vārds piespiedu kārtā ir ticis mainīts. Šajā gadījuma vienīgais dokuments, kas *nebūtu* pareizajā latviešu valoda būtu tā pase, kur ir notikusi svešvalodas personvārda atveide, tādējādi mazinot iespējamo apdraudējumu latviešu valodas tradīcijām un kultūrai.

¹⁵¹ Coeriel v. Neth., Comm. 453/1991, U.N. Doc. A/50/40, Vol. II, at 21 (HRC 1994)

¹⁵² Raihman v Latvia. Comm. 1621/2007, U.N.Doc CCPR/C/100/D/1621/2007. Paragraph 8.3

¹⁵³ 02.03.2004. MK noteikumi Nr.114 "Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" ("Latvijas Vēstnesis", 36 (2984), 05.03.2004.)

5. ATTEIKUMS REĢISTRĒT BĒRNA VĀRDU

Iepriekšējās nodaļās konstatēti dažādi fakti. ECtHR pieprasa, lai būtu nopietnas neērtības, lai atzīstu, ka ir noticis ECHR pārkāpums. No visam apskatītam lietam tikai *Burghartz* lietā tika konstatēts, ka Šveices iestāžu atteikums reģistrēt cilvēkam savu uzvārdu oriģinālforma rada nopietnas neērtības un pat būtiskas problēmas jo cilvēkam vairs nav atpazīstamības ar to vārdu kuru profesionālajā dzīvē persona jau lietoja¹⁵⁴. Bet vai tas ir vienīgais scenārijs kad atteikums mainīt vārdu būs konvencijas pārkāpums? *Stjerna* lieta ECtHR teica, ka par pārkāpumu varētu uzskatīt vārdu piespiedu maiņu¹⁵⁵. Šī situācija varētu būt sastopama gadījumos, kad vecākiem noliedz reģistrēt savu bērnu ar konkrētu vārdu. Tā kā bērnam vēl nav vārda, ja neļauj reģistrēt noteiktu vārdu, tad sekas būtu, ka cilvēkam būtu jāmaina sava bērna vārds, tas ir, valsts netiešā veidā piespiež vecākiem nosaukt bērnu jebkādā citā veidā. Šī situācija lielā mērā atbilst iepriekšminēta tēzei *Stjerna* lietā. Bet liekas, ka vecāki un bērni ir aizsargāti pret šādiem gadījumiem.

Bērna tiesības tikt nosauktam ir aizsargātas daudz labāk, nekā cilvēka tiesības mainīt vārdu vai vārda neaizskaramība. Visamerikas cilvēktiesību konvencija ir atsevišķs pants, kas aizsargā bērna tiesības tikt nosauktam. Starptautiskajā paktā par pilsoņu un politiskajām tiesībām arī ir pants, kurš paredz bērna tiesības tikt nosauktam. Secinājums ir, ka bērns ir aizsargātāks šajā ziņā. Bet, lai varētu secināt ir nepieciešams analizēt tiesas praksē iegūtās ziņas un aizsargātas pozīcijas.

Ir vairākas lietas, kas skar bērna tiesības tikt nosauktam, kā arī vecāku brīvība saviem bērniem dot vārdu. ECtHR ir skatījusi: *Guillot v France*¹⁵⁶, *Rogl v Germany*¹⁵⁷, *Salonen v Finland*¹⁵⁸, *Bijleveld v The Netherlands*¹⁵⁹, *G.M.B. and K.M. v Switzelrand*¹⁶⁰, *Znameneskaya*

¹⁵⁴ European Court of Human Rights: Case of *Burghartz v. Switzerland* (Application no. 16213/90) 22 February 1994. paragraph 24

¹⁵⁵ European Court of Human Rights: Case of *Stjerna v. Finland* (Application no. 18131/91) 25 November 1994 paragraph 38

¹⁵⁶ European Court of Human Rights: Case of *Guillot v. France* (application no. 22500/93) 24 October 1993.

¹⁵⁷ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *Rogl v Germany*. (Application no. 28319/95) 20 May 1996.

¹⁵⁸ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *Salonen v Finland*. (Application no. 27868/95) 2 July 1997.

¹⁵⁹ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *Bijleveld v The Netherlands*. (Application no. 42973/98) 27 April 2000.

¹⁶⁰ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *G.M.B. and K.M. v Switzerland*. (Application no. 36797/97) 27 september 2001.

v *Russia*¹⁶¹, *Petersen v Germany*¹⁶² un *Johansson v Finland*¹⁶³. ANO HRC ir vērtējis *Petersen v Germany* un *Rogl v Germany*¹⁶⁴, bet abas lietas iepriekš tika skatītas ECtHR, un ANO HRC abas lietas noraida.

Visamerikas Cilvēktiesību tiesa (IACtHR) skatīja lietu *Yean v Dominican Republic*¹⁶⁵ kurš pēc sava rakstura ir daudz komplicētāks nekā citi kāzusi, jo tajā tiesības uz vārdu tiek apskatītas ļoti dziļajā emigrācijas problēma un tas skar ļoti dažādus jautājumus. Katrā ziņā šajā nodaļā tiks apskatītas visas iepriekšminētās lietas.

Guillot v France

Šī lieta ir pirmā kura ECtHR saskaras ar jautājumu vai vecākiem ir tiesības nosaukt savu bērnu pēc pašu izvēles. Hronoloģiski *Guillot* lieta tika izskatīta pēc *Stjerna* un *Burghartz* lietas.

Iesniedzēji ir Francijas pilsoņi kuri grib nosaukt savu meitu par *Armine, Angele, Fleur de Marie*. Francijas iestādes reģistra tikai iekļauj pārējos vārdus (*Armine, Angele*). Iesniedzēji šo lēmumu pārsūdz tiesā, bet tā prasību noraida, norādot, ka šis vārds atbilst kāda romāna varones vārdam (*Fleur-de-Marie*, romānā „Les mysteres de Paris”), kas bija prostitūta. Līdz ar to var reģistrēt „Fleur-Marie”, bet ne „Fleur de Marie”¹⁶⁶.

Iesniedzēji lēmumu pārsūdzēja augstākai instancei, bet tā paskaidroja, ka nevar reģistrēt vienu vārdu, kas būtu tik dīvains (whimsical). Iesniedzēji lēmumu pārsūdzēja, bet nākamās instancēs, tiesa paskaidroja, ka reģistrējot vārdu ir jāņem vērā bērna intereses, lai izvairītos no tā, ka nievājoša vārda izvēles sekas būtu bērns kā cietušais¹⁶⁷. Visas Francijas tiesu instances pievienojas lēmumam, ka ar tādu vārdu nevar reģistrēt bērnu.

Iesniedzēji vēršas ECtHR jo uzskatīja, ka Francijas iestādes ar savu lēmumu bija pārkāpušas ECHR 8.pantu. ECtHR atzina, ka vecāku velmi nosaukt savu bērnu ir privātas

¹⁶¹ European Court of Human Rights: Case of Znamenskaya v. Russia (application no. 77785/01) 2 June 2005.

¹⁶² European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Petersen v Germany. (Application no. 31178/96) 6 December 2001.

¹⁶³ European Court of Human Rights: Case of Johansson v. Finland (application no. 10163/02) 6 September 2007.

¹⁶⁴ Communication No. 808/1998, *Rogl v. Germany* (Decision adopted on 25 October 2000, seventieth session)

¹⁶⁵ *Yean v. Dominican Republic*, Judgement (IACtHR, 8 Sep. 2005)

¹⁶⁶ European Court of Human Rights: Case of Guillot v. France (application no. 22500/93) 24 October 1993. Paragraph 9

¹⁶⁷ European Court of Human Rights: Case of Guillot v. France (application no. 22500/93) 24 October 1993. Paragraph 10

dzīves sfērā. Tiesa pēc tam norada, ka neērtību pakāpe ir būtiska, lai noteiktu vai Francijas iestādes ir ievērojušas 8.pantu¹⁶⁸.

ECtHR vērtējot iesniedzēju un Francijas valdības argumentus, paskaidro, ka var saprast, ka sniedzēji ir nepamierināti, tomēr, viņiem atļauts reģistrēt vārdu „Fleur-Marie” Francijas iestādes piedāvāja šo vārdu, lai ievērotu iesniedzēja bērna intereses. Turklāt nekas neliedz viņiem privātajā sfērā izmantot vārdu „Fleur de Marie”, un kā izrādās viņa šādu vārdu jau izmanto privātajā sfērā. Fakts, ka tas nav izraisījis nopietnas problēmas liecina, ka Francija nav traucējusi iesniedzēju privātas dzīves.

Analizējot tiesas argumentus var konstatēt, ka šajā lietā ECtHR nesekoja trīsdaļīgā testa shēmu. Lasot lietu grūti saprast vai ECtHR uzskata, ka ir noticis aizkārums vai nē. Tikai beigās tiesa atzīst, ka Francijas iestādes nav traucējušas iespēju baudīt tiesības uz privāto dzīvi, jo ciestās neērtības nav tik lielas. Tiesnešu atsevišķas domās¹⁶⁹ var atrast tēzi, kuru atbalsta autors, proti, ECtHR nav vērtējusi vai aizskārums ir nepieciešams demokrātiskajā sabiedrībā. Francijas iestādes norāda, ka „Fleur de Marie” ir pasaulē slavens izdomātais tēls, bet pateikt, ka visi pasaulē zina kas ir „Fleur de Marie” ir maldinošs, jo jebkurš, kas nav lasījis „Les mysteres de Paris” romānu, nezina, kāpēc šis vārds saistīts ar kādu negatīvu faktoru. Atsevišķajās domās tiesneši tālāk norāda, ka ir citu vēsturisko personību vārdi, kuru īpašnieku sliktā slava nav liegusi Francijas iedzīvotājus nosaukt bērnus viņu vārdā¹⁷⁰.

Katrā ziņā, sekas no sprieduma būs, ka vecākiem būs jāizmanto citu vārdu, kas nav tas kuru viņi bija izvēlējušies. Iesniedzēji būs piespiesti izmantot to vārdu variantu, ko Francijas iestādes izvēlējušas – „Fleur-Marie”, bet bērns ir aizsargāts no iespējamajiem traucējumiem. Bērna intereses šajā gadījumā ir svarīgākas nekā vecāku tiesības uz privāto dzīvi. Tomēr autora ieskāta ir nepamatoti pieņemt, ka ECtHR nav labāka pozīcija nekā valstij, lai noteiktu kāda valodas politika ir valsti, bet tā ir labāka pozīcija nekā vecākiem, lai noteiktu, kas ir pieņemams viņu ģimenēs.

Autora ieskatā ECtHR katrā ziņā ir labākā pozīcijā, lai noteiktu vai ir bijuši cilvēktiesību pārkāpumi, un ir jāvērtē atsevišķi tos gadījumus, kad dažādu iemeslu dēļ ECtHR nevarēja skaidri izteikties vienā jautājumā vai nepareizi ir izmantojusi savas pilnvaras.

¹⁶⁸ Ibid. Paragraph 23

¹⁶⁹ European Court of Human Rights: Case of Guillot v. France (application no. 22500/93) 24 October 1993. Dissenting opinion of judges Macdonald and De Meyer

¹⁷⁰ Ibid.

Rogl v Germany

Rogl lieta¹⁷¹ iesniedzējām ir bērns, bet drīz pēc bērna piedzimšanas, iesniedzējs ar bijušo sievu sāk dzīvot atsevišķi un pēc 2 gadiem viņi šķiras. Meitene (*Nicole*) iet dzīvot pie iesniedzējas bijušas sievas un iesniedzējam ir tikai saskarsmes tiesības, kuras tikai ar grūtībām var baudīt, tāpēc drīz pārtrauc apciemot savu meitu, kaut vel joprojām interesējas par viņa meitas veselību un labklājību.

Iesniedzēja bērna māte apprecas ar M. un viņai piedzimt dēls. Viņi visi kopa dzīvo ar *Nicole*, kas ir iesniedzēja meita. Iesniedzēja sieva vēlas mainīt *Nicole* uzvārdu, lai arī viņa būtu M. Vācijas iestāde izlemj, ka *Nicole* uzvārds ir jāmaina uz M, lielākoties tāpēc, ka attiecības starp tēvu un *Nicole* ir traucējumi. Iesniedzējs apstrīd lēmumu un norāda, ka lēmuma secinājumi ir nepareizi. Tomēr iesniedzējs nesniedz pretargumentus, lai pamatotu kāpēc iestādes lēmums kaitē meitas labklājībai.

Iestāde paskaidroja, ka bija skaidrs, ka *Nicole* cietīs gadījumā, ja viņa saglabās iesniedzēja uzvārdu un, ka tāpēc ieteicams to izmainīt, citādi tas varētu izraisīt vardarbīgu attieksmi pret iesniedzēju. Turklāt *Nicole* vairāk identificējas ar jauno ģimeni, tajā ir izaugusi, viņai ir labas attiecības ar pusbrāli un ar patēvu. Jaunatnes birojs, kas sagatavoja ziņojumu par *Nicole* pauda viedokļi, ka līdzsvarojot iesniedzēja un viņa bērna tiesības bija skaidrs, ka pastāv svarīgi iemesli, lai mainītu meitenes uzvārdu uz M (lietā - šifrēts).

Administratīvā tiesa, pievienojas iestādes lēmuma, norādot, ka bērna interesēs ir stabila ģimene. Kad bērnu vecāki šķiras, bērnam jāpierod pie šīs situācijas. Tas pats attiecās uz ģimenes uzvārdu, jo iespējami šie uzvārdi atšķirsies. Stabilās attiecības ar dabisko tēvu arī ir tikpat svarīgas bērnu labklājībai, cik pielāgošanās jaunajai ģimenei. Toties, kad iesniedzējs šķiras, viņa meita bija dažas nedēļas veca, un viņa nekad nav bijusi iespēja dzīvot ar iesniedzēju kā tēvu vai dzīvot pie iesniedzēja ģimenēm. Tāpēc ir būtiski *Nicole* labklājībai mainīt viņas uzvārdu, ka avotu iespējamajiem traucējumiem bērna attīstībai nākotnē.

Apelācijas instancē nenoliedza, ka Tēvam jābūt pieejai bērnam un, ka labs veids, lai saglabātu saikni starp viņiem būtu uzvārdu nemainīt. Tomēr, bija skaidri ka uzvārdu maiņa

¹⁷¹ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *Rogl v Germany*. (Application no. 28319/95) 20 May 1996.

palīdzēs bērna psiholoģiskai situācijai, īpaši ņemot vērā apstākli, ka drīz jaunajā ģimenē piedzims meitenes brālis.

Iesniedzēja prasība tika noraidīta visās parējās instancēs, tā skaitā, federālā līmenī. Tādēļ iesniedzējs vērsās ECtHR, norādot, ka ir noticis ECHR 8.pantā noteikto tiesību aizskārums, norādot ka Vācijas regulējums ir izteikts vispārinātos jēdzienos un grūti saprast konkrētu kārtību.

Atšķirībā no citām lietām, lietas apstākļi ir daudz sarežģītāki. Pirmkārt, iesniedzējam nebija biežs kontakts ar meitu. Turklāt meita ir pieradusi pie jaunās ģimenes. ECtHR tomēr norāda, ka pat šādā veidā attiecības ir uzskatamas par ģimenes attiecībām. Par uzvārdu maiņu, ECtHR teica, ka tas ir aizskārums, jo tas traucē ģimene dzīvi, tajā aspektā, ka iesniedzēja un viņa meitas saikne, sakarā ar piespiedu uzvārda maiņu, ir tikusi vājināta. ECtHR tālāk vērtēja vai šāds tiesību ierobežojums ir attaisnojams.

ECtHR secina, ka lietā piemērotais likums, kaut arī tas nav tik skaidrs, tika paskaidrots Vācijas tiesās. Tāpēc nav pamatā uzskatīt, ka aizskārums nav paredzēts likumā.

Bērna labklājība ir leģitīms mērķis. Aizskārums iesniedzēja tiesībām, tika pieļauts, lai panāktu viņas meitas psiholoģisko un sociālo labklājību. Ņemot vērā, ka iestādes ir piesaistījušas vairākus ekspertus, ka iesniedzējs ir uzklusīts un viņam bija iespēja izteikt savu viedokli, ka uzvārda paturēšana var izraisīt negatīvas sekas bērnam un, ka iesniedzējam praktiski nav bijusi kopdzīve ar meitu, tad ir pietiekams pamats, lai pateiktu, ka lēmums mainīt meitas uzvārdu ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. ECtHR noraida iesniedzēja prasību.

No šīs lietas izriet, ka bērna intereses ir svarīgākas par vecāku tiesībām uz privāto dzīvi un, ja bērna intereses ir nopietni un objektīvi apdraudētas, iestādes var ierobežot vecāku tiesības.

Izraisītās neērtības šajā gadījumā netiek pieminētas, bet ir skaidrs, ka šī situācija visām pusēm izraisa daudz vairāk nekā vienkārši *neērtības*. Līdzsvarojot bērna un vecāku intereses šajā gadījumā, primārās būs bērna.

Salonen v Finland

*Salonen v Finland*¹⁷² lietā, iesniedzēji, abi divi Somijas pilsoni, vēlējas savu meitu nosaukt par „Ainut Vain Marjaana”, kas tulkojumā nozīmē „Mūsu vienīgā Marjaana”. Iedzīvotāju reģistrs atteicās reģistrēt bērnu ar tādu vārdu, jo tas nesakrīt ar Somijas praksi nosaucot bērnus. Reģistrācijas apliecībā ailē „vārds” iestādes darbinieki rakstīja „nezināms”.

Iesniedzēji pārsūdzēja lēmumu Administratīvajā tiesā. Tiesas ieskāta, veids kādā jānosauc bērnu ir vecāku ziņā. Tiesa lūdza Vārdu konsultatīva padomes (somu - *Nimilautakunta*) un Somijas Iedzīvotāju reģistra viedokļus lietā. Vārdu konsultatīva padome teica, ka vardi „Ainut” un „Vain” ir nesavienojami ar Somijas praksi. Iedzīvotāju reģistrs skaidroja, ka pārsūdzība ir jānoraida tāpēc, ka iesniedzēji nav pamatojuši savu prasību. Turklāt Vārdu konsultatīva padome norāda, ka noraidīt to vārdu reģistrēšanu ir bērna interesēs. Toties vārds „Marjaana” ir pieņemams un reģistrējams. Tāpēc administratīva tiesa noraida iesniedzēju prasību.

Iesniedzēji pārsūdzēja lēmumu augstākajai instancei, norādot, ka netika pierādīts, ka iecerētais vārds izraisīs neērtības. Turklāt viņiem ir ētiska pārliecība, kura viņuprāt ir salīdzināma ar reliģisko pārliecību, ka viņi jānosauc bērnu tāda veidā. Prasība tika noraidīta.

ECHR 8.panta 2.daļas noteikums, nosaka ka „publiskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības”¹⁷³. Tiesa vērtējot iesniedzēju sūdzību, kas atsaucas uz to pašu pantu norāda, ka veids kādā jāiztulko „netraucēšana” ir atkarīgs no katra valsts regulējumiem un tas atšķirsies katrā kāzusā. ECtHR vēlreiz, norāda, ka valstis ir labākā pozīcijā nekā tiesa, apspriežot jautājumus šajā jomā. Jālīdzsvaro sabiedrības un indivīda intereses.

Konkrētajā gadījumā iestādes atteikums reģistrēt vardu „Ainut” un „Vain” ir rīcība, kuru nevar uzskatīt par neracionālo. Vel jo vairāk, ja mērķis bija aizsargāt cilvēku no iespējamām neērtībām. Tādēļ Somijas iestādes rīcību nevar uzskatīt par traucējumu baudīt tiesības uz privāto dzīvi. Turklāt nekas neliedz ģimenē un privātajā sfērā izmantot to vārdu. Tādēļ ECtHR atzina, ka prasību ir jānoraida.

¹⁷² European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Salonen v Finland. (Application no. 27868/95) 2 July 1997.

¹⁷³ 04.11.1950. " Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija" ("LV", 143/144 (858/859), 13.06.1997.). 8.pants 2.daļa

Bijleveld v The Netherlands

Bijleveld lietā¹⁷⁴ iesniedzēja ir Nīderlandes pilsoņe, ir precēta un viņai ir divi dēli un divas meitas. Kad pirmā meita vēl nebija piedzimis, viņa kopa ar vīru nolēma, ka meitām būs mātes uzvārds, bet dēliem – tēva. Valsts tieslietu sekretārs noraida iesniedzējas lūgumu. Viņa lēmumu pārsūdzēja Rajona tiesā. Rajona tiesa arī noraida prasību.

Apelācijas instancē Valsts padomes administratīvo tiesību nodaļa informēja, ka Nīderlandes likums paredz divus gadījumus, kuros bērnam var mainīt uzvārdu uz mātes uzvārdu: kad māte audzinājusi bērnu vairāk nekā trīs gadus kā neprecēta māte vai, kad tas varētu apdraudēt bērna fizisko vai psiholoģisko labklājību.

Nīderlandē tika ieviesta jauna kārtība, lietas izskatīšanas laikā, kas paredzēja, ka bērniem var uzdot gan tēva gan mātes uzvārdu. Bet Administratīva tiesā nevar piekrist, ka lēmumu noraidīt iesniedzējas prasību būtu diskriminējošs, jo Nīderlandes likums paredz vienlīdzīgu attieksmi kā pret zēniem tā meitenēm. Tā arī tiesa nevar piekrist iesniedzējas argumentiem par to, ka šis lēmums pārkāpj ECHR 8.pantu, jo iesniedzēja tiesības uz sava uzvārda saglabāšanu un tālāk nodošanu nav tik svarīgas, cik nepieciešamība saglabāt valstī iedibināto kārtību pār vārdiem un uzvārdiem.

ECtHR pievienojas Nīderlandes argumentiem, norādot, ka nevar saskatīt ka spēkā esošos noteikumos atspoguļota kārtība būtu diskriminējoša. Vel jo vairāk ar pastāvošu kārtību kas ļauj izvēlēties kā tēva uzvārds tā mātes. Vienīgais nosacījums ir, ka ģimenei būs tikai viens uzvārds. ECtHR atzina, ka šajā lietā iestādes ar savu rīcību nav pārkāpušas ECHR 8.panta noteikumus.

G.M.B. and K.M. v Switzelrand

G.M.B. lietā¹⁷⁵ iesniedzēji ir Šveices pilsoņi. Kā ģimenes uzvārdu viņi ir izvēlējušies „M.” bet viņi grib, lai meitai būtu uzvārds „B.” Viņu prasība tika noraidīta visās Šveices instancēs, argumentējot, ka viņiem bija iespēja izvēlēties kā ģimenes uzvārdu uzvārds „B” un ka izraisītas neērtības vecākiem ir minimālas, proti, ka otram iesniedzējam vajadzētu viņa

¹⁷⁴ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *Bijleveld v The Netherlands*. (Application no. 42973/98) 27 April 2000.

¹⁷⁵ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of *G.M.B. and K.M. v Switzerland*. (Application no. 36797/97) 27 september 2001.

uzvārda priekšā izmantot sievas uzvārdu (K.M.B.). Turklāt ir sabiedrības interesēs, lai visiem ģimenes locekļiem būtu tikai viens uzvārds. Šveices valdība neuzskata, ka viņu regulējums ir pārsniedzis viņu rīcības brīvības loku.

ECtHR izskatījusi abu pušu argumentus noraida, ka būtu pārkāpums 8.panta izpratne, it īpaši tādēļ, ka iesniedzēji nav norādījuši uz kaut kādu konkrētu neērtību, ko viņiem izraisa Šveicē pastāvošā kārtību.

Znamenskaya v Russia

Znamenskaya lieta¹⁷⁶ iesniedzēja ir Krievijas pilsonē. 1997 viņa bija stāvoklī, bet viņas bērns piedzima nedzīvs.

Iedzīvotāju reģistrā kā bērna tēvs tika reģistrēts Z., ar kuru iesniedzēja bija apprecējusies un no kura viņa šķīrās tajā pašā 1997.gadā. Iesniedzēja apstrīdēja to faktu, norādot ka viņa bērna bioloģiskais tēvs bija G. ar kuru iesniedzējai bija izveidojušies kopdzīvi kops 1994.gada un nevis Z. Viņi tomēr nevarēja iesniegt kopīgo pieteikumu, jo G. atradās cietumā. 1997. gada G. nomira¹⁷⁷.

Iesniedzēja vēršas pirmās instances tiesā ar pieteikumu mainīt reģistrāciju un norādīt, ka viņa nedzimuša bērna tēvs ir G.¹⁷⁸

Drīz pēc pieteikuma iesniegšana iesniedzējas bijušais vīrs Z. mira¹⁷⁹.

Visas Krievijas instances noraida prasību, jo bērns nebija tiesību subjekts un nepiedalās civilā apgrozībā. Tam nebija izveidojusies tiesībspēja. Tāpēc šo jautājumu tiesas ieskatā pat nevarēja izskatīt¹⁸⁰.

ECtHR analizējot lietas apstākļos pirmkārt nošķīra esošo lietu no citām lietām, kurās priekšmets ir bērnu uzvārdi vai vārdi. Būtiskākais ir konstatēt faktu, ka nedzimušā bērna tēvs

¹⁷⁶ European Court of Human Rights: Case of *Znamenskaya v. Russia* (application no. 77785/01) 2 June 2005.

¹⁷⁷ Ibid. paragraph 12

¹⁷⁸ Ibid. paragraph 14

¹⁷⁹ European Court of Human Rights: Case of *Znamenskaya v. Russia* (application no. 77785/01) 2 June 2005. paragraph 15.

¹⁸⁰ Ibid. paragraphs 16 and 17.

ir G. nevis Z.¹⁸¹. Ka to noteica Krievijā pastāvoša legālā paternitātes prezumpcija - bērna tēvs ir sievietes bijušais vīrs līdz 300 dienam pēc laulības šķiršanas. ECtHR norāda, ka vārētu apgalvot, ka iesniedzējai ģimenes saites nav izveidojušas, bet attiecības, katrā ziņā, ja tās nav vērtējamas kā „ģimenes dzīve” ir vērtējamas kā daļa no privātās dzīves¹⁸². Konkrētajā kāzusā arī bija skaidrs, ka iesniedzēja bija pieķērušies embrijam kuru viņa iznēsāja gandrīz 9 mēnešus un tam bija devis vārdu, kā arī apbedīja viņu. Tādēļ ir pamats apgalvot, ka šis jautājums skar viņa privāto dzīvi.

ECtHR konstatēja, ka nebija citas intereses, kas būtu pretrunā ar iesniedzējas interesēm, tas ir, neviens neapstrīdēja faktu, ka G. bija iesniedzējas bērna tēvs. Krievijas valsts pārstāvis tiesā atzina, ka Krievijas iestādes kļūdaini bija piemērojušas ģimenes tiesību normas un ka iesniedzēja prasība bija pamatota ņemot vērā visus faktoros kuri vārēja ietekmēt lēmumam.

ECtHR atgādināja, ka viņu praksē ir lēmumi, kuri ir pretrunā ar konvenciju pat tad, kad valstīs ir nolēmušas jomā, kurā bauda plašo rīcības brīvību. Tas notiek ja, piemēram, izdarīta legālā prezumpcija, kura prevalē pār sociālo un bioloģisko realitāti par spīti iesniedzēju vēlmēm un apstiprinātajiem faktiem, kura turklāt, nav labvēlīga nevienam¹⁸³. Tas acīmredzami attiecas uz šo gadījumu.

Ņemot vērā visu iepriekšminēto ECtHR nolēma, ka ir pārkāpta ECHR 8.pantu.

Šajā lieta arī pievienotās tiesnešu atsevišķas domas. Tie lielākoties norāda, ka arī mirušajiem G. un Z. bija tiesības uz privāto dzīvi un, ka ļaujot reģistrēt vārdu balstoties tikai uz iesniedzēja interesēm, tiek aizskartas Z. un G. tiesības. Autora ieskāta, šī ir fikcija, kuru nevajag vērtēt, jo nevar vērtēt to, ko cilvēks būtu gribējis, ja viņš būtu bijis dzīvs. Turklāt, bērns jau bija dzimis nedzīvs pirms Z. un G. nāves¹⁸⁴.

Šis lēmums ir pirmais pēc vairākiem gadiem, kurā ECtHR nolēma, ka ir noticis 8.pantas pārkāpums attiecībā uz lietām, kuras saistītas ar tiesībām nosaukt bērnu. Šajā gadījumā, tomēr jautājums par bērna tēva vārds un uzvārdu ir otršķirīgs, attiecībā uz faktu ka bērna tēvs bija norādīts kļūdaini. Tādēļ *Znamenskaya* lietu nevar formāli attiecināt uz pārējām

¹⁸¹ Ibid. Paragraph 25.

¹⁸² Ibid. Paragraph 26.

¹⁸³ Ibid. Paragraph 31.

¹⁸⁴ European Court of Human Rights: Case of *Znamenskaya v. Russia* (application no. 77785/01) 2 June 2005. Paragraph 31.

šajā nodaļā apskatītājam lietām. Autors tomēr lietā saskata vienu faktu, kurš ,iespējams, būs noderīgs turpmākai analīzei, proti, šajā lēmumā, tiesības uz privāto dzīvi nenonāk pretruna ne ar valsts interesēm, ne ar citu cilvēku interesēm. Tāpēc ECtHR to vērtēja kā pārkāpumu 8.pantam, jo valstij jāaizsargā vecāku tiesības nosaukt savus bērnus, bet izskatās, ka tiesību hierarhijā tas nav tik augstā vietā.

Petersen v. Germany

Petersen lieta¹⁸⁵ ļoti līdzinās citai jau apskatītajai lietai *Rogl*. Arī šajā lietā iesniedzējam ir bērns un drīz pēc tam iesniedzējs šķiras. Šajā gadījumā, bērnam dots mātes uzvārds un vēlāk tam pievienots jaunās mātes vīra uzvārds, izveidojot dubultuzvārdu.

Iesniedzējs apstrīdēja par uzvārdu maiņu, bet neviena Vācijas iestāde neapmierināja šādu prasību. Ņemot vērā faktu, ka bērnam nekad nav bijis iesniedzēja uzvārds, ECtHR atzina, ka bērna intereses ir saglabāt savu (tas ir mātes) uzvārdu un, ka bērna uzvārds nekad nav kalpojis kā zīme, kas apliecina tā dabisko ģimenes saiti. Tādēļ lieta tika atzīta ka noraidāma un iesniedzēja prasība netika apmierināta.

Johansson v Finland

Johansson lieta¹⁸⁶ iesniedzējs gribēja nosaukt savu bērnu „Axl” bet Somijas iestādes atteicas to reģistrēt, jo tas neatbilst Somijas uzvārdu tradīcijām. Iesniedzēji iebilda, ka citi nesomu vārdi jau ir reģistrēti un, ka jau ir reģistrēti divi citi „Axl”.

Iesniedzējs ECtHR argumentēja, ka kopš *Salonen* lietas apstākļi Somijā mainījušies un nevar vadīties pēc iepriekšējās prakses. Turklāt ECHR ir „dzīva” (dinamiska) un tās interpretāciju var mainīt gadu gaitā¹⁸⁷. Somijas valdība atzina, ka reģistrā jau ir 5 cilvēki, kuru vārds ir „Axl”.

ECtHR norādīja, ka šī lieta atšķirās no iepriekšējām ar to ka vārds ar kuru grib bērnu reģistrēt nekādā veidā nav bērnam aizskarošs. Turklāt atšķirība no „Fleur de Marie” vai

¹⁸⁵ European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Petersen v Germany. (Application no. 31178/96) 6 December 2001.

¹⁸⁶ European Court of Human Rights: Case of Johansson v. Finland (application no. 10163/02) 6 September 2007.

¹⁸⁷ Ibid. paragraph 19

„Ainut Vain Marjaana” vārdiem, kuri bija dīvaini (whimsical) vārdi un neviena persona nebija ar šo vārdu reģistrēta, Somijas reģistrā jau ir pieci „Axl”¹⁸⁸

ECtHR atzina, ka mērķis saglabāt Somijas uzvārdu tradīcijas ir leģitīms. Līdzīgi kā bija *Mentzen* lietā¹⁸⁹. Bet ņemot vērā ka vārds „Axl” neatšķiras tik ļoti no citiem vārdiem, kas sastopami Somijā, un, ka jau ir pieci cilvēki kuriem šāds vārds reģistrēts, tad ir pamats domāt, ka šis vārds jau ir pieņemts Somijā. Tāpēc, ECtHR skaidroja, ka kaut arī valstu rīcības brīvība šajā kontekstā ir liela, tomēr ir pamats atzīt, ka noticis 8.pantā pārkāpums¹⁹⁰. Lēmums tika pieņemts vienbalsīgi.

Pirmajās lietās, ECtHR arguments, lai atzīstu, ka nebija 8.pantā pārkāpums bija, ka iesniedzējam tas neradīja, ļoti lielas neērtības to vārdu neizmantojot, to var redzēt gan *Stjerna* lieta, gan *Burghartz* lieta. Pēc tām ECtHR arī vērtēja citu cilvēku tiesībām un viņiem izraisītas neērtības. Tas bija pamatojums kāpēc *Salonen* un *Guillot* lietās, bērnu nevarēja reģistrēt ar to vārdu, tieši tāpēc, ka šis vārds, būdams tik dīvains un neparasts, varētu aizskart bērna tiesības un viņam izraisīt nopietnas neērtības. Šajā lietā, līdzīgi kā *Znamenskaya* lietā, ne pastāvēja nekādu nopietnu problēmu un nebija neviens nopietns drauds, lai vārdu neregistrētu.

Nozīmīgs faktors arī ir, ka Somijas valdībai nepietika norādīt, ka vārds neatbilst viņu uzvārdu tradīcijām. *Mentzen* lietā šis bija pietiekams iemesls, lai noraidītu iesniedzēja pieteikumu. Tomēr jāatzīst, ka Latvijas vārdu un uzvārdu tradīciju izklāsts sava argumentācijā bija ļoti izsmelošs un ne atstāja vietu interpretācijai. Somijas valdība nekādā veidā nepamatoja, kāpēc vārds neatbilst Somijas tradīcijām.

Autora ieskatā svarīgāks, nav tas, vai ir citi cilvēki kuri ir jau reģistrēti ar to vārdu, cik fakts, ka konkrēts vārds atbilst vai neatbilst konkrētās valstu tradīcijām vai tiesiskajai praksei. Tomēr, autora ieskatā, jebkurai valdībai būtu grūts uzdevums pierādīt, ka vārds, kas jau reģistrēts, neatbilst valstu tradīcijām. Tas būtu grūts uzdevums, jo ierēdņi, kas strādā valsts iestādēs, parasti ir cilvēki, kuri ir tas valsts pilsoņi, un, ja lielā daļa no pilsoņiem, kuri turklāt strādā valsts dienestā (tas nozīmē, ka viņiem ir specializēta izglītība) nesaredz vienā vārdā vai vienā praksē kādu netradicionālo elementu, tad grūti ticēt, ka tradīcija ir cita. Jo sabiedrības konkrētās valodas tradīcijas veido tieši sabiedrība un nevis atsevišķi ierēdņi. Tāpēc, kaut arī piemēram, Latvijā atsaucas uz izveidojušos tradīciju *Metzen* lietā, autora

¹⁸⁸ Ibid. Paragraph 33

¹⁸⁹ Ibid. Paragraph 36

¹⁹⁰ Ibid. Paragraph 38 -39

ieskatā to nevar apgalvot. Pietiek ar to faktu, ka vairākos dokumentos, kuri sagatavoti latviešu valodā, ārzemju vārdi netiek atveidoti.

Autors ir sakopojis dažādu augstskolu praksi par ārzemju personas vārdu atveidi, un parasti ārzemju vārdi netiek pārveidoti. Tāpat arī PMLP, sagatavojot personu apliecinošus dokumentus, neatveido ārzemju vārdus latviešu valodā. Autors uzskata, ka galvenais iemesls ir tas, ka nav vienota sistēma, ka vārdus atveidot, jo - kaut arī Latvijā pastāv saistošs regulējums¹⁹¹, būs vairāki gadījumi kuros pats Latvijas pilsonis nezinās, kā pareizi atveidot vārdus. Par to arī liecina PLMP personvārdu datubāze, kurā var atrast vairākus Jean, Otto, Juan, Fernando, Alessandro, Michael, utt. Tāpēc apgalvot, ka izveidojušās noteiktas tradīcijas, par spīti filoloģijas pētījumiem, šajā kontekstā ir diezgan grūti. Katrā ziņā, ja izdevās pierādīt, ka konkrēts vārds ir pret tautas tradīcijām, tad autora ieskatā, atteikums reģistrēt šo vārdu nebūs 8.panta pārkāpums.

Sakopojot visus svarīgos argumentus, kuri atkārtojas ECtHR argumentācijā, var secināt, ka ir vairākas tēzes kuras atkārtojas tiesas praksē. Pastāv tiesības nosaukt savus bērnus, kas ietilpst HRCR 8.panta tvērumā; bērna intereses ir būtiskas, lai nolemtu par jauno vārdu vai uzvārdu; Valstī pastāvošajām tradīcijām varbūt leģitīms mērķis, bet to ir jāpamato. Visbeidzot ir svarīgi akcentēt, ka lietās, kuras apskatītas šajā nodaļā, ECtHR ir paskaidrojusi, ka personai paredzamo neērtību pakāpe ir svarīga, lai noteiktu, vai ir bijis cilvēktiesību aizskārumš¹⁹², bet var secināt ka tam nav būtiska loma nosakot, vai ir bijis pārkāpums, jo vairākas lietas –*Stjerna, Guillot, G.M.B.* - kur tas ir vienīgais pamatojums aizskārumam, ECtHR ir secinājusi ka 8.pantas pārkāpums nav konstatējams. *Johansson* lietā, tomēr, ECtHR nevienu reizi nenorāda uz neērtībām, tādēļ ir pamats secināt, ka, kaut arī tas palīdz noteikt aizskāruma pastāvēšanu, tas nav vienīgais arguments.

¹⁹¹ 02.03.2004. MK noteikumi Nr.114 "Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" ("Latvijas Vēstnesis", 36 (2984), 05.03.2004.). Noteikumos ir iekļauta sistēma, lai atveidotu vārdus no apmēram 5 valodas, bet tur nav atrodamas Eiropā plaši izplatītas valodas kā franču, spāņu vai itāļu valodas

¹⁹² European Court of Human Rights: Case of Guillot v. France (application no. 22500/93) 24 October 1993. Paragraph 27 and European Court of Human Rights: Admissibility of the application of G.M.B. and K.M. v Switzerland. (Application no. 36797/97) 27 september 2001.

Yean v Dominican Republic

IACtHR lietvedībā *Yean* lieta¹⁹³ ir vienīga kurā, vecākiem atteikts reģistrēt bērna uzvārdu. Tomēr analizējot lietu jānorāda, ka šis atteikums ir abstrakcija no citiem smagākiem cilvēktiesību pārkāpumiem, jo vecākiem bija atteikums vispār reģistrēt savu bērnu.

Yean lietā iesniedzējas ir divas. Abas ir Dominikānā dzimušas ar haitiešu izcelsmi. Abas iesniedzējs pieder pie ļoti nabadzīgo strādnieku kārtas, kuri strādā tikai pa dienu, parasti bez oficiāla darba līguma. Viņu ģimenes mēģināja abas iesniedzējas reģistrēt iedzīvotāju reģistrā, izmantojot vēlīno reģistrāciju. Vēlīnā reģistrācija ir reģistrācijas veids, kas nodrošina bērnu reģistrāciju, kad pagājis parastais termiņš – 90 dienas pēc dzimšanas. Tomēr Dominikānas iestādes norādīja, ka iesniedzējas nebija iesniegušas visus dokumentus (kopā nepieciešami 12 dokumenti), lai reģistrētos. Procesu gaitā Dominikas iestādes vairākas reizes mainīja prasības, lai varētu dokumentus iesniegt rezultātā iesniedzējam bija ļoti apgrūtināts reģistrēšanas process. Turklāt viņiem nebija iespējas apmeklēt skolu ar pārējiem bērniem, bet bija jāiestājas vakara skolā kopā ar pieaugušajiem.

Iesniedzējas Visamerikas Cilvēktiesību tiesas (IACtHR) priekša norādīja, ka viņu tiesības uz vārdu un uzvārdu, kas ir Iekļautas Visamerikas cilvēktiesību konvencija 18.pantā, tika aizskartas ar Dominikānas Republikas iestādes rīcību. Iesniedzēji arī norādīja, ka šīs tiesības ir ļoti saistītas ar personas identitāti¹⁹⁴.

IACtHR norādīja, ka šīs tiesības ir jau nostiprinātas vairākās konvencijās¹⁹⁵ un, ka Visamerikas Cilvēktiesību konvencijas 18.pants uzliek par pienākumu valstīm reģistrēt bērnus uzreiz pēc dzimšanas, neiejaucoties nekādā veidā vecāku tiesībās izvēlēties vārdu saviem bērniem, bez aizkārumiem vai ierobežojumiem¹⁹⁶. Turklāt valstīm jānodrošina iespēju indivīdam paturēt vai pārreģistrēt savu vārdu. Fakts, ka iesniedzējam nebija iespēja apmeklēt dienas skolu, ka arī fakts ka viņas ir nepilngadīgas un līdz ar to bauda lielāko aizsardzību, kopsakarā ar viņu bezvalstnieku piespiedu statusu, ir izslēdzis iespēju baudīt sociālo

¹⁹³ *Yean v. Dominican Republic, Judgement* (IACtHR, 8 Sep. 2005)

¹⁹⁴ *Yean v. Dominican Republic, Judgement* (IACtHR, 8 Sep. 2005), paragraph 119

¹⁹⁵ *Yean v. Dominican Republic, Judgement* (IACtHR, 8 Sep. 2005). paragraph 182

¹⁹⁶ *Ibid.* paragraph 184

aizsardzību¹⁹⁷. Tāpēc IACtHR uzskata, ka Dominikāna republika ir pārkāpusi Visamerikas cilvēktiesību konvencijas 18.pantu¹⁹⁸.

Yean lieta krasi atšķirās no tam lietām, kuras parasti skata ECtHR, tādēļ nav viegli veikt salīdzinājumu. Tomēr ir viena lieta, kuru autors vēlas akcentēt - IACtHR uzskats, ka valstīm vispār nevajadzētu iejaukties vecāku tiesībās izvēlēties vārdu saviem bērniem.

¹⁹⁷ Ibid. paragraph 186

¹⁹⁸ Ibid. paragraph 187

6. SITUĀCIJA LATVIJĀ

Latvija ir vairāki lēmumi, spriedumi un atziņas, kas saskaras ar personas tiesībām uz vārdu un uzvārdu. Iepriekšējās nodaļas tika izklāstītas *Raihman* un *Mentzen* lietas fakti, bet ir daudzi citi lēmumi, kas saskaras ar šo jautājumu¹⁹⁹. Šis nodaļas mērķis nav detalizēti analizēt Latvijas regulējumu un juridisko situāciju, bet tikai norādīt uz dažām nepilnībām tiesiskajā regulējumā, ka arī juridiskajā argumentācijā.

Latvijā lielākas problēmas ir ar citvalodu personvārdu atveidi latviešu valodā. Personvārdu reģistrācijā nav problēmas attiecībā uz neparastajiem vārdiem²⁰⁰, kaut arī ir daži izņēmumi. Dziedātājam ar skatuves vārdu Gustavo, nebija ļauts mainīt vārdu uz „Arstarulsmirus”²⁰¹. Tomēr praksē iespējams sastapt vairākas lietas, kurās cilvēks izrāda savu neapmierinātību par veikto latviskošanu.

Šajā konteksta Latvijas Republikas regulējums ir diezgan mežglains un sarežģīts. Latvijas Republikas Satversmes 4.pants²⁰² nosaka, ka Latvijas Republikā oficiālā valoda ir latviešu valoda. Latvijā vel ir izstrādāts Valsts valodas likums, kas nosaka kāda ir kārtība, lai lietotu latviešu valodu. Starp Valsts valodas likuma mērķiem, kas ir iekļauti 1.pantā²⁰³ var atrast to, ka mazākumtautībām ir tiesības lietot savu valodu. Valsts valodas 19.pants²⁰⁴ paredz, ka personvārdus atveido pēc latviešu valodas tradīcijām. Šis noteikums ir tas kuru vērts analizēt – latviešu valodas tradīcijas, bet tas tiks izdarīts vēlāk. Uz Valsts valodas likuma 19.panta pamatā ir izdoti 2004.gada 2.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” (turpmāk - MK

¹⁹⁹ Administratīva rajona tiesa 2012. gada 15. marta spriedums lieta Nr. A420796710, Administratīva rajona tiesa 2012. gada 21. janvāra spriedums lieta Nr. A420350612, Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2010.gada 17.novembra spriedums lieta Nr. A420613110.

²⁰⁰ b.a. Latvijā bērniem doti vārdi Gonorata, Staļina, Žikivators un Galaktions. Neatkarīga Rīta Avīze. 2011.gadā 26.maijā. Pieejams: <http://nra.lv/latvija/48277-latvija-berniem-doti-vardi-gonorata-stalina-zikivators-un-galaktions.htm> (pēdējo reizi apskatīts: 22.04.2013.) PMLP personvārdu datu bāze ir reģistrēti, piemēram, 4 Galaktioni.

²⁰¹ b. a. Dūlem neizdodas oficiāli kļūt par Zuargusu. Neatkarīga Rīta Avīze. 2013.gadā 12.aprīlī. Pieejams: (<http://nra.lv/latvija/92688-dulem-neizdodas-oficiali-klut-par-zuargusu.htm>) pēdējo reizi apskatīts 22.04.2013

²⁰² 15.02.1922. likums "Latvijas Republikas Satversme" ("Latvijas Vēstnesis", 43, 01.07.1993.) [stājas spēkā 07.11.1922.] 4.pants

²⁰³ 09.12.1999. likums "Valsts valodas likums" ("Latvijas Vēstnesis", 428/433 (1888/1893), 21.12.1999., Ziņotājs, 1, 13.01.2000.) 1.pants

²⁰⁴ 09.12.1999. likums "Valsts valodas likums" ("Latvijas Vēstnesis", 428/433 (1888/1893), 21.12.1999., Ziņotājs, 1, 13.01.2000.) 19.pants

noteikumi nr. 114²⁰⁵). Šie noteikumi regulē kartību kādā notiek citvalodu personvārdu atveide, lai tā atbilstu latviešu valodas gramatikas normām. Noteikumu 142.2 apakšpunktā ir noteikts, ka citvalodu personvārdu atveidi veic Dzimtsarakstu nodaļa, Latvijas Republikas diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības ārvalstīs, PMLP un Latvijas Republikas Civillikuma 51.pantā minēto konfesiju garīdznieki, izdarot ierakstu attiecīgās draudzes laulību reģistrā un izdodot laulības apliecību. Citas institūcijas vai iestādes nav minētas.

Autora ieskatā, no augstākminētajām institūcijām, tā, kas visvairāk saskaras ar ārzemju personvārdiem, ir PMLP. Tomēr, 2006.gadā 03.maijā MK noteikumos Nr.811 "Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums"²⁰⁶, nevar atrast, ka pārvaldei būtu šīs funkcijas. Autora personīgā pieredze pētījuma izstrādes gaitā - lūdzot pārvaldē prakses vietu, pārvaldes direktors informēja, ka PLMP nenodarbojas ar citvalodu personvārdu atveides jautājumiem (skatīt pielikumus), jo tas neietilpst pārvaldes funkcijās. Pārvaldei nav ne tiesības ne uzdevums veikt citvalodu personvārdu atveidi. Tālāk vēstulē arī norādīts, ka Iedzīvotāju reģistra likuma 9.pants nosaka, ka visi ieraksti tiek izdarīti latviešu valodā izņemot ārzemnieku vārdus un uzvārdus.

Šis regulējums var novest citas iestādes strupceļā. Kā zināms ir citas iestādes, kuras izdod dokumentus ārzemniekiem, ka piemēram, izglītības iestādes. MK noteikumi Nr.114. 140.punktā nosaka, ka ja iestādei jāizdod dokumentu ārzemniekam, kuram nav neviena Latvijā izdota dokumenta, tad viņa vārdu atveido saskaņā ar minētajiem noteikumiem.

Problēma ir tāda, ka parasti ārzemniekiem, kuri uzturas Latvijā, jau ir vai nu PLMP izdota personas apliecība vai uzturēšanas atļauja. Zinot, ka PLMP neveic citvalodu personvārdu atveidi, jebkurš ārzemnieks, kurš uzrāda viņa spēkā esošo uzturēšanās atļauju, var pieprasīt, lai dokuments tiktu sagatavots tā, lai tas atspoguļotu neatveidotu citvalodu personvārdu. Turklāt, MK noteikumi Nr.114. 142.punktā paredzēts, ka, ja personai ir Latvijas izdots personas apliecinošs dokuments, tad cita iestāde nevar veikt pielīdzināšanu latviešu valodā, bez personas piekrišanas. Bet vai tas atbilst latviešu valodas tradīcijām? Analizēsim tiesu praksi, lai atbildētu uz šo jautājumu.

Ka jau tika apskatīts iepriekšējās nodaļas, gan *Mentzen* lieta, gan *Raihman* lietā Latvijas valdības arguments, lai attaisnotu cilvēktiesību ierobežošanu, bija tas, ka citiem

²⁰⁵ 02.03.2004. MK noteikumi Nr.114 "Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" ("Latvijas Vēstnesis", 36 (2984), 05.03.2004.)

²⁰⁶ Latvijas Republikas 03.10.2006. MK noteikumi Nr.811 "Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums" ("LV", 160 (3528), 06.10.2006.) [stājas spēkā 07.10.2006.]

Latvijas iedzīvotājiem ir tiesības izmantot oficiālo Latvijas Republikas valodu – latviešu valodu. Kritika Satversmes tiesai jau tika izdarītā iepriekšējās nodaļās, bet var papildināt, ka esošā kārtībā kavē latviešu valodas tradīcijas īstenošanu. Vairākās lietās, tiesa ir konstatējusi, ka Latvijas tradīcija ir atveidot citvalodu personvārdus iespējami tuvu oriģinālai izrunai²⁰⁷. Bet ir konstatēts, ka ir situācija kurā netiek veikta atveide, bet vienkārša transliterācija. Turklāt ir iespējams kopt latviešu valodu, vienlaikus nodrošinot mazākumtautības pārstāvjiem savas tiesības, dažus piemērus var atrast juridiskajā literatūrā²⁰⁸.

Nevienā lietā ECtHR nav norādījusi, ka Latvijas likums nav skaidrs. Ir zināms, ka viens no priekšnoteikumiem, lai cilvēktiesību aizskārumi būtu attaisnojami ir tas, ka tas ir paredzēts likumā. Tomēr nepietiek ar to, ka tas ir paredzēts likumā, likumam ir jābūt skaidram. Autora ieskatā, šobrīd regulējums nav skaidrs, jo no vienas puses jāaizsargā latviešu valodas tradīcijas, bet no otras puses tiek pieļauts, ka tās vispār netiek ievērotas, turklāt ierēdnim nav piedāvāta uzskatāma, izsmeloša kārtība, kāda būtu jāveic citvalodu personvārdu atveide.

Autors pats ir praktizējis Latvijas prokuratūrā un tur, saskaroties ar citvalodu personvārdiem, tie parasti netiek atveidoti dokumentos. Vēl autors ir apkopojis dažu augstskolu praksi izdodot ārzemniekiem diplomus un lielākā daļa nekad neatveido citvalodu personvārdus, tomēr ir tādas kas atveido un visas balsta savu praksi uz tiem pašiem MK noteikumiem nr. 114. Augstskolas kuras neatveido, ka galveno iemeslu norāda, ka ārzemnieku uzturēšanās atļaujās viņu personvārds netika atveidots (skatīt pielikumos). Autora personas vārds ir ar ārvalstu izcelsmi, autors norāda, ka uzturēšanas atļaujā, šāds vārds ir rakstīts tā kā tas atveidots Itālijas izdotajā pasē. MK noteikumi nr. 114 sniedz norādes, kādā veidā jāatveido vārdus un uzvārdus, bet neparedz izsmelošu kārtību - tajos iekļauta sistēma tikai 6 valodām, neiekļaujot Eiropā un pasaulē ļoti izplatītas valodas kā spāņu un franču. Latvijā šo jautājumu vēlams steidzami risināt.

Protams, ka risināt šo problēmu nebūt nav viegli. Autora ieskatā visvienkāršāk būtu veikt latiņālfabetisko transliterāciju, vadoties pēc burtiem, atveidojot no tam valodām kuras

²⁰⁷ „Par Valsts valodas likuma 19.panta un Ministru kabineta 2000.gada 22.augusta noteikumu nr.295 „Noteikumi par vārdu un uzvārdu rakstību un identifikāciju” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 116.pantam”: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001. 21. decembra spriedums lietā nr. nr.2001 – 04 – 0103 un Jelgavas Administratīva rajona tiesa 2012. gada 15. marta spriedums lieta Nr. A420796710.

²⁰⁸ Ziemele I. Starptautiskās tiesības un cilvēktiesības Latvijā: Abstrakcija vai realitāte. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 195 -197 lpp.

izmanto latīņu alfabētu un no skāņām vai izrunas, atveidojot vārdus no valodām ar atšķirīgajiem alfabētiem.

Vajag nošķirt noteikumus, kas regulē atveidi no kirilicas alfabēta no tiem noteikumiem, kas regulē atveidi no latīņu alfabēta. Šāda veidā noteikumi būtu daudz vienkāršāki, tomēr vēl atklāts paliktu jautājums par latviešu valodas tradīcijām. Autora ieskatā veidu, kādā dokumentos raksta personvārdus, nav ietekmējis veids kādā tos atveido latviešu izdevniecības un ziņu aģentūras. Par to liecina, ka šobrīd pastāv vairāki dokumenti (uzturēšanas atļaujas) kuros, ārzemnieku vārds un uzvārds netiek atveidots latviešu valodā (kā tas jau tika konstatēts), bet par spīti tam grāmatās un avīzēs latviešu valodā citvalodu personvārds vienmēr tiek atveidots.

SECINĀJUMI

1. Personvārds neapšaubāmi ir aizsargāts kā daļa no privātās dzīves. To atzīst gan Eiropas Cilvēktiesību tiesa, gan Visamerikas Cilvēktiesību tiesa, gan ANO Cilvēktiesību Komiteja. Personvārds tiek aizsargāts jo tas pilda individuāla funkcija, kas ir ļoti saistīta ar privāto dzīvi, tas ir pašidentificēšana. Turklāt personvārds norāda uz saiti ar konkrētu ģimene un tāpēc arī ir daļa no ģimenes dzīvi.
2. Aizsargāt personvārdu tradīcijas, ka arī aizsargāt valsts valodas konstitucionālo vērtību ir legītimi mērķi, lai attaisnotu iespējamo aizskārumu. Tie ir vērtējami, kā „citu cilvēku tiesības un pienākumi”, tomēr valstīm jāpierāda, ka šis mērķis ir apdraudēts. Formāla atsauce nav pietiekama, lai pierādītu, ka ierobežojums ir attaisnojams.
3. Tiesības uz personvārdu neiekļauj sevī tiesības vārdu izmainīt. Ja valsts neļauj cilvēkam izmainīt vārdu, tas ne vienmēr būs cilvēktiesību aizskārumus. Valstis bauda plašo rīcības brīvību, lai noteiktu, kādam jābūt regulējumam, lai persona varētu vārdu un uzvārdu izmainīt. Eiropas Cilvēktiesību tiesa neveicina likumu vienveidīgumu, pietiek ar to, ka likumi ir skaidri un nepieļautu valsts iestāžu patvaļu.
4. Lietot noteikto valodu, nav viens no principiem, ko Eiropas Cilvēktiesību konvencija aizsargā, kaut arī vārds ir daļa no privātas dzīves, to nevar analizēt atrauti no valsti valdošās valodas politikas. Pieņemot oficiālo valodu, valsts garantē iedzīvotājiem subjektīvās tiesības lietot šo valodu, tāpēc, valsts iedzīvotāju tiesību uz valodas lietojumu aizsardzība atbilsts legītimām mērķim, „aizstāvēt citu tiesības un brīvības”.
5. Tiesības bērnam izvēlēties vārdu ir arī daļa no tiesībām uz privāto dzīvi. Tas ietilpst „ģimenes dzīves” jēdzienā. Vecāku intereses ir svarīgas izvēloties vārdu bērnam, bet svarīgākas ir bērna intereses. Nosakot valsts politiku vārdu un uzvārdu atveides regulējumā, svarīgi ir aizsargāt arī bērna intereses.
6. Eiropas Savienība teicas pēc vienveidīguma, ja vienas dalībvalsts reģistrā jau ir izdarīts ieraksts attiecība uz personvārdu – cita valstī to nevajadzētu grozīt. Eiropas Savienības ietvaros ieraksti Iedzīvotāju reģistrā vai citos dokumentos administratīvajās procedūrās nedrīkst aizskart pilsoņu pārvietošanās brīvību (mobilitāti), ko viņi bauda.

Valstis var aizsargāt savas konstitucionālās vērtības, bet atsaukšanās uz to kā leģitīmo mērķi, uzreiz nenozīmē ierobežojuma attaisnojumu, jo jānosaka tādi ierobežojumi, kas ir vismazāk aizskaroši (ierobežojoši).

7. Nepieciešams konkretizēt par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pilnvaras, veicot citvalodu personvārdu atveidi. Šobrīd MK noteikumi Nr.114 "Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" paredz, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde veic citvalodu personvārdu atveidi, savukārt MK noteikumi Nr.811 "Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums" neparedz citvalodu personvārdu atveidi kā vienu no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes funkcijām.

ANOTĀCIJA (LATVIEŠU VALODA)

Autors, pamatojoties uz vairāku Starptautisko Cilvēktiesību tiesu praksi, analizē tiesības uz personvārdu, ka daļu no tiesībām uz privāto dzīvi. Darbā tiek analizēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas doktrīnas attīstība kopš lēmuma *Burghartz* lietā. Darbā arī tiek analizēti iespējamie cilvēktiesību aizskārumi, kuri skar tādus jautājumus kā civilreģistra ieraksti, vārda un uzvārda izmaiņa, ģimenes vārda izvēle un vecāku tiesības izvēlēties bērnam vārdu.

ANOTĀCIJA (ANĢĻU VALODĀ)

The author analyzes the right to a name, as a part of the right to private life, using the decisions of The European Court of Human Rights as a basis for the analyze. The investigation evaluates the development of the European Court of human rights decisions after the *Burghartz* case. The investigation also deals with the possible interferences which apply to this question such as the entries in the civil register, the changes of name and surname, the selection of a family name and the rights of the parents to name their children.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Monogrāfijas

1. Van Dijk P, Van Hoof G J H, Theory and Practice on the European Convention on Human Rights The Hague: Kluwer Law International, 1998.
2. Reid, K. A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights. London: Sweet & Maxwell Ltd. 2007.
3. De Schuter, O. International Human Rights Law. Cases, Materials, Commentary. New York: Cambridge University Press. 2010.
4. Teruel Lozano, G.M. La jurisprudencia del tribunal de justicia de la unión europea sobre el reconocimiento del nombre en el espacio europeo. Anales de derecho. 2011.
5. Clayton R., Tomlinson H. The Law of Human Rights. New York: Oxford University press, 2009.
6. Burgorgue-Larsen L., Ubeda de Torres A. The Inter-American court of Human Rights. New York: Oxford University Press Inc. 2011.
7. Ziemele I. Starptautiskās tiesības un cilvēktiesības Latvijā: Abstrakcija vai realitāte. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005. 478 lpp.
8. Craig P., De Burca G. EU Law. Text, cases and materials. New York: Oxford University Press, 2011. 1115 pages.
9. Joseph S., Schultz J., Castan M. The International covenant on civil and political rights. New York: Oxford University Press Inc., 2004. 985 pages.
10. Kurland P.B, Lerner R. The founder's constitution. Volume one. Originally published Chicago: University of Chicago Press, 1987. Republished Indianapolis: Liberty Fund Inc. No year. Page 713

Raksti

11. Kushner J. L. The right to control one name. UCLA Law review.

12. Levits, E. Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku. Jurista Vārds. 2012.gada 3.janvara izdevums. (700)
13. Ziemele, I. Valstsnācija nevar uzvesties kā mazākumtautība. Jurista Vārds. 2012.gada 3.janvara izdevums. (700)
14. b.a. Latvijā bērniem doti vārdi Gonorata, Staļina, Žikivators un Galaktions. Neatkarīga Rīta Avīze. 2011.gadā 26.maijā. Pieejams: <http://nra.lv/latvija/48277-latvija-berniem-doti-var-di-gonorata-stalina-zikivators-un-galaktions.htm>
15. b. a. Dūlem neizdodas oficiāli kļūt par Zuargusu. Neatkarīga Rīta Avīze. 2013.gadā 12.aprīlī. Pieejams: (<http://nra.lv/latvija/92688-dulem-neizdodas-oficiali-klut-par-zuargusu.htm>) pēdējo reizi apskatīts 22.04.2013

Normatīvie akti

16. 15.02.1922. likums "Latvijas Republikas Satversme" ("Latvijas Vēstnesis", 43, 01.07.1993.) [stājas spēkā 07.11.1922.]
17. 16.12.1966. starptautisks dokuments "Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām" ("LV", 61 (2826), 23.04.2003.) [stājas spēkā 14.07.1992.] 24 panta. 2 daļa.
18. Visamerikas cilvēktiesību Konvencija kura parakstīta Sanhosē, Kostarikā 1969. gada 22. novembrī. Konvencija atrodama šajā saitē:
<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-32.html> last checked on 02.06.2012.
19. Organization of African Unity, *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, 11 July 1990, CAB/LEG/24.9/49 (1990), article 6.1 available at:
<http://www.refworld.org/docid/3ae6b38c18.html> [accessed 22 April 2013]
20. ANO Starptautiskā Konvencija Viesstrādnieku un viņu ģimenes locekļu aizsardzībai. Pieņemta ar Ģenerālās Asamblejas 1990. gada 18.decembra 45/158 rezolūciju. 29. pants pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/lat/tiesibu_akti/ano_dokumenti/?doc=231 last checked on 09.06.2012.
21. 04.11.1950. " Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija" ("LV", 143/144 (858/859), 13.06.1997.)

22. 04.05.1990. "Latvijas Republikas Augstākās Padomes DEKLARĀCIJA par Latvijas Republikas pievienošanas starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos" (Ziņotājs, 21, 24.05.1990.)
23. 02.03.2004. MK noteikumi Nr.114 "Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" ("Latvijas Vēstnesis", 36 (2984), 05.03.2004.)
24. Latvijas Republikas 03.10.2006. MK noteikumi Nr.811 "Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums" ("LV", 160 (3528), 06.10.2006.) [stājas spēkā 07.10.2006.]
25. 09.12.1999. likums "Valsts valodas likums" ("Latvijas Vēstnesis", 428/433 (1888/1893), 21.12.1999., Ziņotājs, 1, 13.01.2000.)
26. Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin

Juridiskās prakses materiāli

ECtHRs nolēmumi

27. European Court of Human Rights: Case of Stjerna v. Finland (Application no. 18131/91) 25 November 1994.
28. European Court of Human Rights: Case of Burghartz v. Switzerland (Application no. 16213/90) 22 February 1994.
29. European Court of Human Rights: Case of Bulgakov v. Ukraine (Application no. 59894/00) 11 September 2007
30. European Court of Human Rights: Decision on admissibility Application no. 71074/01 by Juta Mentzen also known as Mencena against Latvia 7 December 2004
31. European Court of Human Rights: Case of Johansson v. Finland (Application no. 10163/02) 6 September 2007

32. European Court of Human Rights: Case of Guillot v. France (Application no. 22500/93) 24 October 1993
33. European Court of Human Rights: Güzel Erdagöz v. Turkey (no. 37483/02) 21 October 2008 (in french only). Information from:
http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/pages/news_full.asp?lid=en&id=269 last checked on 09.06.2012
34. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of L. Hagmann-Hüsler. v Switzerland. (Application no. 8042/77) 15 December 1977.
35. European Court of Human Rights: Case of Ünal Tekeli v. Turkey (Application no. 29865/96) 16 November 2004.
36. European Court of Human Rights: Case of Oya Ataman v. Turkey (Application no. 47738/99) Judgment (Striking out) 22 May 2007.
37. European Court of Human Rights: Case of Daróczy v. Hungary (Application no. 44378/05) 1 July 2008.
38. European Court of Human Rights: Losonci Rose and Rose v. Switzerland (Application no. 664/06) 9 November 2010.
39. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Felicja Sijka v Poland. (Application no. 26272/95) 10 September 1997.
40. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of K.B. v The Netherlands. (Application no. 18806/91) 01 September 1993.
41. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of T.B. v Sweden. (Application no. 16878/90) 29 June 1992.
42. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Rogl v Germany. (Application no. 28319/95) 20 May 1996.

43. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Salonen v Finland. (Application no. 27868/95) 2 July 1997.
44. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Bijleveld v The Netherlands. (Application no. 42973/98) 27 April 2000.
45. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of G.M.B. and K.M. v Switzerland. (Application no. 36797/97) 27 september 2001.
46. European Court of Human Rights: Case of Znamenskaya v. Russia (application no. 77785/01) 2 June 2005.
47. European Court of Human Rights: Admissibility of the application of Petersen v Germany. (Application no. 31178/96) 6 December 2001.
48. La Cour européenne des Droits de l'Homme sur la recevabilité de la requête n° 59727/00 présentée par Tatjana Šiškina et Dmitrijs Šiškins contre la Lettonie. 8 novembre 2001
49. La Cour européenne des Droits de l'Homme sur la recevabilité de la requête n° 71557/01 présentée par Lidija Kuharec *alias* Kuhareca contre la Lettonie. 7 décembre 2004

Eiropas Savienības tiesas spriedumi

80. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1993.gada 30.marta spriedums lietā: Christos Konstantinidis, C-168/91
81. Eiropas Savienības (bij. kopienas) tiesas 2008.gada 14.oktobra spriedums lietā: Stefan Grunkin un Dorothee Regina Paul, C-353/06
82. Eiropas Savienības (bij. kopienas) tiesas 2003.gada 2.oktobra spriedums lietā: Carlos Garcia Avello v État belge, C-148/06

83. Eiropas Savienības (bij. kopienas) tiesas 2010.gada 22.decembra spriedums lietā:
Ilonka Sayn-Wittgenstein v Landeshauptmann von Wien, C-208/09

84. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2011.gada 20.maija spriedums lietā:
Malgožata Runevič-Vardyn un Łukasz Paweł Wardyn v Vilniaus miesto savivaldybės administracija uc., C-391/09.

ANO Cilvēktiesību komitejas lēmumi

85. Muller and Engelhard v. Namibia, Comm. 919/2000, U.N. Doc. A/57/40, Vol. II, at 243 (HRC 2002)

86. Kleckovski v. Lithuania, Comm. 1285/2004, U.N. Doc. A/62/40, Vol. II, at 498 (HRC 2007)

87. Raihman v Latvia. Comm. 1621/2007, U.N.Doc CCPR/C/100/D/1621/2007

88. Coeriel v. Neth., Comm. 453/1991, U.N. Doc. A/50/40, Vol. II, at 21 (HRC 1994)

89. Communication No. 808/1998, Rogl v. Germany (Decision adopted on 25 October 2000, seventieth session)

Visamerikas cilvēktiesību tiesas spriedumi

90. Inter-American Court of Human Rights. Case of the “Las Dos Erres” Massacre v. Guatemala. Judgment of November 24, 2009 Available at:
http://corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_211_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

91. Inter-American Court of Human Rights Case of the Serrano-Cruz Sisters v. El Salvador Judgment of March 1, 2005. Available at:
http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_120_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

92. Inter-american Court of Human Rights Case of Contreras et al. v. El Salvador judgment of august 31 2011. Available at:
http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_232_ing.pdf last checked on 08.06.2012.

93. Inter-american Court of Human Rights .Yean v. Dominican Republic, Judgement 8 September 2005

Latvijas Republikas tiesu Spriedumi

94. „Par Valsts valodas likuma 19.panta un Ministru kabineta 2000.gada 22.augusta noteikumu nr.295 „Noteikumi par vārdu un uzvārdu rakstību un identifikāciju” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 116.pantam”: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001. 21. decembra spriedums lietā nr. nr.2001 – 04 – 0103
95. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2010.gada 17.novembra spriedums lieta Nr. A420613110.
96. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 9.jūlija spriedums. SKA-184/2012.
97. Administratīva rajona tiesa 2012. gada 15. marta spriedums lieta Nr. A420796710.
98. Administratīva rajona tiesa 2012. gada 21. janvāra spriedums lieta Nr. A420350612.
99. Administratīva rajona tiesa 2012. gada 15. marta spriedums lieta Nr. A420796710.

Citi Avoti

100. California supreme court (1992) 9 Cal. App. 4th 510 [11 Cal. Rptr. 2d 763]
Lee v Superior Court.

PIELIKUMI

domenico grazioso <domenicograzioso@gmail.com>

Pētījums cilvēktiesībās

Kam: "domenicograzioso@gmail.com" <domenicograzioso@gmail.com>
 :na@rsu.lv

2013. gada 12. marts 13:34

Labdien!

Atbildot uz Jūsu jautājumu par ārvalstu pilsoņu personvārdu rakstību RSU izdotajos dokumentos: RSU izdotajos izglītības diplomos ārzemju studējošajiem netiek veikta personvārdu (vārda un uzvārda) atveide latviešu valodā. Pamatojums:

Pirmkārt, saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 2.marta noteikumu Nr.114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” vārda un uzvārda atveidi veic noteiktas institūcijas, kuru skaitā nav minētas augstskolas:

142. Vārda vai uzvārda atveidi un pielīdzināšanu veic:

142.1. pašvaldību dzimtsarakstu nodaļas, izdarot ierakstu civilstāvokļa aktu reģistrā, kā arī uz agrāko ierakstu pamata izdodot atkārtotu civilstāvokļa reģistrācijas apliecību;

142.2. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, izdodot jaunu personu apliecinošu dokumentu;

142.3. Latvijas Republikas diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības ārvalstīs, izdarot ierakstu civilstāvokļa aktu reģistrā, uz agrāko ierakstu pamata izdodot atkārtotu civilstāvokļa reģistrācijas apliecību vai izdodot jaunu personu apliecinošu dokumentu;

142.4. Latvijas Republikas Civillikuma 51.pantā minēto konfesiju garīdznieki, izdarot ierakstu attiecīgās draudzes laulību reģistrā un izdodot laulības apliecību.

Otrkārt, ārzemju studējošajiem pirms studiju uzsākšanas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde izdod personu apliecinošu dokumentu – Savienības pilsoņa reģistrācijas apliecību vai (trešo valstu pilsoņiem) uzturēšanās atļaujas vai ID kartes saskaņā ar Personu apliecinošu dokumentu likumu un Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumiem Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi”. Izdodot šos personu apliecinošos dokumentus, PMPL neveic personvārdu atveidi latviešu valodā. Savukārt RSU izglītības dokumentos norāda PMPL izdotajās apliecībās norādīto personvārdu atveidojumu latīņalfabētiskajā transkripcijā.

Treškārt, ārzemju studentiem izdotie izglītības dokumenti paredzēti galvenokārt izmantošanai ārzemēs. Ārzemju studentu personvārdu atveide latviešu valodā izglītības dokumentos varētu apgrūtināt šo diplomu atzišanu ārvalstīs, piemēram, pie potenciālajiem darba devējiem vai izglītības iestādēs, saistībā ar grūtībām identificēt personu. Saskaņā ar Augstskolu likuma 5.panta otro daļu:

„(2) Augstskolas izstrādā studiju programmas, izraugās akadēmisko personālu, iekārto laboratorijas, darbnīcas, bibliotēkas un citas struktūras tā, lai studējošajiem dotu iespēju iegūt zināšanas, akadēmisko izglītību un profesionālo prasmi atbilstoši zinātnes attīstības līmenim un Latvijas kultūras tradīcijām, turklāt iespējami koncentrētā un didaktiski pilnvērtīgā veidā. Tās nodrošina tādas pārbaudījumu un eksāmenu

prasības un tādu procedūru, lai piešķirtos grādus un nosaukumus, iegūtos diplomus un profesionālo kvalifikāciju, kā arī studiju programmu daļu apgūšanu savstarpēji atzītu Latvijas un ārvalstu augstskolās.

Šo iemeslu dēļ RSU neveic ārzemju studentu personvārdu atveidi latviešu valodā izglītības dokumentos.

Ar cieņu,

ĀSN Ārējo sakaru organizatore

Rīgas Stradiņa universitāte

Dzirčiema iela 16, D-korp. 407. kab.

Rīga, LV-1007, Latvija

Tālr.: +371 67 409 212

Fakss: +371 67 471 825

www.rsu.lv

**RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE**

From: Domenico Grazioso [mailto:domenicograzioso@gmail.com]

Sent: Thursday, March 07, 2013 9:56 AM

To: Ārvalstu studentu nodaļa

Subject: Pētījums cilvēktiesībās

[Citētais teksts ir paslēpts]

RĪGAS JURIDISKĀ AUGSTSKOLA
Reģ.nr. LV40003386183
Strēlnieku iela 4 k-2, Rīga LV-1010; office@rgsl.edu.lv
tālrunis 67039230; fakss 67039240; www.rgsl.edu.lv

Rīgā, 2013. gada 7. martā

LU JF PMSP Tiesību zinātnes
PLK 4.semestra studentam
Domenico Ricardo Grazioso Davila

Par RJA praksi, izdodot ārzemju studentiem diplomu

2013.gada 7.martā saņēmām Jūsu mutisku iesniegumu, ar kuru Jūs lūdzāt izskaidrot Rīgas Juridiskās augstskolas (RJA) praksi, izdodot ārvalstu studentiem diplomu, proti, vai izdodot diplomu tiek veikta citvalodu personvārdu atveide latviešu valodā.

Izdodot ārzemju studentu diplomus, gan angļu, gan latviešu valodā, RJA norāda studenta vārda un uzvārda oriģinālformu, kā atveidots studenta ceļojuma dokumentā, neveicot personvārdu latviskojumu.

RJA Studiju daļas vadītāja

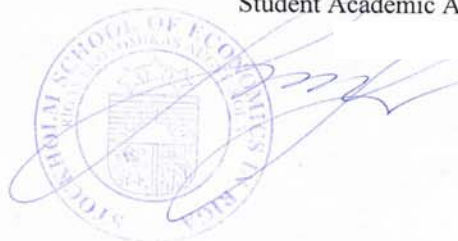
LU JF PMSP Tiesību zinātnes
PLK 4.semestra studentam
Domenico Ricardo Grazioso Davila

*Par Stockholm School of Economics in Riga – Rīgas Ekonomikas augstskolas (SSE Riga) praksi,
izdodot ārzemju studentiem diplomu*

2013.gada 7.martā saņēmām Jūsu mutisku iesniegumu, ar kuru Jūs lūdzāt izskaidrot Stockholm School of Economics in Riga – Rīgas Ekonomikas augstskolas Ārzemju studentu departamenta praksi, izdodot ārvalstu studentiem diplomu, proti, vai izdodot diplomu departaments veic citvalodu personvārdu atveidi latviešu valodā.

Departaments, izdodot ārzemju studentu diplomus, gan angļu, gan latviešu valodā, norāda studenta vārda un uzvārda oriģinālformu, neveicot personvārdu atveidi un precīzi atspoguļojot studenta pasē vai Latvijas Republikas izdotā uzturēšanas atļaujā norādīto informāciju.

Stockholm School of Economics in Riga
BSc Programme
Student Academic Assistant

LATVIJAS REPUBLIKAS IEKŠLIETU MINISTRIJA
PILSONĪBAS UN MIGRĀCIJAS LIETU PĀRVALDE

Čiekurkalna 1.līnija 1, k-3, Rīga, LV-1026, tālrunis 67219183, fakss 67829825, e-pasts: pmlp@pmlp.gov.lv, http://www.pmlp.gov.lv

Rīgā

08-01-2013 Nr. 24/A-44/16

Domeniko Grasiozo
(*Domenico Grazioso*)
Baložu ielā 6
Rīga, LV – 1048

Par iesniegumu par praksi

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – Pārvalde) 2012.gada 21.decembrī ir saņēmusi Jūsu 2012.gada 20.decembra iesniegumu ar lūgumu pieņemt Jūs praksē Pārvaldē saistībā ar Jūsu maģistra darbu par cilvēktiesībām uz personas vārdu un uzvārdu.

Īpašvārdu, tajā skaitā personvārdu, lietošana, kā arī rakstība ir jebkuras valodas neatņemama sastāvdaļa.

Tiesību akti, kas nosaka valodas lietošanu Latvijā ir Latvijas Republikas Satversme, Valsts valodas likums un Ministru kabineta 2004.gada 2.marta noteikumi Nr.114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” (turpmāk –Noteikumi).

Noteikumu 142.2.apakšpunktā ir noteikts, ka vārdu un uzvārdu atveidi un pielīdzināšanu veic Pārvalde, izdodot jaunu personu apliecinošu dokumentu.

Noteikumu 149.punktā ir noteikts, ka, ja personas vārda vai uzvārda rakstība šajos noteikumos nav reglamentēta, tad šo noteikumu 142.punktā minētajām iestādēm, tajā skaitā Pārvaldei, ir saistošs pēc personas vai iestādes rakstiska pieprasījuma sniegts Valsts valodas centra atzinums par attiecīgā personas vārda un uzvārda rakstību valsts valodā.

Noteikumu 150.punktā ir noteikts, ka, ja personas vārda vai uzvārda rakstība aizskar būtiskas personas intereses, persona var griezties Valsts valodas centrā ar lūgumu atveidot personvārdu latviešu valodā attiecīgā personas intereses mazāk aizskarošā formā. Valsts valodas centra atzinums par to, kā personas vārds un uzvārds rakstāms valsts valodā, ir saistošs šo noteikumu 142.punktā minētajām iestādēm, tajā skaitā Pārvaldei.

Noteikumi nosaka personvārdu atveides paraugus lietuviešu, igauņu, angļu, vācu un krievu valodā, kā arī citvalodu personvārdu atveides pamatnoteikumu latviešu valodā vispārējos principus.

Ņemot vērā Noteikumos noteikto, var izveidoties situācija, ka faktiski jebkurā personvārda atveides gadījumā Pārvaldei ir saistošs Valsts valodas centrā atzinums.

Pārvaldes funkcijas ir noteiktas Ministru kabineta 2006.gada 3.oktobra noteikumu Nr.811 „Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums” un šo noteikumu II sadaļā personvārdu atveide nav noteikta ne kā Pārvaldes funkcija, ne tiesības, ne uzdevums. Pārvaldes funkcijas saistībā ar personvārdiem ir veikt iedzīvotāju uzskaiti valstī un izsniegt personu apliecinošus un ceļošanas dokumentus.

Valsts informācijas sistēmā Iedzīvotāju reģistrs (turpmāk – Reģistrs) iekļaujamās ziņas un ziņu sniegšana iekļaušanai Iedzīvotāju reģistrā notiek Iedzīvotāju reģistra likumā noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likuma 9.pantu ziņas Reģistrā ieraksta latviešu valodā, izņemot ārzemnieka vārdu, uzvārdu un personas adresi ārvalstī. Ārzemnieka vārdu un uzvārdu ieraksta latīņalfabētiskajā transliterācijā atbilstoši ārvalsts izsniegtajam ceļošanas dokumentam. Ziņas par personas adresi ārvalstī ieraksta latīņalfabētiskajā transliterācijā un valstī norāda atbilstoši Starptautiskās civilās aviācijas organizācijas (ICAO) klasifikatoram.

Personu apliecinošu dokumentu izsniegšana notiek Personu apliecinošu dokumentu likumā un Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumu” noteiktajā kārtībā un nosaka, ka personu apliecinošā dokumentā personas vārdu un uzvārdu iekļauj no Iedzīvotāju reģistra

Valsts valodas centra (turpmāk – Centrs) darbības mērķis ir īstenot valsts politiku attiecībā uz normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību un kontroli valsts valodas lietošanas jomā un nodrošināt valsts pārvaldes iestādes un sabiedrību ar valsts un starptautisko organizāciju izdoto tiesību aktu un citu dokumentu oficiāliem tulkojumiem, kā arī panākt saskaņotas terminoloģijas lietojumu Latvijas Republikas tiesību aktos un to tulkojumos.

Centram ir šādas funkcijas:

1. veikt normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību valsts valodas lietošanas jomā;
2. aizsargāt valsts valodas lietotāju tiesības un intereses;
3. noteikt valsts valodas lietojumu valsts un sabiedriskās dzīves jomās normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos;
4. sekmēt valodas kultūrvides sakārtošanu, īpaši veicinot valstij raksturīgo vietvārdu atjaunošanu un aizsardzību;
5. veicināt latviešu valodas pilnvērtīgu funkcionēšanu Eiropas Savienības institūcijās.

Atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumu Nr.938 „Latviešu valodas aģentūras nolikums” 4.7. apakšpunktam, lai īstenotu savas funkcijas, Latviešu valodas aģentūra sniedz konsultācijas latviešu valodas pareizrakstības, gramatikas, leksikas un valodas stila, personvārdu atveides un

identifikācijas jautājumos un sniedz publiskus pakalpojumus atbilstoši kompetencei.

Tātad valsts valodas jautājumi ir Valsts valodas centra funkcija un personvārdu atveides un rakstības jautājumos kompetentā iestāde, kuras atzinumi ir saistoši Pārvaldei, ir Latviešu valodas aģentūra.

Pārvalde telefoniski ir sazinājusies ar Latviešu valoda aģentūru un ir saņemts apstiprinājums, ka iestādē praktizējas studenti.

Ņemot vērā iepriekš minēto uzskatām, ka Jūsu prakse Pārvaldē saistībā ar cilvēktiesībām uz personas vārdu un uzvārdu nebūtu lietderīga.

Ar Jūsu lūgumu iesakām vērsties Valsts valodas centrā K.Valdemāra ielā 37, Rīga, LV-1010, tālr.:67331814, fakss:67336038 darba laiks: pirmdiena - piektdiena no plkst. 8:30 - 17:00, e-pasts: info@vvc.gov.lv vai Latviešu valodas aģentūrā Lāčplēša iela 35-5, Rīga, LV-1011, 08:30-17:00 (pusdienas pārtraukums no 12:30-13:00), tālrunis: 67201680, konsultācijas: 67225879, fakss: 67201683, e-pasts: agentura@valoda.lv

Priekšnieks

V.J.

D.Ose 67219244

LATVIJA
SAVIENĪBAS PILSONĀ REĢISTRĀCIJAS
APLIECĪBA

Reģistrācijas apliecības nr. 121007231
Personas uzvārds CORRAL LOZANO
Personas vārds (vārdi) JOSE ANTONIO
Personas kods [redacted]
Reģistrācijas datums 10-10-2008
Norādītā dzīvesvieta RĪGA, ELIZABETES IELA 17-2
Amatpersonas paraksts _____

[Handwritten signature]
Latvijas Republikas iekšlietu ministrijas
Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes
Rīgas 1. nodaļas
vecākais referents **Dace Šinka**

Nederīga
08-03-2013 *Mārtiņš Bērziņš*

[Handwritten signature]

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
profesionālā maģistra studiju programmas „Tiesību zinātne”
pilna laika klātienes 4. semestra studentam
Domēniko Rikardo Gracioso-Davilam
(Domenico Ricardo Grazioso Davila)

Latvijas Universitātes
akadēmiskās sekretāres
Iraida Neimanis

paskaidrojums

God. Gracioso-Davila kungs!

Paskaidroju, ka Latvijas Universitātes diplomā Jūsu vārdu rakstīju latviešu valodā, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr. 114 (02.03.2004) „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” 144. punktu. Pēc Jūsu pieprasījuma diplomā rakstīju arī Jūsu personvārdu oriģinālformā, atbilstoši ierakstam Jūsu personu apliecinošajā dokumentā – Itālijā izsniegtajā pasē

Paskaidroju arī, ka Jums izsniegtais Latvijas Universitātes diploms nav personu apliecinošs dokuments, līdz ar to es neesmu pārkāpusi likuma pantus, kuros ir minēti noteikumi par personu apliecinošo dokumentu – pasēs vai personas apliecības, izsniegšanu.

Jūsu Savienības pilsoņa reģistrācijas apliecība nav personas apliecība (kā minējāt, atsaucoties uz Personu apliecinošu dokumentu likumu), jo reģistrācijas apliecība nesatur informāciju, kuru pieprasa Personu apliecinošu dokumentu likuma 5. pants: tajā skaitā reģistrācijas apliecībā nav Jūsu fotogrāfijas.

Konsultējoties ar Valsts valodas centru, tā darbinieki (centra direktors Māris Baltiņš, centra direktora vietnieks Agris Timuška) apstiprināja, ka mans pienākums bija ievērot Valsts valodas likumu, kura mērķis, kas noteikts likuma 1. pantā, ir nodrošināt: 1) latviešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību.

05.04.2013.

e

Maģistra darbs „Tiesību uz privāto dzīvi attiecībā pret personas vārdu ierobežošana”
izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā
norādītie informācijas avoti.

Autors: /Domenico Grazioso/, Rīgā, 2013.gada __.____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: asociētais profesors Dr.iur.Artūrs Kučs

Darbs iesniegts Starptautisko un Eiropas tiesību katedrā

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____.prto. Nr. ____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs_: